

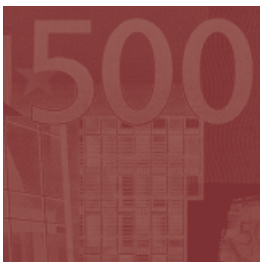
EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

KONVERGENCES ZIŅOJUMS 2006. GADA MAIJS

BCE ECB EZB EKT EKP

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Visās ECB 2006. gada
publicācijās attēlots
5 euro
banknotes motīvs.

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS 2006. GADA MAIJS

© Eiropas Centrālā banka, 2006

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.int>

Fakss

+49 69 1344 6000

Telekss

411 144 ecb d

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

*Šajā izdevumā iekļautie statistiskie dati atbilst
stāvoklim 2006. gada 28. aprīlī.*

ISSN 1725-9428 (drukātā versija)

ISSN 1725-9630 (interneta versija)

SATURS

SATURS

IEVADS UN KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM	
IEVADS	6
KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM	7
1. NODAĻA	
EKONOMISKĀS KONVERĢENCES NOVĒRTĒJUMS	
1. ANALĪZES STRUKTŪRA	12
2. VALSTU NOVĒRTĒJUMS	
2.1. Lietuva	19
2.1.1. Cenu dinamika	19
2.1.2. Fiskālās norises	20
2.1.3. Valūtas kursa norises	22
2.1.4. Ilgtermiņa procentu likmju dinamika	23
2.2. Slovēnija	34
2.2.1. Cenu dinamika	34
2.2.2. Fiskālās norises	35
2.2.3. Valūtas kursa norises	37
2.2.4. Ilgtermiņa procentu likmju dinamika	38
PIELIKUMS	
KONVERĢENCES RĀDĪTĀJU STATISTIKAS	
METODOĻĢIJA	49
2. NODAĻA	
NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA LĪGUMAM	
1. IEVADS	58
1.1. Vispārīgās piezīmes	58
1.2. Dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, un tiesiskā konverģence	58
1.3. Tiesiskā novērtējuma struktūra	58
2. PIELĀGOŠANAS IESPĒJAS	
2.1. Pielāgošanas jomas	58
2.2. "Atbilstība" pretēji "saskaņošanai"	58
3. NCB NEATKARĪBA	
3.1. Centrālās bankas neatkarība	59
3.1.1. Funkcionālā neatkarība	59
3.1.2. Institucionālā neatkarība	60
3.1.3. Personiskā neatkarība	61
3.1.4. Finansiālā neatkarība	62
3.2. Konfidencialitāte	64
4. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTAS	
PIEKĻUVES AIZLIEGUMS	
4.1. Monetārās finansēšanas aizliegums	64
4.2. Privileģētas piekļuves aizliegums	65
5. EURO VIENOTA RAKSTĪBA	66
6. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EUROSISTĒMĀ	
6.1. Ekonomikas politikas mērķi	67
6.2. Uzdevumi	67
6.3. Finanšu nosacījumi	68
6.4. Valūtas kursa politika	68
6.5. Starptautiskā sadarbība	68
6.6. Dažādi	68
7. VALSTU NOVĒRTĒJUMS	
7.1. Lietuva	68
7.2. Slovēnija	71
TERMINU SKAIDROJUMS	76

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

BE	Beļģija	LU	Luksemburga
CZ	Čehijas Republika	HU	Ungārija
DK	Dānija	MT	Malta
DE	Vācija	NL	Nīderlande
EE	Igaunija	AT	Austrija
GR	Grieķija	PL	Polija
ES	Spānija	PT	Portugāle
FR	Francija	SI	Slovēnija
IE	Īrija	SK	Slovākija
IT	Itālija	FI	Somija
CY	Kipra	SE	Zviedrija
LV	Latvija	UK	Lielbritānija
LT	Lietuva	JP	Japāna
		US	Amerikas Savienotās Valstis

CITI

CIF	preces cena, apdrošināšana, vedmaksa uz importētājvalsts robežas
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EDP	pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (<i>excessive deficit procedure</i>)
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
EUR	euro
EVK	efektīvais valūtas kurss
FOB	franko uz kuģa klāja uz eksportētājvalsts robežas
HSEI	Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts
IKP	iekšzemes kopprodukts
MBR5	SVF Maksājumu bilances rokasgrāmata (5. izdevums)
MFI	monetārā finanšu iestāde
NACE 1. red.	Eiropas Kopienas Ekonomiskās darbības statistiskā klasifikācija
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SITC 3. red.	Starptautiskā Standartizētā tirdzniecības klasifikācija (3. redakcija)
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VDIAR	vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā
VDIT	vienības darbaspēka izmaksas tautsaimniecībā
VKM	valūtas kursa mehānisms

Saskaņā ar Kopienas praksi šajā ziņojumā ES valstis uzskaitītas alfabētiskā secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

IEVADS UN KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM

IEVADS

Euro ieviesa 11 dalībvalstīs 1999. gada 1. janvārī un Grieķijā – 2001. gada 1. janvārī. Pēc Eiropas Savienības (ES) paplašināšanās, t.i., 10 jaunu dalībvalstu pievienošanās 2004. gada 1. maijā, 13 dalībvalstis vēl nav pilntiesīgas Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) dalībnieces. Šis Konverģences ziņojums sagatavots pēc Slovēnijas 2006. gada 2. marta un Lietuvas 2006. gada 16. marta lūguma veikt valsts novērtējumu. Sagatavojot šo ziņojumu, ECB izpilda Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (tālāk tekstā – Līgums) 122. panta 2. punkta un 121. panta 1. punkta prasības informēt Eiropas Savienības Padomi (tālāk tekstā – ES Padome) vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts lūguma, uz kuru attiecas izņēmums, "par panākumiem, ko dalībvalstis guvušas, pildot pienākumus saistībā ar ekonomikas un monetārās savienības izveidi". Eiropas Komisijai noteiktas tādas pašas pilnvaras, un abi šie ziņojumi vienlaikus iesniegti ES Padomei.

Eiropas Centrālā banka (ECB) izmanto sistēmu, kas lietota ECB un Eiropas Monetārā institūta (EMI) sagatavotajos iepriekšējos Konverģences ziņojumos, lai pārbaudītu, vai abas attiecīgās valstis sasniegušas augstu ilgtspējīgas ekonomiskās konverģences līmeni, pārliecinātos par nacionālo tiesību aktu atbilstību Līgumam un novērtētu atbilstību likumā noteiktajām prasībām, kas jāizpilda nacionālajām centrālajām bankām (NCB), lai kļūtu par Eurosistēmas neatņemamu sastāvdaļu.

Ekonomiskās konverģences procesa novērtējums lielā mērā atkarīgs no tam pamatā esošās statistikas kvalitātes un integritātes. Politiskajiem apsvērumiem nevajadzētu ietekmēt statistikas, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošanu un sniegšanu. Nepieciešamās savstarpējās kontroles sistēmas nodrošināšanai un minimālo standartu piemērošanai, vācot statistiskos datus, dalībvalstis aicinātas pirmo apspriest jautājumu par sagatavotās statistikas kvalitāti un integritāti. Šiem standartiem būtu jāpastiprina valsts statistikas institūtu neatkarība, integritāte un atbildība un jāpalīdz vairost uzticību fiskālās

statistikas kvalitātei (sk. 1. sadaļas statistikas pielikumu).

Šajā konverģences ziņojumā iekļautas divas nodaļas. 1. nodaļā aprakstīti galvenie ekonomiskās konverģences novērtējuma aspekti un rezultāti. 2. nodaļā aplūkota Lietuvas un Slovēnijas nacionālo tiesību aktu, t.sk. to NCB statūtu, atbilstība Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem.

KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM

LIETUVA

Atsauces periodā Lietuvas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija sasniedza 2.7% un bija nedaudz augstāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību. Tomēr, pamatojoties uz jaunāko informāciju, paredzams, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos pakāpeniski pieaugs.

Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācija Lietuvā pēdējo piecu gadu laikā pārsvarā bijusi samērā zema. To veicināja monetārās politikas virzība uz cenu stabilitātes nodrošināšanu, īpaši ar valūtas padomes mehānisma palīdzību, kas nodrošināja stabilu pamatu inflācijas gaidām. Zemā inflācija tika panākta, neraugoties uz samērā spēcīgo reālā IKP pieaugumu. Taču Lietuvas zema inflācijas līmenis lielā mērā atspoguļoja Lietuvas valūtas kursa stratēģiju un ar to saistīto nominālā efektīvā valūtas kursa attīstību. Sākotnēji, kad lits bija piesaistīts ASV dolāram saskaņā ar valūtas padomes režīmu, importa cenas samazinājās ASV dolāra kursa spēcīgā kāpuma rezultātā. 2002. gadā tika veikta lita piesaistes maiņa uz euro. Pēc tam importa cenas saglabājās zemas – to noteica euro kursa spēcīgais kāpums attiecībā pret citām valūtām līdz 2004. gadam. Deflācijas periodu (no 2002. gada līdz 2004. gada 1. pusgadam) lielā mērā izraisīja ārējie faktori un palielināta konkurence dažos vietējos tirgos. Kopš 2001. gada reālais IKP pieaugums bijis samērā spēcīgs, un to galvenokārt noteica iekšzemes pieprasījums, kas veicināja bezdarba samazināšanos. Atlīdzība vienam nodarbinātajam pēdējos gados ievērojami pieaugusi. Līdz 2004. gadam vienības darbaspēka izmaksu pieaugumu ierobežoja spēcīgs darba ražīguma kāpums, bet 2005. gadā tas palielinājās līdz 3.8%. Aplūkojot nesenās norises, SPCI inflācijas vidējais gada temps 2005. gadā sasniedza 2.7%. 2006. gada janvārī SPCI inflācijas gada temps pieauga līdz 3.5%, bet martā atkal saruka līdz 3.1%.

Lietuvā pastāv vairāki riski, kas saistīti ar inflācijas palielināšanos turpmākajos gados. Pirmkārt, cenas, ko mājsaimniecības 2005. gadā maksāja par gāzi, joprojām bija tikai aptuveni

50% no to vidējā līmeņa euro zonā, un vēl nav pabeigta akcīzes nodokļa kurināmajam, tabakai un alkoholam saskaņošana ar nodokļa līmeni ES. Akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem saskaņošanai kopumā būs palielinoša (par 2 procentu punktiem) ietekme uz inflāciju līdz 2010. gadam. Otrkārt, ļoti straujš produkcijas izlaides kāpums, ko veicinājis spēcīgs kredītēšanas pieaugums un zemas procentu likmes, un arvien jaunas problēmas darba tirgū liecina par vienības darbaspēka izmaksu un, plašāk, iekšzemes cenu kāpuma risku. Lai gan paredzams, ka gaidāmais enerģijas cenu, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu palielinājums radīs tikai atsevišķus, vienreizējus cenu šokus, šādu cenu šoku apvienojums ļoti straujas izaugsmes un darbaspēka trūkuma apstākļos liecina par netiešās ietekmes riskiem un tādējādi par nozīmīgāku un, iespējams, arī ietilgušu inflācijas kāpumu. Turklāt izlīdzināšanās process varētu ietekmēt inflāciju turpmākajos gados, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

2005. gadā Lietuvas fiskālais deficīts sasniedza 0.5% no IKP, t.i., bija daudz zemāks par atsaucē vērtību. Lietuvai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2006. gadā Eiropas Komisija prognozē nelielu kāpumu līdz 0.6% no IKP. 2005. gadā valsts parāda rādītājs samazinājās līdz 18.7% no IKP, bet 2006. gadā tiek prognozēta tā palielināšanās līdz 18.9%, tādējādi tas saglabāsies ievērojami zemākā līmenī par 60% atsaucē vērtību. Vidējā termiņa mērķis konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā deficīts 1% apjomā no IKP. Kas attiecas uz citiem fiskālajiem faktoriem, deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm paredzams, ka Lietuvā būs vērojams neliels ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valsts sektora izdevumu neto pieaugums, līdz 2050. gadam sasniedzot 1.4 procentu punktus no IKP. Tas daļēji atspoguļo agrāk ieviestās pensiju reformas. Tomēr jābūt uzmanīgiem, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises

var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā pieņemts prognozēs.

Lietuvas lits piedalās VKM II aptuveni 22 mēnešus, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Atsauces periodā pirms dalības VKM II lita kurss bija stabils – tas atbilda vēlākajam VKM II centrālajam kursam attiecībā pret euro. Lietuva pievienojās VKM II ar jau izveidotu valūtas padomes mehānismu, uzņemoties vienpusējas saistības un tādējādi neradot ECB papildu pienākumus. Kopš pievienošanās VKM II lits saglabājis centrālo paritāti. Lietuva pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro. Lai gan valūtas padomes mehānisms nozīmēja to, ka *Lietuvos bankas* regulāri veica aktīvu darbību ārvalstu valūtas tirgos, *Lietuvos bankas* ar Lietuvas komercbankām veikto ārvalstu valūtas darījumu neto apjoms bija neliels. Reālais valūtas kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – mazliet pārsniedz vēsturiskos vidējos rādītājus. Tomēr šie rādītāji interpretējami piesardzīgi, jo atsauces periodā Lietuvā notika pāreja uz tirgus ekonomiku, kas sarežģī reālā valūtas kursa norišu vēsturisko novērtējumu. Neraugoties uz to, 2005. gadā vērojams samērā liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo (5.6% no IKP). Ārvalstu tiešo investīciju pozitīvais saldo sedz nedaudz mazāk nekā pusi no šā negatīvā saldo.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsauces periodā bija 3.7% un tādējādi ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsauces vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes joprojām tuvojas euro zonas obligāciju vidējām peļņas likmēm, atspoguļojot valūtas padomes mehānisma uzticamību un tirgus uzticēšanos vispārējām ekonomiskās un fiskālās attīstības tendencēm Lietuvā.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Lietuvai būs svarīgi pienācīgi īstenot stingrāku fiskālo politiku, lai palīdzētu mazināt pieprasījuma izraisītā inflācijas spiediena risku. Stingra fiskālā politika veicinās arī fiskālo konsolidāciju.

Turklāt rūpīgi jākontrolē pašreizējais straujais kreditēšanas pieaugums un lielais tekošā konta negatīvais saldo, jo tie var liecināt par nesabalansētības rašanos. Turklāt būs svarīgi vēl vairāk veicināt konkurenci preču tirgos, atsākt regulējamo sektoru liberalizāciju, īstenot atbilstošu darba samaksas politiku, kas atspoguļotu darba ražīguma kāpumu un norises konkurējošajās valstīs, un turpmāk uzlabot darba tirgu funkcionēšanu. Šādi pasākumi palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī veicinās konkurētspēju un nodarbinātību.

2006. gada 25. aprīlī tika veikti pēdējie grozījumi Lietuvas Republikas Konstitūcijā un Likumā par *Lietuvos bankas* un atcelti vairāki likumi (Likums par naudas emisiju, Likums, ar ko groza naudas vienību nosaukumus un daudzumus, Likums par naudu un Likums par lita uzticamību). Pēc jaunākajiem grozījumiem Lietuvas Konstitūcija un Likums par *Lietuvos bankas* atbilst Līguma un Statūtu prasībām Ekonomikas un monetārās savienības trešajam posmam.

SLOVĒNIJA

Atsauces periodā Slovēnijā 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija sasniedza 2.3%, t.i., bija zemāka par Līgumā noteiktā cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību. Pamatojoties uz jaunāko informāciju, paredzams, ka tuvākajos mēnešos saglabāsies stabila 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija.

Vēsturiski ilgākā periodā zems inflācijas līmenis Slovēnijā novērots tikai samērā īsu laika periodu. No 1995. gada līdz 2005. gadam patēriņa cenu inflācija Slovēnijā ievērojami samazinājās. Šādas inflācijas norises atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši jaunu monetārās politikas pamatnostādņu ieviešanu 2001. gadā ar galveno mērķi panākt cenu stabilitāti, un iestāšanos VKM II 2004. gada jūnijā. Kopš iestāšanās VKM II *Banka Slovenije* izmantoja savu valūtas mijmaiņas darījumu mehānismu, lai saglabātu

euro – tolara kursa stabilitāti, vienlaikus noturot iekšzemes procentu likmes augstākas nekā euro zonas procentu likmes. Šāda politika, kuras rezultātā bija vērojama liela īstermiņa procentu likmju starpība ar euro zonu, veicināja inflācijas samazināšanās procesu. Atsauces perioda lielākajā daļā inflācijas tendences aplūkojamās, ņemot vērā diezgan spēcīgo reālā IKP kāpumu un samērā stabilos darba tirgus nosacījumus. Atlīdzība vienam nodarbinātajam palielinājusies samērā straujā tempā, lai gan kopš 2000. gada šis temps samazinās, savukārt vienības darbaspēka izmaksas kopš 2001. gada pakāpeniski saruka. Aplūkojot jaunākās tendences, gada vidējā SPCI inflācija 2005. gadā sasniedza 2.5%. 2006. gada janvārī SPCI inflācijas gada temps pieauga līdz 2.6%, bet martā saruka līdz 2.0%

Runājot par nākotnē pārskatāmiem faktoriem, kas radīs augšupvērstu spiedienu uz inflāciju Slovēnijā, līdz 2008. gadam paredzams īstenot akcīzes nodokļa tabakai saskaņošanu trijos posmos, kopumā dodot ieguldījumu SPCI inflācijas palielinājumā līdz 0.5 procentu punktiem. Turklāt iespējamam PVN likmes pieaugumam, kas paredzēts budžetā ar 2007. gada 1. janvāri, 2007. gadā varētu būt tieša augšupvērstā ietekme uz inflāciju aptuveni 0.7 procentu punktu apmērā. Var noteikt vairākus inflāciju palielinošus riskus. Pirmkārt, riski saistīti ar samērā lielu iekšzemes pieprasījumu, īpaši ņemot vērā straujo kredītēšanas pieaugumu un tālāku procentu likmju konvergenci. Otrkārt, riski saistīti ar administratīvi regulējamo cenu straujiem kāpumiem un palielinātas konkurences radītās inflāciju samazinošās ietekmes pavājināšanos. Turklāt pastāv riski saistībā ar darba samaksas pieaugumu un potenciālo netiešo ietekmi, kas izriet no nesenā enerģijas cenu kāpuma. Turklāt izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

2005. gadā Slovēnijas fiskālais deficīts sasniedza 1.8% no IKP, t.i., bija daudz zemāks par atsaucē vērtību. Slovēnijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2006. gadā Eiropas

Komisija prognozē nelielu deficīta kāpumu (līdz 1.9% no IKP). 2005. gadā valdības parāda attiecība pret IKP samazinājās līdz 29.1%, bet 2006. gadā tiek prognozēta tā palielināšanās līdz 29.9%, tādējādi tas saglabāsies ievērojami zemākā līmenī par 60% atsaucē vērtību. Balstoties uz konverģences programmā sniegtajām fiskālo bilancu prognozēm, Slovēnijai nepieciešama tālāka konsolidācija, lai sasniegtu vidējā termiņa mērķi, kas konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā deficīts 1% apjomā no IKP. Kas attiecas uz citiem fiskālajiem faktoriem, deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm paredzams, ka Slovēnijā ievērojami palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi, līdz 2050. gadam sasniedzot 9.7 procentu punktus no IKP. Nepieciešams šo slogu samazināt agrāk. Tas būtu iespējams, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Slovēnijas tolars piedalās VKM II aptuveni 22 mēnešus, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Atsauces periodā pirms dalības VKM II tolara kurss attiecībā pret euro pakāpeniski samazinājās. Slovēnija pievienojās VKM II ar kursu 239.64 tolari par euro, kas pievienošanās laikā bija tirgus kurss. Pievienojoties VKM II, Slovēnija atteicās no tolara kursa attiecībā pret euro samazināšanas politikas. Piedaloties VKM II, Slovēnija pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro un ir saglabājusi tolara kursu tuvu centrālajai paritātei, vienlaikus noturot iekšzemes īstermiņa procentu likmes augstākas nekā euro zonas procentu likmes. *Banka Slovenije* ierobežoja valūtas svārstības ļoti zemā līmenī, izmantojot valūtas mijmaiņas darījumus. Lai samazinātu uzsākto mijmaiņas darījumu uzkrātā atlikuma apjomu, reizēm tika veikti tiešie ārvalstu valūtas pirkumi, kas ietvēra kopumā

nozīmīgas ārvalstu valūtas neto iegādes iespējamā augšupvērstā spiediena uz valūtu mazināšanai. Tāpēc 2006. gada aprīlī tolara reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski vidējam līmenim, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas. Kas attiecas uz pārējām ārējā sektora norisēm, pēdējos 10 gados Slovēnijas apvienotais tekošais un kapitāla kants pamatā bijis sabalansēts.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 3.8% un tādējādi daudz zemāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Slovēnijā stabili tuvojās euro zonas obligāciju vidējam peļņas likmēm, galvenokārt atspoguļojot uzticēšanos *Banka Slovenije* īstenotajai monetārajai un valūtas kursa politikai un vispārējās ekonomiskās un fiskālās attīstības tendences Slovēnijā.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Slovēnijai būs svarīgi īstenot stingru fiskālo politiku, kas tautsaimniecībā samazinātu arī pieprasījuma radīto potenciālo spiedienu, un mērenas darba samaksas politiku, kas atspoguļotu darba ražīguma kāpumu un norises konkurējošajās valstīs. Būtiska ir arī strukturālo reformu turpināšana. Nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi īpaši palīdzēs lielāka darba tirgus elastība, īstenojot pārindeksāciju, un tālāka tautsaimniecības liberalizācija, kas veicinās konkurenci preču tirgos.

Pēc jaunākajiem Likuma par *Banka Slovenije* grozījumiem *Banka Slovenije* statūti ir savienojami ar Līguma un Statūtu prasībām Ekonomikas un monetārās savienības trešajam posmam.

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS KONVERGENCES NOVĒRTĒJUMS

1. ANALĪZES STRUKTŪRA

Ekonomiskās konverģences novērtēšanai Lietuvā un Slovēnijā – divās dalībvalstīs, kas lūgušas šādu novērtējumu, – ECB izmanto vienotu analīzes sistēmu, ko piemēro katrai dalībvalstij, kam pienākusi kārtā. Vienotā sistēma kopā ar citiem svarīgiem faktoriem, pirmkārt, pamatojas uz Līguma noteikumiem un to piemērošanu ECB darbībā attiecībā uz cenu, fiskālo bilanču un parāda koeficientu, valūtas kursu un ilgtermiņa procentu likmju norisēm. Otrkārt, tā pamatojas uz dažādiem retrospektīviem un uz nākotni vērstiem ekonomiskajiem rādītājiem, kurus uzskata par lietderīgiem detalizētai konverģences ilgtspējas novērtēšanai. 1.–4. ielikumā īsumā aplūkoti Līguma noteikumi un sniegts specializēts metodoloģiskais izklāsts, kas atspoguļo to piemērošanu ECB darbībā.

Nepārtrauktības un vienādas attieksmes nodrošināšanai šis ziņojums pamatojas uz EMI un ECB iepriekš publicētajos ziņojumos noteiktajiem principiem. Tas īpaši attiecas uz vairākiem pamatprincipiem, kurus ECB ievēro, piemērojot konverģences kritērijus. Pirmkārt, individuālie kritēriji tiek precīzi interpretēti un piemēroti. Šā principa pamatā ir apsvērums, ka kritēriju galvenais mērķis ir nodrošināt, ka euro zonā var piedalīties tikai tās dalībvalstis, kuru ekonomiskie nosacījumi veicina cenu stabilitātes un euro zonas vienotības saglabāšanu. Otrkārt, konverģences kritēriji veido loģisku un saskaņotu kopumu, un tie visi jāizpilda; Līgumā uzskaitītie kritēriji balstās uz vienādiem pamatiem un neliecina par hierarhiju. Treškārt, konverģences kritēriju izpildes pamatā jābūt aktuāliem datiem. Ceturtkārt, konverģences

kritēriju piemērošanā jāievēro konsekvence, caurredzamība un vienkāršība. Turklāt Līgumā atkārtoti uzsvērts, ka atbilstība konverģences kritērijiem ir būtiska ne tikai kādā konkrētā laikā, bet arī ilgstoši. Tāpēc valstu novērtējumos plaši aplūkota konverģences ilgtspēja.

Šajā saistībā attiecīgo valstu tautsaimniecības norises tiek aplūkotas retrospektīvi, galvenokārt aptverot pēdējos 10 gadus. Tas ļauj labāk noteikt, kādā mērā pašreizējie sasniegumi ir patiesu strukturālo pārkārtojumu rezultāts, kam savukārt vajadzētu uzlabot ekonomiskās konverģences ilgtspējas novērtējumu. Vienlaikus jāņem vērā, ka lielākās daļas jauno dalībvalstu iepriekšējo periodu datus var spēcīgi ietekmēt šo valstu pārejas periodu norises. Tāpēc papildus atbilstoši izmanto arī nākotnes perspektīvu. Šādā kontekstā īpaša uzmanība pievērsta tam, ka labvēlīgu tautsaimniecības attīstības tendenču ilgtspēja galvenokārt atkarīga no atbilstošas un ilgstošas politikas reakcijas uz pašreizējām un nākotnes problēmām. Kopumā uzsvērts, ka ekonomiskās konverģences ilgtspējas nodrošināšana atkarīga gan no stabila sākumstāvokļa, gan no īstenotās politikas pēc euro ieviešanas.

Vienoto sistēmu piemēro individuāli katrai no abām aplūkojamām dalībvalstīm. Šo valstu novērtējumi ar katras dalībvalsts sniegumu uzmanības centrā jāanalizē atsevišķi atbilstoši Līguma 121. panta noteikumiem.

Attiecībā uz cenu dinamiku Līguma noteikumi un to piemērošana ECB darbībā sniegti 1. ielikumā.

1. ielikums

CENU DINAMIKA

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta pirmo ievilkumu jānodrošina

"augsts cenu stabilitātes līmenis; to nosaka, samērojot inflācijas līmeni attiecīgā valstī ar inflācijas līmeni trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs".

Līguma 121. panta 1. punktā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 1. pants nosaka:

"Šā Līguma 121. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā minētās cenu stabilitātes kritērijs ir tas, ka vienu gadu pirms novērtējuma dalībvalstī ir stabilas cenas un vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1.5 procentu punktus, to samērojot ar to triju dalībvalstu datiem, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā. Inflāciju mēra, salīdzinot patēriņa cenu indeksus, ievērojot, ka dažādās valstīs to nosaka dažādi."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB Līguma nosacījumus piemēro šādi.

- Pirmkārt, minēto "vidējo inflācijas līmeni, kas novērots vienu gadu pirms novērtējuma", aprēķina, izmantojot pēdējā pieejamā vidējā 12 mēnešu SPCI rādītāja pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo 12 mēnešu vidējo rādītāju. Tāpēc attiecībā uz inflāciju šajā ziņojumā aplūkots atsaucē periods ir no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam.
- Otrkārt, nosacījumu "to triju dalībvalstu dati, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definīcijā, piemēro, izmantojot šādu triju ES valstu, kurām ir viszemākais inflācijas līmenis, nesvērto aritmētisko vidējo inflāciju: Zviedrijas (0.9%), Somijas (1.0%) un Polijas (1.5%). Rezultātā vidējais rādītājs ir 1.1% un, pieskaitot 1.5 procentu punktus, atsaucē vērtība ir 2.6%.

Inflāciju nosaka, pamatojoties uz SPCI, ko ievieša konverģences novērtēšanai cenu stabilitātes jomā, izmantojot salīdzināšanas metodi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu). Zināšanai – euro zonas vidējās inflācijas rādītājs sniegts ziņojuma statistikas daļā.

Lai būtu iespējams vispusīgāks cenu norišu ilgtermiņa novērtējums, SPCI inflācijas vidējais rādītājs 12 mēnešu atsaucē periodā no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam tiek aplūkots, ņemot vērā dalībvalstu ekonomisko darbību cenu stabilitātes jomā pēdējo 10 gadu laikā. Tāpēc uzmanība pievērsta monetārās politikas virzienam, īpaši tam, vai monetārās iestādes galvenokārt koncentrējušās uz cenu stabilitātes nodrošināšanu un saglabāšanu, kā arī uz citu ekonomiskās politikas jomu ieguldījumu šā mērķa sasniegšanā. Turklāt ņemta vērā ekonomiskās vides ietekme uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Cenu dinamika vērtēta pieprasījuma un piedāvājuma apstākļos, t.sk. aplūkojot arī vienības darbaspēka izmaksas un importa cenas ietekmējošos faktorus.

Visbeidzot, vērtētas arī citu svarīgu cenu indeksu (piemēram, SPCI, izņemot neapstrādātu pārtiku un enerģiju, nacionālā PCI, PCI, izņemot netiešo nodokļu pārmaiņas, privātā patēriņa deflatora, IKP deflatora un ražotāju cenu) tendences. Nākotnes perspektīvā pausts viedoklis par gaidāmajām inflācijas pārmaiņām tuvākajā laikā, t.sk. sniegtas svarīgāko starptautisko organizāciju un tirgus dalībnieku prognozes. Turklāt raksturoti strukturālie aspekti, kas svarīgi, lai pēc euro ieviešanas saglabātu cenu stabilitāti veicinošu vidi.

Līgumā ietvertie fiskālo norišu noteikumi un to piemērošana ECB darbībā kopā ar procedūras jautājumiem apkopota 2. pielikumā.

2. ielikums

FISKĀLĀS NORISES

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta otro ievilkumu jānodrošina

"valsts finanšu stāvokļa stabilitāte; tas paredz, ka ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 104. panta 6. punktā".

Saskaņā ar Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 2. pantu šis kritērijs

"ir tas, ka novērtējuma brīdī uz dalībvalsti neattiecas atbilstīgi šā Līguma 104. panta 6. punktam pieņemtais Padomes lēmums par pārmērīgu budžeta deficītu".

104. pantā noteikta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Saskaņā ar 104. panta 2. un 3. punktu Eiropas Komisija sagatavo ziņojumu, ja dalībvalsts neizpilda prasības attiecībā uz fiskālo disciplīnu, īpaši ja:

- a) plānotā vai faktiskā valdības budžeta deficīta attiecība pret IKP pārsniedz atsaucē vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 3% no IKP), izņemot, ja:
 - attiecība ir vai nu ievērojami un pastāvīgi samazinājusies un sasniegusi līmeni, kas tuvojas atsaucē vērtībai; vai arī ja
 - atsaucē vērtības pārsniegums ir ārkārtējs un īslaicīgs un attiecība saglabājas tuvu atsaucē vērtībai;
- b) valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz atsaucē vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 60% no IKP), izņemot, ja attiecība pietiekami samazinās un apmierinošā tempā tuvojas atsaucē vērtībai.

Turklāt Komisijas sagatavotajā ziņojumā jāņem vērā tas, vai valdības deficīts pārsniedz valdības ieguldījumu izdevumus, un visi pārējie būtiskie faktori, t.sk. dalībvalsts ekonomiskā un budžeta situācija vidējā termiņā. Komisija var sagatavot ziņojumu arī tad, ja tā uzskata, ka dalībvalstij ir pārmērīga budžeta deficīta rašanās risks, lai gan kritēriji izpildīti. Ekonomikas un finanšu komiteja izsaka viedokli par Komisijas ziņojumu. Visbeidzot, saskaņā ar 104. panta 6. punktu ES Padome, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu un ņemot vērā visas piezīmes, kuras varētu paust attiecīgā dalībvalsts, ievērojot kvalificētu balsu vairākumu un vispārējo novērtējumu, nolemj, vai šajā dalībvalstī ir pārmērīgs budžeta deficīts.

2. Līguma noteikumu piemērošana

Konverģences novērtēšanai ECB pauž viedokli par fiskālajām norisēm. Vērtējot ilgtermiņu, ECB pārbauda fiskālo norišu galvenos rādītājus no 1996. gada līdz 2005. gadam, apsver perspektīvas un problēmas valsts finanšu jomā un analizē saiknes starp deficīta un parāda tendencēm.

ECB un Komisijai ir atšķirīgas lomas saistībā ar 104. pantu: ECB nav formālas nozīmes pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. ECB ziņojumā tiek tikai norādīts, vai valsts pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai.

Attiecībā uz Līguma noteikumu, ka parāda attiecībai, kas pārsniedz 60% no IKP, būtu "pietiekami jāsamazinās un mērenā tempā jātuvojas atsaucēs vērtībai", ECB novērtē iepriekšējās un nākotnes parāda tendences.

Fiskālo norišu vērtējums balstīts uz datiem, kas iegūti, pamatojoties uz nacionālajiem kontiem, saskaņā ar EKS 95 (papildus sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu). Lielāko daļu šajā ziņojumā sniegto rādītāju 2006. gada aprīlī nodrošināja Komisija, un tie ietver datus par valdības fiskālo situāciju no 1996. gada līdz 2005. gadam un Komisijas prognozes 2006. gadam.

Attiecībā uz valsts finanšu ilgtspēju atsaucēs gada (2005) rezultāti aplūkoti, izmantojot dalībvalsts darbību pēdējo 10 gadu laikā. Vispirms vērtēta valdības parāda attiecības dinamika un to noteicošie faktori šajā periodā, t.i., nominālā IKP pieauguma tempa un procentu likmju atšķirība, sākotnējā bilance un deficīta-parāda korekcija. Šāda perspektīva var sniegt papildu informāciju par to, kādā mērā makroekonomiskā vide, īpaši izaugsmes temps un procentu likmes, ietekmējusi parāda dinamiku. Tā var arī nodrošināt plašāku informāciju par fiskālās konsolidācijas centieni nozīmi, kā atspoguļots sākotnējā bilancē, un speciālo faktoru nozīmi deficīta-parāda korekcijā. Turklāt aplūkota valdības parāda struktūra, īpaši pievēršoties īstermiņa parāda un ārvalstu valūtas parāda apjomam un to attīstībai. Salīdzinot šos apjomus ar pašreizējo parāda attiecības līmeni, parādīts fiskālo bilanču jutīgums pret valūtas kursu un procentu likmju pārmaiņām.

Tālāk aplūkota deficīta attiecības attīstība. Šajā kontekstā uzskatīts par lietderīgu paturēt prātā, ka valsts gada deficīta attiecības pārmaiņas parasti nosaka dažādi spēki. To ietekmi bieži iedala, no vienas puses, "cikliskā ietekmē", kas atspoguļo deficīta reakciju uz ekonomiskā cikla

pārmaiņām, un, no otras puses, "necikliskā ietekmē", ko bieži izmanto, lai atspoguļotu strukturālas vai pastāvīgas fiskālās politikas korekcijas. Tomēr, kā noteikts šajā ziņojumā, ne vienmēr var uzskatīt, ka šāda necikliska ietekme pilnībā atspoguļo fiskālās situācijas strukturālās pārmaiņas, jo tā ietver politikas pasākumus un speciālus faktorus ar tikai īslaicīgu ietekmi uz budžeta bilanci. Sīkāk apskatītas arī valdību ieņēmumu un izdevumu iepriekšējās tendences un ieskicētas plašas konsolidācijas jomas.

Vērtējot nākotnes perspektīvas, izmantoti 2006. gada valsts budžeta plāni un Eiropas Komisijas jaunākās prognozes, kā arī ņemta vērā konverģences programmā noteiktā vidējā termiņa fiskālā stratēģija, ietverot tās vidēja termiņa mērķu izpildes aplēšu novērtējumu saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Turklāt uzsvērti ilgtermiņa uzdevumi budžeta pozīcijas ilgtspējas saglabāšanai, īpaši tie, kuri attiecas uz nefondēto valsts pensiju sistēmu sakarā ar demogrāfiskajām pārmaiņām un valdības sniegtajām garantijām.

Līgumā ietvertie valūtas kursa norišu noteikumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēti 3. ielikumā.

3. ielikums

VALŪTAS KURSU NORISES

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta trešo ievilkumu jānodrošina, ka

"vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās un šīs valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu".

Līguma 121. panta 1. punktā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 3. pants paredz, ka

"Kritērijs šā Līguma 121. panta 1. punkta trešajā ievilkumā minētajai dalībai Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā ir tāds, ka dalībvalsts vismaz divus gadus pirms novērtējuma bez lielām grūtībām ievērojusi paredzētās svārstību robežas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. Proti, dalībvalsts šajā laikā pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas divpusējo centrālo kursu attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu".

2. Līguma noteikumu piemērošana

Attiecībā uz valūtas kursa stabilitāti ECB novērtē, vai valsts bez nopietnām problēmām, t.sk. nesamazinot savas valūtas kursu attiecībā pret euro, piedalījusies VKM II (kas no 1999. gada janvāra aizstāja VKM) vismaz divus gadus pirms konverģences novērtējuma. Īsāka dalības laika gadījumos valūtas kursa norises aplūkotas divu gadu atsaucē periodā, kā darīts iepriekšējos ziņojumos.

Novērtējot valūtas kursa stabilitāti attiecībā pret euro, uzmanība pievērsta tam, vai valūtas kurss ir tuvs VKM II centrālajam kursam, ņemot vērā arī faktorus, kuri varētu veicināt attiecīgā valūtas kursa kāpumu, kas atbilst iepriekš izmantotajai pieejai. Tāpēc svārstību koridora diapazons VKM II nerada problēmas valūtas kursa stabilitātes kritērija novērtēšanā.

Turklāt jautājumu par to, vai valstij nav bijušas "nopietnas problēmas", parasti izskata šādi: 1) novērtējot valūtas kursa novirzi no VKM II centrālā kursa attiecībā pret euro, 2) izmantojot rādītājus, piemēram, valūtas kursa svārstības attiecībā pret euro un to tendenci, kā arī īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret euro zonu un to attīstību, un 3) apsverot ārvalstu valūtas intervenču nozīmi.

Visi divpusējie valūtas kursi atsaucē periodā no 2004. gada maija līdz 2006. gada aprīlim ir oficiālie ECB atsaucē kursi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Gan Lietuva, gan Slovēnija piedalās VKM II kopš 2004. gada 28. jūnija, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma veikšanas. To valūtas parādītas attiecībā pret euro periodā no 2004. gada 29. aprīļa līdz 2006. gada 28. aprīlim.

Papildus nominālā valūtas kursa pārmaiņām attiecībā pret euro īsumā aplūkoti dati, kas liecina par pašreizējā valūtas kursa stabilitāti. Tie ir dati par reālo divpusējo un efektīvo valūtas kursu attīstību, maksājumu bilances tekošo, kapitāla un finanšu kontu, kā arī valsts

tīro starptautisko ieguldījumu pozīciju ilgākā periodā. Attiecībā uz tirgu integrāciju tiek vērtēta arī euro zonas dalība valsts kopējā ārējā tirdzniecībā.

Līgumā ietvertie ilgtermiņa procentu likmju dinamikas noteikumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēta 4. ielikumā.

4. ielikums

ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta ceturto ievilkumu jānodrošina

"stabilitāte, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes".

Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 4. pants paredz, ka

"Šā Līguma 121. panta 1. punkta ceturtajā ievilkumā minētais procentu likmju konverģences kritērijs ir tāds, ka dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, nepārsniedz vairāk kā par 2 procentu punktiem likmes tajās trijās dalībvalstīs, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā. Procentu likmes mēra, pamatojoties uz valdības ilgtermiņa obligācijām vai līdzīgiem vērtspapīriem, ievērojot nacionālo formulējumu atšķirības".

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB Līguma nosacījumus piemēro šādi.

- Pirmkārt, attiecībā uz "vidējo nominālo ilgtermiņa procentu likmi", kas "pirms novērtējuma novērota vienu gadu", ilgtermiņa procentu likmi aprēķina kā aritmētisko vidējo rādītāju no procentu likmēm pēdējos 12 mēnešos, par kuriem pieejami SPCI dati. Šajā ziņojumā aplūkots atsaucē periods ir no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam.
- Otrkārt, nosacījumu "trijās dalībvalstīs, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definēšanai, piemēro, izmantojot nesvērto aritmētisko vidējo ilgtermiņa procentu likmi tajās trijās dalībvalstīs, kuru dati lietoti cenu stabilitātes kritērija novērtēšanas atsaucē vērtības aprēķinā (sk. 1. ielikumu). Šajā ziņojumā aplūkotajā atsaucē periodā šo triju valstu ilgtermiņa procentu likmes bija 3.3% (Zviedrijā), 3.3% (Somijā) un 5.0% (Polijā); tādējādi vidējā procentu likme ir 3.9% un, pieskaitot 2 procentu punktus, atsaucē vērtība ir 5.9%.

Procentu likmes aprēķinātas, pamatojoties uz pieejamām saskaņotajām ilgtermiņa procentu likmēm, kuras noteiktas konverģences novērtēšanai (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Kā jau minēts, Līgumā precīzi sniegta atsauce uz "konverģences ilgtermiņa", kas atspoguļota ilgtermiņa procentu likmju līmenī. Tāpēc norises atsaucē periodā no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam aplūkotas saistībā ar ilgtermiņa procentu likmju tendencēm pēdējo 10 gadu laikā (vai periodā, par kuru pieejami dati) un galvenajiem faktoriem, kas nosaka atšķirības salīdzinājumā ar euro zonā dominējošo vidējo ilgtermiņa procentu likmi.

Visbeidzot, saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punktu šajā ziņojumā jāanalizē daži *citi svarīgi faktori*, t.i., "ECU attīstība, tirgu integrācijas rezultāti, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un dinamika, kā arī vienības darbaspēka izmaksu un citu cenu indeksu attīstības vērtējums". Šie faktori aplūkoti nākamajā nodaļā atbilstoši jau minētajiem atsevišķajiem kritērijiem. Ņemot vērā euro ieviešanu 1999. gada 1. janvārī, ECU attīstība vairs netiek aplūkota.

Eiropas Komisija sadarbībā ar ECB nodrošinājusi ilgtermiņa procentu likmju statistikas datus, kas izmantoti konverģences kritēriju piemērošanā (sk. arī 1. nodaļas statistikas pielikumu, tabulas un attēlus). Konverģences dati par cenu un ilgtermiņa procentu likmju dinamiku aptver periodu līdz 2006. gada martam, kas bija pēdējais mēnesis, par kuru pieejami dati par SPCI. Šajā ziņojumā aplūkots valūtas kursu periods beidzas 2006. gada 28. aprīlī. Dati par fiskālo stāvokli aptver periodu līdz 2005. gadam. Ņemtas vērā arī dažādu avotu sniegtās prognozes kopā ar abu dalībvalstu jaunākajām konverģences programmām un citu informāciju, kas uzskatāma par svarīgu nākotnē vērstas konverģences stabilitātes novērtēšanai.

Šajā Konverģences ziņojumā ietvertie statistiskie dati atbilst stāvoklim 2006. gada 28. aprīlī.

2. VALSTU NOVĒRTĒJUMS

2.1. LIETUVA

2.1.1. CENU DINAMIKA

Atsauces periodā (no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam) Lietuvas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 2.7%, t.i., nedaudz pārsniedza cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību (2.6%; sk. 1. tabulu). Taču, pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka tuvākajos mēnešos 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija pakāpeniski pieaugs.

Vēsturiski ilgākā periodā SPCI inflācija 20. gs. 90. gadu otrajā pusē strauji samazinājās (no aptuveni 25% 1996. gadā līdz aptuveni 1.5% 1999. gadā). Vidēji inflācija saglabājās šādā zemā līmenī līdz 2002. gada vidum, kad tā vairāku īpašu faktoru dēļ kļuva negatīva. Šādi faktori bija zemākas cenas telekomunikāciju sektorā nozīmīgu reformu dēļ un vienības darbaspēka izmaksu un importa cenu būtisks kritums. Inflācija 2004. gada vidū atkal kļuva pozitīva, 2005. gadā pieaugot līdz 2.7% (sk. 1. att.). Inflācijas samazināšanās process pēc 1996. gada atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas orientāciju uz cenu stabilitātes nodrošināšanu, kas ir galvenais likumā par centrālo banku nostiprinātais mērķis. Lietuva 1994. gadā ieviesa valūtas padomes mehānismu, vispirms piesaistot litu ASV dolāram, bet 2002. gadā mainot piesaisti uz euro, kas veicināja inflācijas gaidu nostiprināšanu. Lietuvā zema inflācijas līmenis 21. gs. pirmajos gados vērā ņemami atspoguļoja Lietuvas valūtas kursa stratēģiju un ar to saistīto nominālā efektīvā kursa attīstību. ASV dolāra kursa ievērojamam kāpumam attiecībā pret vairākām citām valūtām 1999. un 2000. gadā bija būtiski palēninoša ietekme uz importa cenām Lietuvā. 2002. gadā tika veikta lita piesaistes maiņa uz euro. Pēc tam līdz 2004. gadam importa cenas saruka euro kursa spēcīgā kāpuma attiecībā pret citām valūtām dēļ. Inflācijas samazināšanās procesu veicināja arī fiskālā politika, reformas, kas paredzētas konkurences veicināšanai preču tirgos, progresīva finanšu tirgus liberalizācija un darba tirgus reformas. Deflācijas periodu (no

2002. gada līdz 2004. gada 1. pusgadam) galvenokārt noteica ārējie faktori un lielāka konkurence dažos iekšzemes tirgos.

20. gs. 90. gadu beigās tika panākts inflācijas samazinājums, lai gan bija relatīvi spēcīgs reālā IKP pieaugums. Sakarā ar Krievijas krīzes ietekmi uz Lietuvas eksporta sektoru reālais IKP pieaugums 1999. gadā kļuva negatīvs. Tas savukārt samazināja inflāciju (sk. 2. tabulu). Pēc Krievijas krīzes Lietuvas tautsaimniecība ātri atveseļojās, un kopš 2001. gada tās izaugsme atkal sasniegusi samērā augstu līmeni, ko galvenokārt noteica iekšzemes pieprasījums. Spēcīgā tautsaimniecības izaugsme un emigrācijas plūsmas veicināja bezdarba līmeņa būtisku samazināšanos (no 16.5% 2001. gadā līdz 8.2% 2005. gadā). Šādā kontekstā atlīdzība vienam nodarbinātajam pieauga no 3.8% 2001. gadā līdz 8.7% 2005. gadā. Atspoguļojot darba samaksas un darba ražīguma attīstības tendences, darbaspēka vienības izmaksu pieaugums no 2000. gada līdz 2001. gadam bija negatīvs. Dažos pēdējos gados tas atkal kļuvis pozitīvs, 2005. gadā sasniedzot 3.8% (2004. gadā – 1.0%). Atsauces periodā importa cenas bija diezgan svārstīgas, galvenokārt atspoguļojot valūtas kursu un naftas cenu tendences, bet periodā no 2001. gada līdz 2004. gadam to pārmaiņu temps saglabājās negatīvs. Importa deflators 2005. gadā pieauga līdz 8.2%, galvenokārt enerģijas cenu kāpuma dēļ, kas pastiprināja inflācijas spiedienu. Pretstatā kopējai SPCI inflācijai pēdējos gados vērojama vājāka un stabilāka SPCI inflācijas, izņemot neapstrādāto pārtiku un enerģiju, dinamika (sk. 2. tabulu).

Aplūkojot nesenās norises, vidējā gada SPCI inflācija 2005. gadā sasniedza 2.7%. 2006. gada janvārī gada SPCI inflācija pieauga līdz 3.5%, bet martā atkal saruka līdz 3.1% (sk. 3.a tabulu). Inflāciju 2005. gadā galvenokārt noteica enerģija, pārtika un pakalpojumi. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu visvairāk pieauga pakalpojumu sektora ietekme uz kopējo inflāciju (2005. gadā – gandrīz par 1 procentu punktu). Saskaņā ar *Lietuvas bankas* aplēsēm netiešo nodokļu un administratīvi

regulējamo cenu pārmaiņas 2005. gadā kopumā joprojām palielināja inflāciju aptuveni par 0.8 procentu punktiem. Inflācijas kāpums 2006. gada sākumā galvenokārt atspoguļoja pakalpojumu un neenerģijas rūpniecības preču cenu pieaugumu. Pašreizējā inflācijas aina jāaplūko ļoti dinamisku ekonomisko apstākļu kontekstā. 2005. gada 4. ceturksnī reālā IKP pieaugums palielinājās līdz 8.7%, sasniedzot iepriekšējā gada atbilstošā perioda tempu, bet vidējais kāpuma temps šajā gadā bija 7.5%. Produkcijas izlaides pieaugumu nosaka iekšzemes pieprasījums, daļēji atspoguļojot zemās procentu likmes un strauju kreditēšanas kāpumu, un neto eksporta negatīvā ietekme uz izaugsmi sākusi pakāpeniski neitralizēties, atspoguļojot nozīmīgu eksporta kāpumu. Kopējā pieprasījuma straujš pieaugums un migrācijas plūsmas ietekmējušas arī darba tirgu – daudzi iekšzemes ražotāji sniedz informāciju par darbaspēka, īpaši kvalificēta, trūkumu, kas izraisa bezdarba samazināšanos.

Runājot par nākotni, 2006. gada sākumā novērotajai importētās gāzes cenu straujā kāpuma pakāpeniskai ietekmei kopumā būs tieša palielinoša ietekme uz inflāciju 2006. gadā (aptuveni par 0.4 procentu punktiem). Ir vairāki ar inflāciju saistīti augšupvērsti riski. Pirmkārt, cenas, ko 2005. gadā mājāsaimniecības Lietuvā maksāja par gāzi, joprojām bija tikai aptuveni 50% no to vidējā līmeņa euro zonā.¹ Tāpēc gaidāmas turpmākas enerģijas cenu pārmaiņas. Otrkārt, vēl nav pabeigta kurināmā, tabakas un alkohola akcīzes nodokļa saskaņošana ar nodokļa līmeni ES. Īpaši tabakas izstrādājumu akcīzes nodokļa saskaņošanai, kas jāpabeidz līdz 2010. gada 1. janvārim, dažus turpmākos gadus būs būtiska kumulatīva augšupvērstā ietekme uz inflāciju (sākot ar 2007. gadu – aptuveni par 2 procentu punktiem). Turklāt pašlaik ļoti straujš produkcijas izlaides kāpums, kuru veicinājis ārkārtīgi spēcīgs kreditēšanas pieaugums un zemas procentu likmes, un arvien jaunas problēmas darba tirgū liecina par vienības darbaspēka izmaksu un, vispārīgāk, iekšzemes cenu turpmāka kāpuma risku. Lai gan paredzams, ka gaidāmais enerģijas, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu

palielinājums radīs tikai vienreizējus cenu šokus, šādu cenu šoku apvienojums ļoti straujas izaugsmes vidē un stabilāka darba tirgus apstākļos liecina par netiešās ietekmes riskiem un tādējādi – par nozīmīgāku un ieilgušu inflācijas kāpumu. Raugoties tālākā nākotnē, izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, ņemot vērā IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmeni, kas Lietuvā joprojām ir samērā zems salīdzinājumā ar euro zonas valstīm (sk. 2. tabulu). Tomēr grūti novērtēt šā izlīdzināšanās procesa izraisītās ietekmes uz inflāciju precīzo apmēru.

Lietuvā ilgtspējīgu cenu stabilitāti veicinošas vides nodrošināšanai nepieciešams īstenot pietiekami stingru fiskālo politiku, kas palīdzētu kompensēt pieprasījuma izraisīto inflācijas spiedienu. Vienlīdz svarīgi būs stiprināt tālāku uz konkurences veicināšanu preču tirgos vērstu valsts politiku un turpināt regulējamo sektoru liberalizāciju. Nepieciešams arī uzlabot darba tirgu funkcionēšanu, ņemot vērā, ka Lietuvā joprojām augstais bezdarba līmenis atbilst reģionālajām un sektoriem raksturīgajām problēmām darba tirgū. Darba samaksas pieaugumam jāatspoguļo darba ražīguma kāpums un jāņem vērā norises konkurējošajās valstīs.

2.1.2. FISKĀLĀS NORISES

Atsauces periodā – 2005. gadā – valsts budžeta bilances deficīts sasniedza 0.5% no IKP, t.i., bija daudz zemāks par 3% atsauces vērtības rādītāju. Valdības parāda attiecība pret IKP bija 18.7%, t.i., ievērojami zemāka par 60% atsauces vērtību (sk. 4. tabulu). Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu fiskālā deficīta rādītājs samazinājās par 1.0 procentu punktu, bet valdības parāda rādītājs saruka par 0.8 procentu punktiem. Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm 2006. gadā deficīta rādītājs nedaudz palielināsies līdz 0.6%, bet valdības parāda rādītājs būs 18.9%. Deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts

1 Gāzes importa cenas atkarīgas no ilgtermiņa līgumiem ar vienu galveno gāzes piegādātāju.

investīciju attiecību pret IKP. Lietuvai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta.

No 1996. gada līdz 2005. gadam valdības parāda rādītājs kopumā palielinājies par 4.2 procentu punktiem (sk. 2.a att. un 5. tabulu). Sākumā bija vērojams tā pakāpenisks kāpums no 14.5% 1996. gadā līdz 16.8% 1998. gadā, 1999. gadā krasi pieaugot līdz 23.0%. 2000. gadā šis rādītājs palielinājās līdz 23.6%, kam sekoja pakāpenisks kritums līdz 18.7% 2005. gadā. Kā sīkāk parādīts 2.b attēlā, līdz 2000. gadam sākotnējais deficīts veicināja valdības parāda kāpumu (īpaši 1997. gadā). Deficīta-parāda korekcijas, kas atspoguļoja ieņēmumus no privatizācijas un peļņu no ārvalstu valūtā denominētā valdības parāda pārvērtēšanas, bija galvenie faktori, kas no 2000. gada līdz 2004. gadam izraisīja parāda rādītāja samazināšanos (sk. 6. tabulu). Var uzskatīt, ka 20. gs. 90. gadu vidū un 21. gs. pirmajos gados vērotās tendences norāda uz ciešo saikni starp sākotnējo budžeta deficītu un nelabvēlīgu parāda dinamiku neatkarīgi no tā, kāds bijis parāda sākotnējais apjoms – Lietuvā tas bija samērā mazs. Šajā kontekstā var atzīmēt, ka no 1997. gada līdz 2003. gadam valdības īstermiņa parāda īpatsvars pakāpeniski saruka. 2004. un 2005. gadā tas kopumā palielinājās par 5.7 procentu punktiem. Īstermiņa parāda īpatsvars ir ievērojams, bet, ņemot vērā parāda rādītāja līmeni, fiskālās bilances ir samērā nejutīgas pret procentu likmju pārmaiņām. Lai gan ārvalstu valūtā denominētā valdības parāda īpatsvars ir liels, vairāk nekā 95% no tā denominēts euro – Lietuvas valūtas padomes mehānisma piesaistes valūtā. Tāpēc fiskālās bilances ir nejutīgas pret citu valūtu kursa pārmaiņām, izņemot euro kursu attiecībā pret litu.

Kopš 1996. gada budžeta deficīta attiecībā pret IKP bija vērojama sākotnēji svārstīga tendence, kas pēc tam uzlabojās (sk. 3.a att. un 7. tabulu). Sākot ar 3.6% 1996. gadā, 1997. gadā deficīta rādītājs sasniedza augstāko pakāpi – 11.4%. Budžeta deficīta kāpumu galvenokārt var skaidrot ar pārmaiņām konfiscētā īpašuma atdošanas un zaudējumu kompensācijas, kas

saistītas ar pāreju no rubļa uz litu, reģistrāciju. Pēc tam deficīta rādītājs samazinājās līdz 3.0% 1998. gadā un 2.9% 1999. gadā, bet 2000. gadā atkal palielinājās līdz 3.6%. Turpmākajos gados situācija pakāpeniski uzlabojās (2003. gadā – 1.2%), pēc tam atkal pasliktinājās (2004. gadā – 1.5%) un tad atkal uzlabojās (2005. gadā – 0.5%). Kā tas sīkāk parādīts 3.b attēlā, Eiropas Komisijas aplēses rāda, ka pēdējos gados cikliskajiem faktoriem bijusi tikai relatīvi neliela ietekme uz pārmaiņām fiskālajā bilancē. Necikliskām pārmaiņām valdības budžeta bilancē kopš 1998. gada bija pamatā neitrāla ietekme uz bilanci. Pieejamie dati liecina, ka 2004. un 2005. gadā pagaidu pasākumi būtiski neietekmēja deficītu.

Pētot citu fiskālo rādītāju tendences, 4. attēlā un 7. tabulā redzams, ka 1997. gadā valdības kopējo izdevumu rādītājs pārsniedza 50%, bet no 1998. gada līdz 2000. gadam stabilizējās aptuveni 40% līmenī. Pēc 2000. gada šis rādītājs samazinājās izdevumu sarukuma dēļ visās galvenajās kategorijās attiecībā pret IKP, 2003. gadā sasniedzot 33.2%. 2004. un 2005. gadā tas bija pārsvarā nemainīgs (attiecīgi 33.4% un 33.7%). Kopumā 2005. gadā izdevumu rādītājs bija par 4.2 procentu punktiem mazāks nekā 1996. gadā. Valdības ieņēmumi attiecībā pret IKP 1997. gadā ievērojami palielinājās, pēc tam samazinājās, bet 2005. gadā atkal pieauga. Kopumā no 1996. gada līdz 2005. gadam tie samazinājās par 1.2 procentu punktiem.

Saskaņā ar konverģences programmu 2006.–2009. gadam Lietuvas vidējā termiņa fiskālās politikas stratēģija, kas apstiprināta 2005. gada decembrī, atšķiras no 4. tabulā atspoguļotajām Komisijas prognozēm. Tā paredz, ka 2006. gadā budžeta deficīts būs 1.4% no IKP (prognozētais rādītājs 2005. gadam – 1.5%), bet valdības parāds – 19.9% no IKP. Kopējo ieņēmumu un izdevumu rādītāji saskaņā ar prognozēm saglabāsies aptuveni tādi paši kā programmā sniegtie 2005. gada rādītāji. Pašlaik nekas neliecina par pasākumiem ar nozīmīgu pagaidu efektu 2006. gada budžetā. Tiek

prognozēts, ka 2007. gadā deficīta rādītājs samazināsies līdz 1.3%, bet valdības parāda rādītājs būs aptuveni tāds pats kā 2006. gadā. Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktais vidējā termiņa mērķis konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā deficīts 1% apjomā no IKP.

Aplūkojot potenciālo valdības parāda rādītāja turpmāko dinamiku, pašreizējās tendences liecina, ka valdības parāds palielināsies, bet tuvākā nākotnē saglabāsies zem 60% no IKP.

Kā parādīts 8. tabulā, gaidāma ievērojama iedzīvotāju novecošana. Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm² paredzams, ka Lietuvā būs vērojams neliels ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valsts sektora izdevumu neto pieaugums, līdz 2050. gadam sasniedzot 1.4 procentu punktus no IKP. Tas daļēji atspoguļo agrāk veikto pensiju reformu ieviešanu. Tomēr jābūt uzmanīgiem, jo demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā pieņemts prognozēs.

Attiecībā uz fiskālajiem izaicinājumiem, ņemot vērā Lietuvas lielo tekošā konta deficītu un arvien straujāko kreditēšanas pieaugumu, kā arī mērķi ierobežot inflācijas spiedienu, nepieciešama pietiekami stingra fiskālā politika, lai ierobežotu kopējo pieprasījumu. No strukturālā viedokļa budžeta grozījumu izmantošana, lai finansētu papildu izdevumus, rada bažas par budžeta politikas īstenošanas stingrību.

2.1.3. VALŪTAS KURSA NORISES

Lietuvas lits piedalās VKM II kopš 2004. gada 28. jūnija, t.i., aptuveni 22 mēnešus no divu gadu atsaucē perioda (2004. gada maijs–2006. gada aprīlis; sk. 9.a tabulu). Pēc rūpīga Lietuvas valūtas padomes piemērotības un ilgtspējīguma novērtējuma laikā, kad Lietuvas lits pievienojās VKM II, Lietuva iestājās valūtas kursa mehānismā ar jau izveidotu valūtas

padomes vienošanos, uzņemoties vienpusējas saistības un tādējādi neradot ECB papildu pienākumus. Tika noteikts standarta svārstību koridors ($\pm 15\%$ no centrālā kursa – 3.45280 liti par euro).

Atsaucē periodā pirms dalības VKM II lita kurss bija stabils un atbilda tā vēlākajam VKM II centrālajam kursam attiecībā pret euro. Kopš pievienošanās VKM II lits saglabājis stabilitāti un nav uzrādījis nekādu novirzi no centrālā kursa attiecībā pret euro, atspoguļojot nemainīgo Lietuvas valūtas kursa politiku valūtas padomes mehānisma ietvaros (sk. 9.a tabulu un 5. att.). Piedaloties VKM II, Lietuva pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro. Lai gan valūtas padomes mehānisms pēc definīcijas nozīmēja to, ka *Lietuvos bankas* regulāri veica aktīvu darbību ārvalstu valūtas tirgos, *Lietuvos bankas* ar Lietuvas komercbankām veikto ārvalstu valūtas darījumu neto apjoms bija neliels. Atsaucē periodā īstermiņa procentu likmju un 3 mēnešu EURIBOR starpība samazinājās no 0.6 procentu punktiem trijos mēnešos līdz 2004. gada jūlijam ieskaitot līdz nenozīmīgam līmenim trijos mēnešos līdz 2006. gada aprīlim ieskaitot; sk. 9.b tabulu).

Ilgākā termiņā lita reālais kurss 2006. gada aprīlī, īpaši efektīvajā izteiksmē, bija nedaudz augstāks par vēsturisko vidējo līmeni, kas aprēķināts, sākot ar 1996. gada janvāri, tomēr tuvu tā vidējam līmenim kopš euro ieviešanas (sk. 10. tabulu). Šie rādītāji tomēr interpretējami piesardzīgi, jo atsaucē periodā Lietuvā notika pāreja uz tirgus ekonomiku, kas sarežģī reālā valūtas kursa norišu vēsturisko novērtējumu. Vērtējot citas ārējās norises, Lietuvā vienmēr bijis liels maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo, kas 1998. gadā pieauga līdz 11.7% no IKP, bet 2002. gadā samazinājās līdz 4.7% un tad atkal palielinājās, 2005. gadā sasniedzot 5.6% (sk.

2 "Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz valsts izdevumiem: pensiju, veselības aprūpes, ilgtermiņa aprūpes, izglītības un bezdarbnieku pabalstu aplēses ES25 dalībvalstīm (2004–2050)", Ekonomikas politikas komiteja un Eiropas Komisija (2006).

11. tabulu). No vienas puses, šāda apjoma deficīts varētu norādīt uz cenu konkurētspējas problēmām. No otras puses, tādā valstī kā Lietuva tas, iespējams, atspoguļo izlīdzināšanās procesu. Pēdējos desmit gados ārvalstu tiešo investīciju pozitīvais saldo sedza nedaudz mazāk nekā pusi no negatīvā saldo. 2005. gadā pēc ilgstoša pozitīva portfeļieguldījumu saldo perioda saldo bija negatīvs. Tā kā pēdējos gados papildu finansējuma vajadzības nodrošināja ieplūdes "citu ieguldījumu" veidā (galvenokārt banku aizdevumu veidā), Lietuvas bruto ārējais parāds palielinājies. Tās tīrā starptautisko investīciju bilance bijusi negatīva, no 1996. gada līdz 1999. gadam pieaugusi un nākamajos gados stabilizējusies (aptuveni 35% no IKP).

Lietuva ir maza valsts ar atvērtu tautsaimniecību, un saskaņā ar jaunākajiem pieejamiem datiem preču un pakalpojumu ārējās tirdzniecības attiecība pret IKP eksportam ir 58.3% un importam – 65.3%. 2005. gadā preču eksports uz euro zonas valstīm un ES sasniedza attiecīgi 28.5% un 65.3% no eksporta kopapjoma. Atbilstošie importa rādītāji 2005. gadā bija 32.3% un 59.0% no importa kopapjoma.

2.1.4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

Atsauces periodā (no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam) Lietuvā vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis bija 3.7%, un tādējādi tas bija ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsauces vērtību (5.9%; sk. 12. tabulu).

Ilgtermiņa procentu likmēm jau kopš 2001. gada bijusi tendence samazināties (sk. 6.a att.).³ Lejupslīde bija īpaši raksturīga līdz 2002. gada sākumam, bet pēc tam tā nedaudz palēninājās. Arī Lietuvas un euro zonas valstu vidējā ilgtermiņa procentu likmju starpība saruka samērā ātri un saglabājās neliela pēc valūtas padomes pārejas uz euro 2002. gadā (sk. 6.b att.). 2006. gada martā abas procentu likmes bija vienādas. Galvenie faktori, kas izraisa

ilgtermiņa procentu likmju starpības sarukumu, bija Lietuvas tautsaimniecības pozitīvā attīstība un progress pārejā uz tirgus ekonomiku. Šo ilgtermiņa procentu likmju starpības samazinājuma procesu veicināja arī tirgus gaidas uz Lietuvas drīzu dalību VKM II un kopš 2004. gada jūnija – tās raitā faktiskā dalība šajā mehānismā, saglabājot jau esošo valūtas padomes kārtību. Procentu likmju konverģences procesu papildus veicināja euro ieviešanas gaidas. Kopumā tas, ka Lietuvas un euro zonas ilgtermiņa procentu likmju starpība saruka, sasniedzot zemu līmeni, liecina par valūtas padomes mehānisma uzticamību un tirgus uzticēšanos vispārējām ekonomiskās un fiskālās attīstības tendencēm Lietuvā.

3 Dati par Lietuvas ilgtermiņa atsauces procentu likmēm ir pieejami, sākot ar 2001. gadu.

2.1.5. TABULU UN ATTĒLU SARAKSTS

LIETUVA

1. CENU DINAMIKA

- 1. tabula. SPCI inflācija
- 1. attēls. Cenu dinamika
- 2. tabula. Inflācijas rādītāji un saistītie rādītāji
- 3. tabula. Inflācijas jaunākās tendences un prognozes
 - a) SPCI jaunākās tendences
 - b) Inflācijas prognozes

2. FISKĀLĀS NORISES

- 4. tabula. Valdības fiskālā pozīcija
- 2. attēls. Valdības bruto parāds
 - a) Līmeņi
 - b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori
- 5. tabula. Valdības bruto parāds: strukturālās iezīmes
- 3. attēls. Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)
 - a) Līmeņi
 - b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori
- 6. tabula. Valdības deficīta-parāda korekcija
- 4. attēls. Valdības izdevumi un ieņēmumi
- 7. tabula. Valdības budžeta pozīcija
- 8. tabula. Iedzīvotāju novecošanas izraisītā fiskālā sloga prognozes

3. VALŪTAS KURSA NORISES

- 9. tabula.
 - a) Valūtas kursa stabilitāte
 - b) Valūtas kursa spiediena galvenie rādītāji Lietuvas litam
- 5. attēls. Lietuvas lits: novirze no VKM II centrālā kursa
- 10. tabula. Lietuvas lits: reālā kursa norises
- 11. tabula. Ārējās norises

4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

- 12. tabula. Ilgtermiņa procentu likmes
- 6. attēls.
 - a) Ilgtermiņa procentu likme
 - b) Ilgtermiņa procentu likmes un SPCI inflācijas starpība attiecībā pret euro zonu

1. CENU DINAMIKA

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS KONVERGENCES NOVĒRTĒJUMS

LIETUVA

1. tabula. SPCI inflācija

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

	2005 Dec.	2006 Janv.	2006 Febr.	2006 Marts	2005. gada apr.– 2006. gada marts
SPCI inflācija	3.0	3.5	3.4	3.1	2.7
Atsauces vērtība ¹⁾	-	-	-	-	2.6
Euro zona ²⁾	2.2	2.4	2.3	2.2	2.3

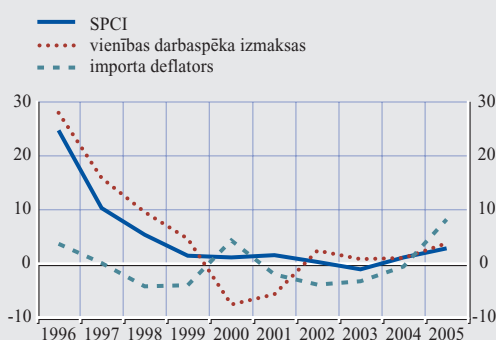
Avots: Eiropas Komisija (Eurostat).

1) Aprēķins 2005. gada aprīlim–2006. gada martam balstīts uz SPCI pārmaiņu salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%) nesvērtu aritmētisko vidējo rādītāju Polijai, Somijai un Zviedrijai, kam pieskaitīti 1.5 procentu punkti.

2) Euro zona iekļauta tikai informācijai.

1. attēls. Cenu dinamika

(gada vidējās pārmaiņas; %)

Avoti: Eiropas Komisija (Eurostat) un valsts dati.

2. tabula. Inflācijas rādītāji un saistītie rādītāji

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, ja nav norādīts citādi; %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflācijas rādītāji										
SPCI	24.7	10.3	5.4	1.5	1.1	1.6	0.3	-1.1	1.2	2.7
SPCI, izņemot neapstrādāto pārtiku un enerģiju	-	10.3	4.5	1.7	-1.1	0.1	0.6	0.7	0.7	1.3
PCI	24.6	8.9	5.1	0.8	1.0	1.3	0.3	-1.2	1.2	2.7
PCI, izņemot netiešo nodokļu pārmaiņas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Privātā patēriņa deflators	18.2	9.5	5.4	-0.4	-1.5	2.4	-0.1	-2.7	1.1	3.3
IKP deflators	20.6	14.0	5.0	-0.6	1.8	-0.5	0.2	-1.1	2.8	5.9
Ražotāju cenas ¹⁾	-	-	-0.5	1.0	10.2	-0.6	-0.7	-0.7	2.4	5.9
Saistītie rādītāji										
Reālā IKP pieaugums	4.7	7.0	7.3	-1.7	3.9	6.4	6.8	10.5	7.0	7.5
IKP uz vienu iedzīvotāju, izteikts kā pirktspējas standarts (euro zona = 100)	31.8	33.5	35.3	34.1	35.1	36.9	38.9	42.2	44.8	.
Salīdzinošie cenu līmeņi (euro zona = 100)	33.7	41.4	43.9	45.4	51.7	52.8	54.0	53.4	53.2	.
Ražošanas apjoma starpība ²⁾	-6.3	-3.0	0.0	-5.2	-4.9	-2.5	-1.6	2.1	2.1	2.2
Bezdarba līmenis (%) ³⁾	-	14.1	13.2	13.7	16.4	16.5	13.5	12.4	11.4	8.2
Vienības darbaspēka izmaksas, visa tautsaimniecība	28.0	15.9	6.8	1.9	-6.5	-5.7	2.4	0.8	1.0	3.8
Atlidzība vienam nodarbinātajam, visa tautsaimniecība	32.7	23.3	15.5	2.5	1.3	3.8	5.1	8.9	8.2	8.7
Darba ražīgums, visa tautsaimniecība	3.7	6.4	8.1	0.5	8.3	10.1	2.7	8.0	7.1	4.7
Preču un pakalpojumu importa deflators	3.7	0.1	-4.2	-4.0	4.3	-2.0	-3.9	-3.3	-0.5	8.2
Nominālais efektīvais valūtas kurss ⁴⁾	3.2	11.3	3.3	2.9	10.8	3.2	4.6	4.9	1.5	-0.8
Naudas piedāvājums (M3) ⁵⁾	-3.6	35.7	13.6	7.2	16.1	21.9	17.0	20.1	27.5	30.6
Banku izsniegtie kredīti ⁵⁾	-10.1	9.5	21.4	9.7	-3.2	24.8	29.4	56.2	40.6	63.5
Akciju cenas (OMX Vilnius Index) ⁵⁾	-	-	-	-	-	-18.5	12.2	105.8	68.2	52.9
Mājokļu cenas	-	-	-	-	-9.6	23.6	9.8	17.8	9.6	50.2

Avoti: Eiropas Komisija (Eurostat), valsts dati (PCI, mājokļu cenas) un Eiropas Komisija (ražošanas apjoma starpība).

1) Visas rūpniecības, izņemot būvniecību, iekšzemes apgrozījums.

2) Procentos no potenciālā IKP. Pozitīva vērtība norāda, ka faktiskais IKP pārsniedz potenciālo IKP.

3) Definīcija atbilst SDO vadlinijām.

4) Pozitīva (negatīva) vērtība norāda pieaugumu (samazinājumu).

5) Gada pieauguma temps perioda beigās (sagatavojusi ECB).

3. tabula. Inflācijas jaunākās tendences un prognozes

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

a) SPCI jaunākās tendences

	2005 Nov.	Dec.	Janv.	2006 Febr.	Marts
SPCI					
Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%)	2.9	3.0	3.5	3.4	3.1
Pēdējo 3 mēnešu vidējā SPCI pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem 3 mēnešiem (attiecinātas uz gadu; sezonāli izlīdzinātas)	5.5	4.5	3.4	3.2	3.1
Pēdējo 6 mēnešu vidējā SPCI pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem 6 mēnešiem (attiecinātas uz gadu; sezonāli izlīdzinātas)	3.1	3.5	3.9	4.1	3.9

Avoti: Eiropas Komisija (*Eurostat*) un ECB aprēķini.

b) Inflācijas prognozes

	2006	2007
SPCI, Eiropas Komisija (2006. gada pavasaris)	3.5	3.3
PCI, OECD (2005. gada decembris) ¹⁾	-	-
PCI, SVF (2006. gada aprīlis)	3.2	2.7
PCI, <i>Consensus Economics</i> (2006. gada marts)	2.6	2.3

Avoti: Eiropas Komisija, OECD, SVF un *Consensus Economics*.

1) Lietuva nav OECD dalībvalsts.

2. FISKĀLĀS NORISES

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS KONVERGENCES NOVĒRTĒJUMS

LIETUVA

4. tabula. Valdības fiskālā pozīcija

(% no IKP)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)	-1.5	-0.5	-0.6
Atsauces vērtība	-3.0	-3.0	-3.0
Pārpalikums/deficīts, atskaitot valdības ieguldījumu izmaksas ²⁾	2.0	3.0	2.9
Valdības bruto parāds	19.5	18.7	18.9
Atsauces vērtība	60.0	60.0	60.0

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

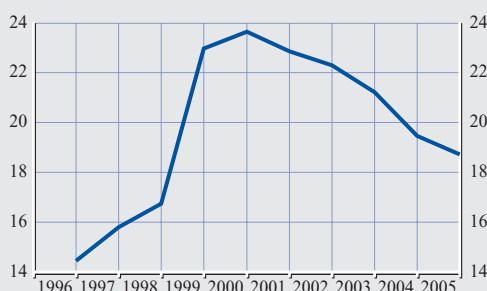
1) Eiropas Komisijas prognozes.

2) Pozitīva vērtība norāda, ka valdības budžeta deficīts ir zemāks par ieguldījumu izmaksām.

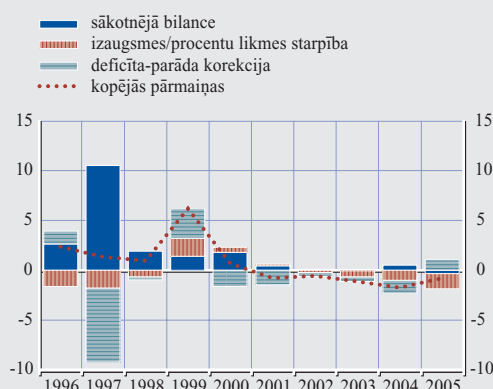
2. attēls. Valdības bruto parāds

(% no IKP)

a) Līmeņi

b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori

Avoti: Eiropas Komisija un ECB.

Piezīme. 2.b attēlā negatīvās vērtības liecina par attiecīgā faktora samazinošo ietekmi uz parāda rādītāju, bet pozitīvās vērtības – par palielinošo ietekmi uz to.

5. tabula. Valdības bruto parāds: strukturālās iezīmes

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kopējais parāds (% no IKP)	14.5	15.8	16.8	23.0	23.6	22.9	22.3	21.2	19.5	18.7
Valūtu struktūra (% no kopējuma)										
Vietējā valūtā	30.5	37.3	36.4	23.4	25.9	26.1	33.4	35.2	29.4	29.5
Ārvalstu valūtās	69.5	62.7	63.6	76.6	74.1	73.9	66.6	64.8	70.6	70.5
Euro ¹⁾	9.0	9.0	19.6	33.5	40.6	44.5	53.8	54.6	62.5	68.6
Citās ārvalstu valūtās	60.4	53.8	44.0	43.1	33.5	29.4	12.8	10.2	8.1	1.9
Iekšzemes turējumā (% no kopējuma)	23.2	39.6	38.9	27.4	32.1	35.3	40.0	39.8	39.5	40.0
Vidējais atlikušais termiņš (gados)	5.2	6.0	5.5	5.2	5.0	4.8	5.2	4.1	4.3	4.8
Termiņstruktūra ²⁾ (% no kopējuma)										
Īstermiņa (līdz 1 gadam ieskaitot)	24.0	29.1	24.2	15.4	11.3	6.8	5.3	5.0	5.6	10.7
Vidēja termiņa un ilgtermiņa (ilgāk par 1 gadu)	76.0	70.9	75.8	84.6	88.7	93.2	94.7	95.0	94.4	89.3

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

Piezīme. Dati gada beigās. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas.

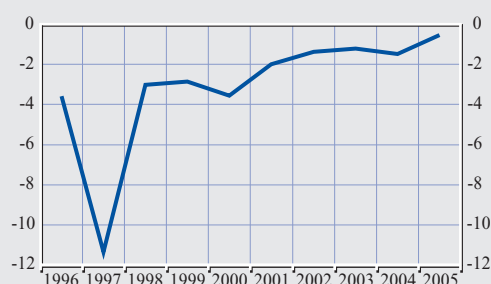
1) Ietver euro denominētu parādu (pirms 1999. gada – ekvivalents vienā no to dalībvalstu valūtām, kuras ievieš euro).

2) Sākotnējais termiņš.

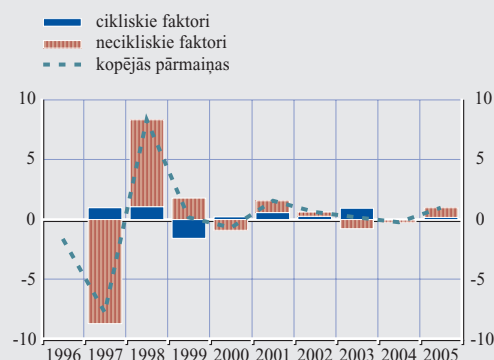
3. attēls. Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)

(% no IKP)

a) Līmeņi

b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

Piezīme. 3.b attēlā negatīvās vērtības norāda, ka deficīts pieaug, bet pozitīvās vērtības norāda uz tā samazinājumu.

6. tabula. Valdības deficīta-parāda korekcija

(% no IKP)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Valdības parāda pārmaiņas	4.9	4.0	2.7	5.8	1.9	0.5	0.9	0.8	0.2	1.6
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)	-3.6	-11.4	-3.0	-2.9	-3.6	-2.0	-1.4	-1.2	-1.5	-0.5
Deficīta-parāda korekcija	1.3	-7.4	-0.3	3.0	-1.6	-1.4	-0.4	-0.4	-1.3	1.1
Finanšu aktīvu neto										
pirkumi (+)/pārdošana (-)	1.4	2.3	-1.8	-0.1	0.0	-0.8	0.8	-0.8	-0.7	0.4
Nauda un noguldījumi	0.1	1.6	1.4	-2.2	0.5	0.2	1.2	0.9	-0.1	0.3
Aizdevumi un neakciju vērtspapīri	1.0	1.0	1.7	2.8	1.0	0.1	0.0	-0.1	-0.3	-0.2
Akcijas un citi kapitāla vērtspapīri	0.0	-0.1	-5.0	-1.0	-1.7	-1.0	-0.6	-1.6	-0.6	-0.3
Privatizācija	0.0	-0.1	-5.0	-1.0	-1.7	-1.0	-0.6	-1.6	-0.6	-0.3
Ieguldījumi kapitālā	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Citi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Citi finanšu aktīvi	0.3	-0.2	0.0	0.3	0.3	0.0	0.2	0.1	0.4	0.6
Pārmaiņas valdības parāda pārvērtēšanā	0.0	-0.3	0.2	-0.4	-0.6	-0.7	-1.0	-0.5	0.0	0.0
Ārvalstu valūtas turējumu guvumi (-)/zaudējumi (+)	0.5	0.0	0.2	-0.4	-0.6	-0.7	-1.0	-0.4	-0.1	0.1
Cita pārvērtēšanas ietekme ¹⁾	-0.6	-0.3	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	-0.1	0.0	-0.1
Citas valdības parāda pārmaiņas ²⁾	0.0	-9.5	1.4	3.4	-0.9	0.0	-0.2	0.9	-0.6	0.7

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

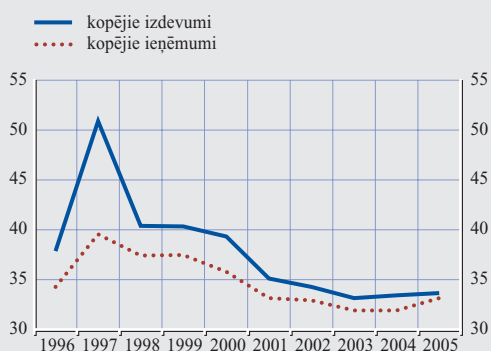
Piezīme. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas.

1) Ietver attiecīgā valdības parāda nominālās un tirgus pārvērtēšanas starpību.

2) Darījumi saistībā ar citiem kreditoru parādiem (valdības saistības), sektora pārklasificēšana un statistiskās neatbilstības. Šis postenis var ietvert arī noteiktus parādu uzņemšanās gadījumus.

4. attēls. Valdības izdevumi un ieņēmumi

(% no IKP)

Avots: ECBS.

7. tabula. Valdības budžeta pozīcija

(% no IKP)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kopējie ieņēmumi	34.3	39.6	37.4	37.5	35.8	33.1	32.9	31.9	31.9	33.1
Kārtējie ieņēmumi	34.3	39.5	37.4	37.4	35.7	33.1	32.4	31.5	31.5	32.4
Tiešie nodokļi	8.3	9.0	9.1	9.2	8.4	7.8	7.5	8.0	8.7	9.1
Netiešie nodokļi	11.9	14.6	14.0	13.8	12.6	12.2	12.4	11.8	11.1	11.2
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	8.0	8.6	9.1	9.3	9.4	9.0	8.7	8.6	8.7	8.6
Citi kārtējie ieņēmumi	6.2	7.3	5.1	5.0	5.4	4.1	3.8	3.2	2.9	3.5
Kapitāla ieņēmumi	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.5	0.4	0.5	0.8
Kopējie izdevumi	37.9	50.9	40.4	40.3	39.3	35.1	34.3	33.2	33.4	33.7
Kārtējie izdevumi	32.7	35.4	36.7	36.8	34.7	32.2	30.8	29.7	29.6	30.0
Atlīdzība nodarbinātajiem	10.9	11.4	12.8	13.5	12.7	11.7	11.4	10.8	10.8	10.4
Sociālie pabalsti, kas nav natūrā	8.9	9.3	10.0	11.4	10.7	10.6	9.3	9.1	9.1	9.0
Procentu maksājumi	0.9	0.8	1.1	1.4	1.7	1.5	1.3	1.2	0.9	0.8
<i>t.sk. mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu ietekme</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Citi kārtējie izdevumi	12.0	13.9	12.8	10.4	9.6	8.5	8.8	8.5	8.8	9.7
Kapitāla izdevumi	5.1	15.5	3.8	3.6	4.6	2.9	3.5	3.4	3.8	3.7
Pārpalikums (+)/deficīts (-)	-3.6	-11.4	-3.0	-2.9	-3.6	-2.0	-1.4	-1.2	-1.5	-0.5
Sākotnējā bilance	-2.7	-10.5	-1.9	-1.5	-1.8	-0.5	-0.1	0.0	-0.5	0.3
Pārpalikums/deficīts, atskaitot valdības ieguldījumu izdevumus	-1.1	-9.0	-0.5	-0.3	-1.2	0.2	1.5	1.8	2.0	3.0

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

Piezīme. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas. Procentu maksājumi, kas ietverti pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. Postenis "mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu ietekme" vienāds ar procentu (vai deficīta/pārpalikuma) starpību, kas definēta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā un EKS 95. Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2558/2001 par mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu norēķinu pārklasificēšanu.

8. tabula. Iedzīvotāju novecošanas izraisītā fiskālā sloga prognozes

(%)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Apgādājamo veco cilvēku attiecība (iedzīvotāji vecumā no 65 gadiem un vecāki proporcionāli iedzīvotāju skaitam vecumā no 15 līdz 64 gadiem)	22.3	23.4	26.0	33.4	39.3	44.9
Ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valsts sektora izdevumu pārmaiņas salīdzinājumā ar 2004. gadu (% no IKP)	-	-0.7	-0.9	0.3	0.8	1.4

Avots: Eiropas Komisija (2006) "Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz valsts izdevumiem: pensiju, veselības aprūpes, ilgtermiņa aprūpes, izglītības un bezdarbnieku pabalstu aplēses ES25 dalībvalstīm (2004–2050)". Ziņojumu sagatavojusi Ekonomikas politikas komiteja un Eiropas Komisija (Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts).

3. VALŪTAS KURSA NORISES

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS KONVERGENCES NOVĒRTĒJUMS

LIETUVA

9. tabula. a) Valūtas kursa stabilitāte

Dalība valūtas kursa mehānismā (VKM II)	Jā	
Dalība kopš	2004. gada 28. jūnija	
Divpusējā centrālā kursa devalvācija pēc valsts iniciatīvas	Nē	
Maksimālā augšupvērstā un lejupvērstā novirze ¹⁾	Maksimālā augšupvērstā novirze	Maksimālā lejupvērstā novirze
2004. gada 28. jūnijs–2006. gada 28. aprīlis		
Euro	0.0	0.0

Avots: ECB.

1) Maksimālās novirzes no VKM II centrālā kursa (%). Dienas datu 10 dienu mainīgais vidējais rādītājs darbadienu diapazonā.

b) Valūtas kursa spiediena galvenie rādītāji Lietuvas litam

(triju mēnešu vidējais periods, ieskaitot noteikto mēnesi)

	2004		2005				2006	
	Jūl.	Okt.	Janv.	Apr.	Jūl.	Okt.	Janv.	Apr.
Valūtas kursa svārstības ¹⁾	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Īstermiņa procentu likmju starpība ²⁾	0.6	0.6	0.5	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0

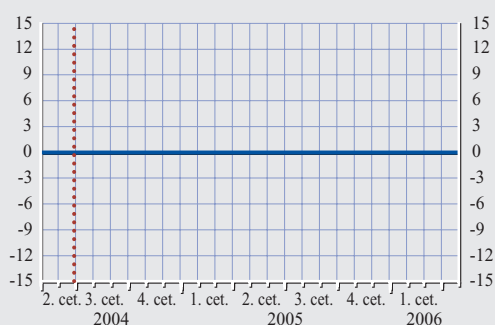
Avoti: valsts dati un ECB aprēķini.

1) Valūtas kursa attiecībā pret euro dienas procentuālo pārmaiņu uz gadu attiecinātā mēneša standartnovirze.

2) Triju mēnešu starpbanku procentu likmju un triju mēnešu EURIBOR starpība (procentu punktos).

5. attēls. Lietuvas lits: novirze no VKM II centrālā kursa

(dienas dati; novirze (%); 2004. gada 1. maijs–2006. gada 28. aprīlis)

Avots: ECB.

Piezīme. Vertikālā līnija norāda pievienošanās VKM II datumu (2004. gada 28. jūnijs). Pozitīva/negatīva novirze no centrālā kursa norāda, ka valūta ir stiprājā vai vājājā koridora pusē. Lietuvas litam noteikts $\pm 15\%$ svārstību koridors. Pirms 2004. gada 28. jūnija novērotās svārstības attiecas uz Lietuvas lita centrālo kursu, kas noteikts, pievienojoties VKM II.

10. tabula. Lietuvas lits: reālā kursa norises

(mēneša dati; novirzes (%); 2006. gada aprīlis salīdzinājumā ar dažādiem etalonperiodiem)

	Vidējais kurss (1996. gada janvāris– 2006. gada aprīlis)	Vidējais kurss (1999. gada janvāris– 2006. gada aprīlis)
Reālais divpusējais kurss attiecībā pret euro ¹⁾	9.5	1.8
<i>Papildposteņi</i>		
Nominālais efektīvais kurss ²⁾	13.8	6.5
Reālais efektīvais kurss ^{1), 2)}	11.3	4.4

Avots: ECB.

Piezīme. Pozitīva vērtība norāda kāpumu, bet negatīva vērtība – samazinājumu.

1) Balstīts uz SPCI un PCI tendencēm.

2) Efektīvais kurss attiecībā pret euro zonu, ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm un 10 lielākajām tirdzniecības partnervalstīm.

11. tabula. Ārējās norises

(% no IKP, ja nav norādīts citādi)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tekošā konta un kapitāla konta balance	-8.9	-9.9	-11.7	-11.0	-5.9	-4.7	-4.7	-6.4	-6.4	-5.6
Apvienotā tiešo investīciju un portfeļieguldījumu balance ¹⁾	4.2	5.3	8.1	9.1	5.6	5.8	5.1	2.3	3.2	1.1
Tiešo investīciju balance	1.9	3.3	8.3	4.4	3.3	3.6	5.0	0.8	2.3	2.6
Portfeļieguldījumu balance	2.3	2.0	-0.2	4.7	2.3	2.2	0.1	1.5	0.9	-1.5
Starptautisko investīciju balance (saldo)	-13.9	-18.5	-22.5	-34.3	-35.0	-34.6	-32.9	-33.4	-34.7	-35.4
Preču un pakalpojumu eksports ²⁾	52.2	53.1	45.7	39.1	44.6	49.8	52.8	51.3	52.2	58.3
Preču un pakalpojumu imports ²⁾	61.8	63.4	57.2	49.2	50.9	55.2	58.3	57.0	59.2	65.3
Preču eksports uz euro zonu ^{3), 4)}	29.7	27.4	30.4	36.4	32.0	26.7	25.7	27.5	30.4	28.5
Preču imports no euro zonas ^{3), 4)}	31.8	34.7	36.8	35.3	32.3	34.7	35.4	34.7	35.6	32.3
<i>Papildposteņi</i>										
Preču eksports starp ES25 valstīm ^{3), 4)}	54.5	50.8	58.8	73.5	74.6	73.4	69.2	62.5	66.9	65.3
Preču imports starp ES25 valstīm ^{3), 4)}	53.6	57.7	60.7	60.0	54.5	54.8	56.5	55.8	63.3	59.0

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija (*Eurostat*).

1) Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas.

2) Maksājumu bilances statistika.

3) Ārējās tirdzniecības statistika.

4) Procentos no eksporta/importa kopapjoma.

4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS
KONVERGENCES
NOVĒRTĒJUMS

LIETUVA

12. tabula. Ilgtermiņa procentu likmes

(attiecīgajā periodā novērotā vidējā procentu likme; %)

	2005 Dec.	Janv.	2006 Febr.	Marts	2005. gada apr.— 2006. gada marts
Ilgtermiņa procentu likme ¹⁾	3.8	3.6	3.5	3.7	3.7
Atsauces vērtība ²⁾					5.9
Euro zona ³⁾	3.4	3.4	3.6	3.7	3.4

Avoti: ECB un Eiropas Komisija.

1) Ilgtermiņa procentu likmes balstītas uz sākotnējā tirgus ienesīguma likmēm.

2) Aprēķins 2005. gada aprīlim—2006. gada martam balstīts uz Polijas, Somijas un Zviedrijas procentu likmju nesvērto aritmētisko vidējo rādītāju, kam pieskaitīti 2 procentu punkti.

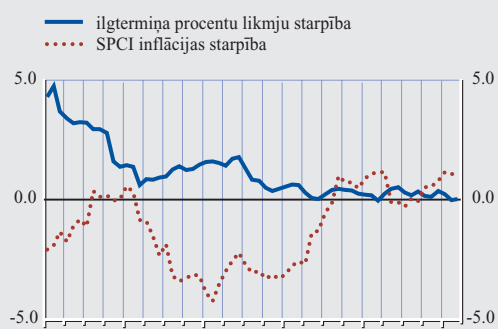
3) Euro zonas vidējais rādītājs iekļauts tikai informācijai.

6. attēls

a) Ilgtermiņa procentu likme
(mēneša vidējie dati; %)

b) Ilgtermiņa procentu likmes un SPCI
inflācijas starpība attiecībā pret euro zonu
(mēneša vidējie dati; procentu punktos)

Avoti: ECB un Eiropas Komisija.

2.2. SLOVĒNIJA

2.2.1. CENU DINAMIKA

Atsauces periodā (no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam) Slovēnijas vidējā SPCI inflācija bija 2.3%, t.i., zemāka par cenu stabilitātes kritērija atsaucē vērtību (2.6%; sk. 1. tabulu). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, paredzams, ka 12 mēnešu vidējais gada SPCI inflācijas līmenis tuvākajos mēnešos būs stabils.

Vēsturiski ilgākā periodā zems inflācijas līmenis Slovēnijā novērots tikai samērā īsu laika periodu. Patēriņa cenu inflācija Slovēnijā pakāpeniski samazinājās līdz 1999. gadam, kad lejupslīdes tendence beidzās, tomēr tā atkal atsākās pēc 2000. gada (sk. 1. att.). SPCI inflācija pakāpeniski pazeminājās (no 9.9% 1996. gadā līdz 6.1% 1999. gadā), bet 2000. gadā atkal pieauga līdz 8.9%. Šo pieauguma atsākšanos noteica vairāki faktori, īpaši pievienotās vērtības nodokļa ieviešana, iekšzemes pieprasījuma pieaugums, ievērojams darba samaksas palielinājums un krass importa cenu kāpums. Inflācijas samazināšanās process pēc 2000. gada atkal paātrinājās, inflācijai 2005. gadā pakāpeniski sarūkot līdz 2.5%. Šādas inflācijas norises atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus. 2001. gadā tika pieņemtas jaunas monetārās politikas pamatnostādnes, kuru galvenais mērķis – cenu stabilitāte – nostiprināts jaunajā Likumā par *Banka Slovenije*. Slovēnija atteicās no starpperioda mērķa – monetāro rādītāju kāpuma nodrošināšanas – un ieviesa uz diviem pīlāriem balstītas monetārās politikas pamatnostādnes, kas ietvēra gan monetārās, gan reālās tautsaimniecības norises. Vienlaikus monetāro politiku papildināja valūtas kursa politika, ko noteica nenodrošināta procentu likmju paritāte, kura ļāva ar monetāro politiku noturēt pietiekami augstas procentu likmes, lai tādējādi veicinātu inflācijas mazināšanos. Kopš 2004. gada 28. jūnija, kad Slovēnija pievienojās VKM II, monetārā politika vērsta uz stabila valūtas kursa attiecībā pret euro nodrošināšanu. Aplūkojamā periodā *Banka Slovenije* izmantoja savu valūtas mijmaiņas darījumu mehānismu,

lai saglabātu euro kursa attiecībā pret tolaru stabilitāti, noturot samērā augstas iekšzemes procentu likmes un tādējādi nodrošinot pozitīvu starpību ar salīdzināmām euro zonas procentu likmēm.¹ Tas savukārt veicināja virzību uz cenu stabilitāti. Inflācijas samazināšanās procesu pamatā nodrošinājusi arī fiskālā politika un strukturālās reformas, t.sk. progresīva finanšu līgumu un darba samaksas pārindexācija un pakāpeniska finanšu tirgu liberalizācija.

Lielākajā daļā perioda no 1996. gada līdz 2005. gadam inflācijas tendences aplūkojamas, ņemot vērā samērā stabilo produkcijas izlaides kāpumu. Pēc nedaudz mērenāka reālā IKP pieauguma no 2001. gada līdz 2003. gadam kopš 2004. gada tas atkal palielinājās (sk. 2. tabulu). Darba tirgus apstākļi šajā periodā saglabājās samērā stabili, bezdarba līmenim svārstoties galvenokārt 6–7% robežās. Atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpums 2000. un 2001. gadā sasniedza divciparu skaitļus, bet 2004. gadā saruka līdz 7.7%.² Vienlaikus ar darba ražīguma pieauguma īslaicīgu samazināšanos 2000. un 2001. gadā būtiski pieauga vienības darbaspēka izmaksas, kas pēc tam pakāpeniski saruka (līdz 3.8% 2004. gadā). Aplūkojamā periodā importa cenas bija diezgan svārstīgas, galvenokārt atspoguļojot valūtas kursa un naftas cenu tendences. Samērā nelielais importa cenu kāpums 2002. un 2003. gadā veicināja inflācijas samazināšanos šo divu gadu laikā. Par vispārēju inflācijas palēnināšanās tendenci liecina arī citi būtiski rādītāji – SPCI inflācija, izņemot neapstrādāto pārtiku un enerģiju, un PCI inflācija, izņemot netiešo nodokļu tīro ieņēmumu pārmaiņas (sk. 2. tabulu).

Aplūkojot nesenās tendences, vidējā gada SPCI inflācija 2005. gadā sasniedza 2.5%. 2006. gada janvārī gada SPCI inflācija bija 2.6%, bet martā saruka līdz 2.0% (sk. 3.a tabulu). Neenerģijas rūpniecības preču cenu kritums un zemāka pārtikas cenu inflācija, kas skaidrojama ar augošu starptautisko un iekšzemes konkurenci,

¹ Sīkāku informāciju sk. 3. sadaļā "Valūtas kursa norises".

² 2005. gada dati par atlīdzību vienam nodarbinātajam vēl nav pieejami. Vidējais bruto mēneša ienākumu pieaugums 2005. gadā bija 4.9% (2004. gadā – 4.6%).

neitralizēja naftas cenu kāpuma augšupvērsto ietekmi. Nesenā straujā naftas cenu pieauguma ietekmi mazinājušas arī akcīzes nodokļa biežās pārmaiņas, kas saskaņā ar *Banka Slovenije* sniegto informāciju atsaucē periodā samazināja inflāciju par 0.06 procentu punktiem. Saskaņā ar *Banka Slovenije* aplēsēm netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņas 2005. gadā kopumā joprojām veicināja inflācijas kāpumu aptuveni par 1.9 procentu punktiem, t.sk. aptuveni par 1.3 procentu punktiem – augstāku enerģijas cenu dēļ. Pašreizējā inflācijas aina jāaplūko samērā dinamisku ekonomisko apstākļu kontekstā. 2005. gada 4. ceturksnī reālais IKP salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 3.7%, gadā kopumā sasniedzot vidējo pieauguma tempu 3.9%.

Runājot par nākotnē pārskatāmiem faktoriem, kas radīs augšupvērstu spiedienu uz inflāciju Slovēnijā, – līdz 2008. gadam paredzēts īstenot akcīzes nodokļa tabakai saskaņošanu trijos posmos, kopumā dodot ieguldījumu SPCI inflācijas paaugstinājumā līdz 0.5 procentu punktiem. Turklāt iespējamam PVN likmes pieaugumam, kas paredzēts budžetā ar 2007. gada 1. janvāri algas nodokļa pakāpeniskas atcelšanas kompensēšanai, 2007. gadā varētu būt tieša augšupvērstā ietekme uz inflāciju aptuveni 0.7 procentu punktu apmērā. Turklāt var minēt vairākus ar inflācijas prognozēm saistītus augšupvērstus riskus. Pirmkārt, arvien straujāka kredītēšanas kāpuma noteiktais pašreizējais samērā nozīmīgais iekšzemes pieprasījuma pieaugums varētu vēl vairāk palielināties, procentu likmēm tuvinoties euro zonas līmenim. Otrkārt, riski attiecas uz to, ka pavājinās palielinātas konkurences radītā inflāciju samazinošā ietekme, kas pastāv kopš 2004. gada vidus un bija daļēji saistīta ar Slovēnijas pievienošanos ES. Visbeidzot, iespējamā papildu netiešā ietekme, kas izriet no nesenā enerģijas cenu kāpuma, vienlaikus ar iekšzemes pieprasījuma nostiprināšanos un iespējamām administratīvi regulējamo cenu pārmaiņām var radīt būtisku augšupvērstu spiedienu uz darba samaksu un inflāciju. Īpašu nenoteiktību saistībā ar darba samaksas

tendencēm rada tas, ka vēl nav noslēgta jaunā vienošanās par darba samaksu 2006. gadam un turpmāk. Raugoties tālākā nākotnē, izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, ņemot vērā IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmeni, kas Slovēnijā vēl joprojām ir zemāks nekā euro zonā (sk. 2. tabulu). Tomēr ir grūti novērtēt izlīdzināšanās procesa izraisītās ietekmes uz inflāciju precīzo apmēru.

Slovēnijā ilgtspējīgu cenu stabilitāti veicinoša vide būs atkarīga no droša fiskālās konsolidācijas kursa īstenošanas, kas tautsaimniecībā samazinātu arī pieprasījuma radīto potenciālo spiedienu. Turklāt cenu stabilitātes nodrošināšanai būtiska būs papildu strukturālo reformu paātrināšana, piemēram, turpmāka pārindeksācija (īpaši darba samaksas un noteiktu sociālo pārvedumu jomā, uz ko galvenokārt attiecas inflācijas indeksācija). Šādā kontekstā svarīgi paaugstināt darba tirgus elastību, palielinot reģionālā darbaspēka mobilitāti un risinot prasmju neatbilstības jautājumu. Vienlaikus sociālajiem partneriem būtu jāpanāk, lai darba samaksas pieaugums atspoguļotu darba ražīguma kāpumu, ņemot vērā norises konkurējošās valstīs. Vienlīdz svarīgi būs turpināt liberalizācijas procesu tautsaimniecībā un stiprināt valsts politiku, kas vērsta uz tālāku konkurences veicināšanu preču tirgos.

2.2.2. FISKĀLĀS NORISES

Atsauces periodā – 2005. gadā – valsts budžeta bilances deficīts sasniedza 1.8% no IKP, t.i., bija daudz zemāks par 3% atsaucē vērtības rādītāju. Valdības parāda attiecība pret IKP bija 29.1%, t.i., ievērojami zemāka par 60% atsaucē vērtību (sk. 4. tabulu). Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu fiskālais deficīts samazinājās par 0.5 procentu punktiem, bet valdības parāda rādītājs saruka par 0.4 procentu punktiem. Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm 2006. gadā deficīta rādītājs palielināsies līdz 1.9%, bet valdības parāda rādītājs – līdz 29.9%. Deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā

nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Slovēnijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta.

No 1999. gada (pirmā, par kuru pieejami salīdzināmi dati par valdības parādu) līdz 2005. gadam valdības parāda rādītājs kopumā palielinājās par 4.5 procentu punktiem (sk. 2.a att. un 5. tabulu). Tas strauji pieauga no 24.6% 1999. gadā līdz 29.7% 2002. gadā, pēc tam līdz 2005. gadam saglabājoties virs 29%. Kā sīkāk parādīts 2.b attēlā, sākot ar 2000. gadu (pirmo, par kuru pieejami salīdzināmi dati), sākotnējais deficīts veicināja valdības parāda kāpumu. Deficīta-parāda korekcijas īpaši palielināja valdības parāda rādītāju 2002. gadā, galvenokārt saistībā ar pārmaiņām budžeta sistēmā (sk. 6. tabulu). Kopumā izaugsmes un procentu likmju starpībai pārskata periodā bija samazinoša ietekme uz parāda rādītāju. Var uzskatīt, ka kopš 2000. gada vērotās tendences norāda uz ciešo saikni starp sākotnējo deficītu un nelabvēlīgu parāda dinamiku neatkarīgi no tā, kāds bijis parāda sākotnējais apjoms – Slovēnijā tas bija samērā mazs. Šajā kontekstā var atzīmēt, ka no 1999. gada līdz 2002. gadam valdības īstermiņa parāda īpatsvars palielinājās līdz 7.7%, bet pēc tam līdz 2005. gadam saruka par 2.8 procentu punktiem. Īstermiņa parāda īpatsvars ir neliels, un, ņemot vērā parāda rādītāja līmeni, fiskālās bilances ir samērā nejutīgas pret procentu likmju pārmaiņām. Ārvalstu valūtā denominētā valdības parāda īpatsvars ir liels, un vairāk nekā 95% no tā denominēts euro. Tāpēc fiskālās bilances ir samērā nejutīgas pret citu valūtu kursa pārmaiņām, izņemot euro kursu attiecībā pret tolaru.

Kopš 2000. gada (pirmā, par kuru pieejami salīdzināmi dati par valdības budžeta deficītu) deficīta attiecībā pret IKP var vērot, ka pamatā tendence uzlabojas (sk. 3.a att. un 7. tabulu). Sākot ar deficīta rādītāju 3.9% 2000. gadā, situācija pasliktinājās (2001. gadā – 4.3%), pēc tam atkal uzlabojoties (2004. gadā – 2.3% un 2005. gadā – 1.8%). Kā tas sīkāk parādīts 3.b attēlā, Eiropas Komisijas aplēses rāda, ka cikliskie faktori negatīvi ietekmēja pārmaiņas

fiskālajā bilanci, īpaši 2001. un 2003. gadā. Necikliskām pārmaiņām valdības budžeta bilanci bija pozitīva ietekme uz bilanci, īpaši 2002. gadā. Šādas pārmaiņas varēja atspoguļot vai nu ilgstošas strukturālas pārmaiņas, vai arī pagaidu pasākumu ietekmi. Pieejamie dati liecina, ka 2004. un 2005. gadā pagaidu pasākumiem nebija nekādas ietekmes.

Pētot citu fiskālo rādītāju tendences, 4. attēlā un 7. tabulā redzams, ka valdības kopējo izdevumu rādītājs palielinājās no 48.1% 2000. gadā (pirmajā, par kuru pieejami salīdzināmi dati) līdz 49.0% 2001. gadā. Pēc tam līdz 2003. gadam tas stabilizējās aptuveni 48% līmenī, vēlāk nedaudz samazinoties. Pēc 2001. gada aptuveni pusi no šā rādītāja samazinājuma noteica procentu izdevumu sarukums. Kopumā 2005. gadā izdevumu rādītājs bija par 0.8 procentu punktiem mazāks nekā 2000. gadā. Valdības ieņēmumi attiecībā pret IKP no 2000. gada līdz 2002. gadam palielinājās par 1.1%, pēc tam pārsvarā stabilizējoties. 2005. gadā ieņēmumu rādītājs bija 45.5%.

Saskaņā ar konverģences programmu 2006.–2008. gadam Slovēnijas vidējā termiņa fiskālās politikas stratēģija, kas apstiprināta 2005. gada decembrī, nedaudz atšķiras no 4. tabulā atspoguļotajām Komisijas prognozēm. 2006. gadā tā paredz nelielu budžeta deficīta samazinājumu līdz 1.7% no IKP un valdības parāda palielinājumu līdz 29.6% no IKP. Plānots, ka gan kopējie izdevumi, gan ieņēmumi samazināsies aptuveni par 0.5% no IKP salīdzinājumā ar programmā sniegtajiem 2005. gada datiem, ieņēmumu sarukumam daļēji atspoguļojot algas nodokļa pakāpenisku atcelšanu. Tomēr gaidāms, ka šo samazinājumu daļēji kompensēs citu nodokļu pieaugums. Pašlaik 2007. gada budžets paredz PVN likmju palielināšanu (no 8.5% līdz 9% un no 20% līdz 21%), bet tas vēl nav apstiprināts parlamentā. Pēdējā laikā nav informācijas par pasākumiem ar nozīmīgu pagaidu efektu 2006. gada budžetā. Tiek prognozēts, ka 2007. gadā deficīta rādītājs samazināsies līdz 1.4%, bet valdības parāda rādītājs pamatā saglabāsies stabils 2006. gada līmenī. Pamatojoties uz konverģences

programmā sniegtajām fiskālo bilanču prognozēm, Slovēnijai nepieciešama tālāka konsolidācija, lai sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, kas konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā deficīts 1% apjomā no IKP.

Aplūkojot potenciālo valdības parāda rādītāja turpmāko dinamiku, pašreizējās tendences liecina, ka valdības parāds palielināsies, bet tuvākā nākotnē to varēs saglabāt zem 60% no IKP.

Kā parādīts 8. tabulā, gaidāma ievērojama iedzīvotāju novecošana. Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm³ paredzams, ka Slovēnijā ievērojami palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi, līdz 2050. gadam sasniedzot 9.7 procentu punktus no IKP. Šo slogu nepieciešams un iespējams samazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Attiecībā uz turpmākajiem fiskālajiem izaicinājumiem Slovēnijai būs svarīgi īstenot stabilu konsolidācijas kursu, kas mazinātu arī iespējamo pieprasījuma spiedienu tautsaimniecībā, īpaši ņemot vērā arvien straujāko kreditēšanas pieaugumu un īstermiņa procentu likmju konverģenci. Šķiet, ka Slovēnijas izdevumu struktūrai raksturīgs samērā liels elastības trūkums, kas var kavēt uz izdevumiem balstītu fiskālo izlīdzināšanu. Saskaņā ar Eiropas Komisijas sniegto informāciju (2003. gada beigu dati) konkrētās iespējamās saistības (galvenokārt valsts sektora uzņēmumiem piešķirto valsts garantiju infrastruktūras finansēšanai un eksporta garantiju veidā) bija aptuveni 8% no IKP. Šķiet, ka 2004. un 2005. gadā šis apjoms nedaudz palielinājies. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo saistību pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

2.2.3. VALŪTAS KURSA NORISES

Slovēnijas tolarš piedalās VKM II kopš 2004. gada 28. jūnija, t.i., aptuveni 22 mēnešus no divu gadu atsaucē perioda (2004. gada maijs–2006. gada aprīlis; sk. 9.a tabulu). Slovēnijas valūtai tika noteikts centrālais kurss – 239.64 tolarš par euro, kas iestāšanās laikā bija tirgus maiņas kurss. Standarta svārstību koridors tika noteikts $\pm 15\%$ no centrālā kursa.

Atsaucē perioda sākumā, pirms tolarā pievienošanās VKM II, Slovēnijas institūciju valūtas kursa politika attiecībā pret euro izraisīja lēnu pakāpenisku samazinājumu tolarā kursa attiecībā pret euro. Šo un arī iepriekšējos gados īstenoto politiku noteica nenodrošinātās procentu likmju paritātes apsvērumi, un tās mērķis bija veicināt nominālās konverģences procesu. Iestājoties VKM II, Slovēnija no tās atteicās. Kopš iestāšanās VKM II tolarā kursa svārstības bijušas ļoti nelielas, tuvu tā centrālajam kursam attiecībā pret euro (sk. 5. att.). Piedaloties VKM II, Slovēnija pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro. Neilgi pēc iestāšanās VKM II *Banka Slovenije* īslaicīgi ievieca ārvalstu valūtas tirgos, lai paustu savu nodomu saglabāt nominālo tolarā kursu tuvu centrālajam kursam. Aplūkojamā periodā centrālā banka spēja noturēt euro kursa stabilitāti attiecībā pret tolaru, saglabājot augstākas iekšzemes īstermiņa procentu likmes nekā euro zonā. Tā ierobežoja valūtas svārstības, izmantojot valūtas mijmaiņas darījumu iespēju. Šī iespēja ļauj komercbankām saņemt naudas līdzekļus vietējā valūtā, veicot septiņu dienu mijmaiņas darījumus ar centrālajā bankā turēto ārvalstu valūtu. Prēmija, kas noteikta šīm operācijām, kuras veiktas kopā ar sterilizācijas operācijām, balstoties uz parādzīmēm tolaros, ļāva saglabāt būtisku Slovēnijas un euro zonas īstermiņa procentu likmju starpību. Mazākā mērā šī starpība

3 "Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz valsts izdevumiem: pensiju, veselības aprūpes, ilgtermiņa aprūpes, izglītības un bezdarbnieku pabalstu aplēses ES25 dalībvalstīm (2004–2050)", Ekonomikas politikas komiteja un Eiropas Komisija (2006).

skaidrojama arī ar riska prēmiju. Lai samazinātu sāktu mijmaiņas darījumu uzkrāto atlikumu apjomu, reizēm tika veikti tiešie ārvalstu valūtas pirkumi, ietverot kopumā nozīmīgas ārvalstu valūtas neto iegādes, lai mazinātu iespējamo pieaugošo spiedienu uz valūtu. Atsauces periodā tolara kursa svārstīgums attiecībā pret euro bija ļoti zems. Kopš iestāšanās VKM II īstermiņa procentu likmju un 3 mēnešu EURIBOR starpība pakāpeniski saruka, bet 2005. gada pēdējā ceturksnī tā bija 1.7 procentu punkti (sk. 9.b tabulu). Pēc tam kad 2006. gada februārī un martā *Banka Slovenije* samazināja monetārās politikas procentu likmes kopumā par 50 bāzes punktiem, 2006. gada aprīlī starpība saruka līdz 0.7 procentu punktiem.

Pirms iestāšanās VKM II Slovēnijas institūciju valūtas kursa politika attiecībā pret euro nozīmēja nepārtrauktu tolara kursa samazinājumu arī nominālajā efektīvajā izteiksmē. Šis kritums atspoguļoja Slovēnijas un euro zonas agrākās būtiskās inflācijas atšķirības. Tāpēc 2006. gada aprīlī tolara reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski vidējam līmenim, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas (sk. 10. tabulu). Tomēr šie rādītāji interpretējami piesardzīgi, jo Slovēnijā notika pāreja uz tirgus ekonomiku, kas sarežģī reālā valūtas kursa norišu vēsturisko novērtējumu.

Vērtējot pārējās ārējā sektora norises, Slovēnijas apvienotais tekošais un kapitāla konts pēdējos desmit gados vidēji bijis pamatā sabalansēts. Izņēmums bija 1999. un 2000. gads, kad negatīvais saldo bija aptuveni 3% no IKP. Pēc tam, 2001. un 2002. gadā, maksājumu bilances apvienotais tekošais un kapitāla konts sasniedza nelielu pozitīvo saldo. Tomēr, sākot ar 2003. gadu, atkal bija vērojams apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo (1–2.5% no IKP; sk. 11. tabulu). Pēdējos desmit gados Slovēnijā bijis tikai neliels ārvalstu tiešo investīciju pozitīvais saldo. Tās tīrā starptautisko investīciju bilance bijusi negatīva, 2005. gadā sasniedzot augstāko punktu (19.3% no IKP).

Slovēnija ir maza valsts ar atvērtu tautsaimniecību, un saskaņā ar jaunākajiem pieejamiem datiem preču un pakalpojumu ārējās tirdzniecības attiecība pret IKP eksportam ir 64.8% un importam – 65.3%. 2005. gadā preču eksports uz euro zonas valstīm un ES sasniedza attiecīgi 52.9% un 66.4% no eksporta kopapjoma. Atbilstošie importa rādītāji 2005. gadā bija 66.7% un 78.2% no importa kopapjoma.

2.2.4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

Atsauces periodā (no 2005. gada aprīļa līdz 2006. gada martam) Slovēnijā vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis bija 3.8%, un tādējādi tas bija ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību (5.3%; sk. 12. tabulu).

Pēdējos gados pārsvarā vērojama ilgtermiņa procentu likmju samazinājuma tendence (sk. 6.a att.).⁴ Tāpēc, sākot ar 2002. gadu, Slovēnijas un euro zonas valstu vidējā ilgtermiņa procentu likmju starpība vienmērīgi saruka (sk. 6.b att.), un 2006. gada martā tā bija aptuveni 0.1 procentu punkts. Galvenie šo tendenci noteicošie faktori bija ekonomiskās un finansiālās neskaidrības mazināšanās piesardzīgas fiskālās politikas dēļ, kā arī Slovēnijas un euro zonas inflācijas starpības samazināšanās. Turklāt ilgtermiņa procentu likmju starpības sarukumu pozitīvi ietekmēja tirgus gaidas uz Slovēnijas drīzu dalību VKM II, kam tā pievienojās 2004. gada jūnijā, un kopš tā laika – samērā stabils tolara kurss attiecībā pret euro. Procentu likmju konverģences procesu veicināja arī euro ieviešanas gaidas. Slovēnijas ilgtermiņa procentu likmes kopumā stabili tuvojušās euro zonas procentu likmēm, tādējādi atspoguļojot tirgus uzticēšanos vispārējām ekonomiskās un fiskālās attīstības tendencēm Slovēnijā un uzticamu monetāro un valūtas kursa politiku.

4 Dati par Slovēnijas ilgtermiņa atsaucē procentu likmēm pieejami, sākot ar 2002. gada martu.

2.2.5. TABULU UN ATTĒLU SARAKSTS

SLOVĒNIJA

1. CENU DINAMIKA

- 1. tabula. SPCI inflācija
- 1. attēls. Cenu dinamika
- 2. tabula. Inflācijas rādītāji un saistītie rādītāji
- 3. tabula. Inflācijas jaunākās tendences un prognozes
 - a) SPCI jaunākās tendences
 - b) Inflācijas prognozes

2. FISKĀLĀS NORISES

- 4. tabula. Valdības fiskālā pozīcija
- 2. attēls. Valdības bruto parāds
 - a) Līmeņi
 - b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori
- 5. tabula. Valdības bruto parāds: strukturālās iezīmes
- 3. attēls. Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)
 - a) Līmeņi
 - b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori
- 6. tabula. Valdības deficīta-parāda korekcija
- 4. attēls. Valdības izdevumi un ieņēmumi
- 7. tabula. Valdības budžeta pozīcija
- 8. tabula. Iedzīvotāju novecošanas izraisītā fiskālā sloga prognozes

3. VALŪTAS KURSA NORISES

- 9. tabula.
 - a) Valūtas kursa stabilitāte
 - b) Valūtas kursa spiediena galvenie rādītāji Slovēnijas tolaram
- 5. attēls. Slovēnijas tolaris: novirze no VKM II centrālā kursa
- 10. tabula. Slovēnijas tolaris: reālā kursa norises
- 11. tabula. Ārējās norises

4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

- 12. tabula. Ilgtermiņa procentu likmes
- 6. attēls
 - a) Ilgtermiņa procentu likme
 - b) Ilgtermiņa procentu likmes un SPCI inflācijas starpība attiecībā pret euro zonu

1. NODAĻA

EKONOMISKĀS KONVERGENCES NOVĒRTĒJUMS

SLOVĒNIJA

1. CENU DINAMIKA

1. tabula. SPCI inflācija

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

	2005 Dec.	2006 Janv.	2006 Febr.	2006 Marts	2005. gada apr.– 2006. gada marts
SPCI inflācija	2.4	2.6	2.3	2.0	2.3
Atsauces vērtība ¹⁾					2.6
Euro zona ²⁾	2.2	2.4	2.3	2.2	2.3

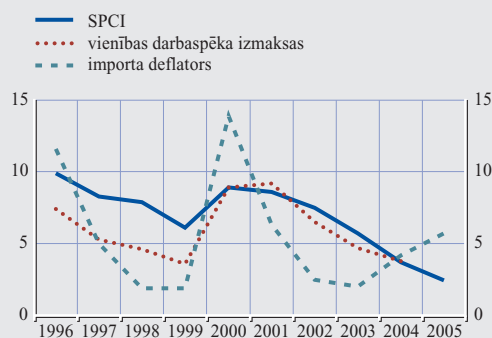
Avots: Eiropas Komisija (Eurostat).

1) Aprēķins 2005. gada aprīlim–2006. gada martam balstīts uz SPCI pārmaiņu salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%) nesvērto aritmētisko vidējo rādītāju Polijai, Somijai un Zviedrijai, kam pieskaitīti 1.5 procentu punkti.

2) Euro zona iekļauta tikai informācijai.

1. attēls. Cenu dinamika

(gada vidējās pārmaiņas; %)

Avoti: Eiropas Komisija (Eurostat) un valsts dati.

2. tabula. Inflācijas rādītāji un saistītie rādītāji

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, ja nav norādīts citādi; %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflācijas rādītāji										
SPCI	9.9	8.3	7.9	6.1	8.9	8.6	7.5	5.7	3.7	2.5
SPCI, izņemot neapstrādāto pārtiku un enerģiju	-	-	-	-	-	7.4	8.4	6.3	3.7	1.3
PCI	9.8	8.4	7.9	6.2	8.9	8.4	7.5	5.6	3.6	2.5
PCI, izņemot netiešo nodokļu pārmaiņas	-	-	-	-	7.9	8.3	6.5	5.3	3.4	2.3
Privātā patēriņa deflators	10.7	8.6	6.8	6.4	7.9	7.7	7.9	5.4	3.5	1.6
IKP deflators	11.1	8.4	6.8	6.4	5.4	8.7	7.9	5.8	3.2	1.0
Ražotāju cenas ¹⁾	6.1	6.0	6.1	2.2	7.7	8.9	5.1	2.6	4.3	2.7
Saistītie rādītāji										
Reālā IKP pieaugums	3.7	4.8	3.9	5.4	4.1	2.7	3.5	2.7	4.2	3.9
IKP uz vienu iedzīvotāju, izteikts kā pirktspējas standarts (euro zona = 100)	63.2	65.0	65.8	67.6	67.0	68.0	69.2	70.8	74.1	.
Salīdzinošie cenu līmeņi (euro zona = 100)	68.8	70.9	73.3	73.6	73.2	73.0	74.7	75.7	73.8	.
Ražošanas apjoma starpība ²⁾	-	0.1	0.2	1.2	1.0	-0.3	-0.5	-1.6	-1.2	-0.9
Bezdarba līmenis (%) ³⁾	6.9	6.9	7.4	7.3	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.3
Vienības darbaspēka izmaksas, visa tautsaimniecība	7.3	5.3	4.6	3.6	8.9	9.2	6.5	4.7	3.8	.
Atlīdzība vienam nodarbinātajam, visa tautsaimniecība	13.6	12.6	8.9	7.7	12.4	11.6	8.5	7.8	7.7	.
Darba ražīgums, visa tautsaimniecība	5.9	6.9	4.1	3.9	3.3	2.2	1.9	2.9	3.7	3.1
Preču un pakalpojumu importa deflators	11.6	5.0	1.9	1.9	13.9	6.3	2.5	2.0	4.2	5.7
Nominālais efektīvais kurss ⁴⁾	-9.8	-5.5	-1.2	-6.4	-9.3	-5.1	-2.8	0.5	-0.9	-0.8
Naudas piedāvājuma rādītājs (M3) ⁵⁾	19.7	20.0	19.1	10.2	17.2	29.4	10.6	6.5	8.6	-3.0
Banku izsniegtie kredīti ⁵⁾	20.2	14.2	26.9	29.9	18.8	18.7	10.2	16.4	17.0	23.7
Akciju cenas (SBI Index) ⁵⁾	-18.3	18.7	21.4	5.9	0.1	19.0	55.2	17.7	24.7	-5.6
Mājokļu cenas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Avoti: Eiropas Komisija (Eurostat), valsts dati (PCI) un Eiropas Komisija (ražošanas apjoma starpība).

1) Visas rūpniecības, izņemot būvniecību, iekšzemes apgrozījums.

2) Procenti no potenciālā IKP. Pozitīva vērtība norāda, ka faktiskais IKP pārsniedz potenciālo IKP.

3) Definīcija atbilst SDO vadlīnijām.

4) Pozitīva (negatīva) vērtība norāda pieaugumu (samazinājumu).

5) Pieauguma temps gada beigās (sagatavojusi ECB).

3. tabula. Inflācijas jaunākās tendences un prognozes

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

a) SPCI jaunākās tendences

	2005		2006		
	Nov.	Dec.	Janv.	Febr.	Marts
SPCI					
Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%)	2.1	2.4	2.6	2.3	2.0
Pēdējo 3 mēnešu vidējā SPCI pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem 3 mēnešiem (attiecinātas uz gadu; sezonāli izlīdzinātas)	4.8	2.8	0.8	0.3	0.7
Pēdējo 6 mēnešu vidējā SPCI pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem 6 mēnešiem (attiecinātas uz gadu; sezonāli izlīdzinātas)	2.8	3.0	2.8	2.9	2.4

Avoti: Eiropas Komisija (*Eurostat*) un ECB aprēķini.

b) Inflācijas prognozes

	2006	2007
SPCI, Eiropas Komisija (2006. gada pavasaris)	2.4	2.5
PCI, OECD (2005. gada decembris) ¹⁾	-	-
PCI, SVF (2006. gada aprīlis)	2.4	2.4
PCI, <i>Consensus Economics</i> (2006. gada marts)	2.3	2.1

Avoti: Eiropas Komisija, OECD, SVF un *Consensus Economics*.

1) Slovēnija nav OECD dalībvalsts.

2. FISKĀLĀS NORISES

4. tabula. Valdības fiskālā pozīcija

(% no IKP)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)	-2.3	-1.8	-1.9
Atsauces vērtība	-3.0	-3.0	-3.0
Pārpalikums/deficīts, atskaitot valdības ieguldījumu izmaksas ²⁾	1.1	1.5	1.5
Valdības bruto parāds	29.5	29.1	29.9
Atsauces vērtība	60.0	60.0	60.0

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

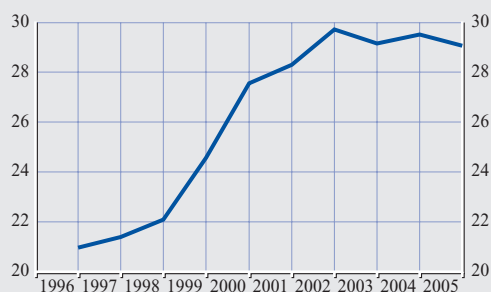
1) Eiropas Komisijas prognozes.

2) Pozitīva vērtība norāda, ka valdības budžeta deficīts ir zemāks par ieguldījumu izmaksām.

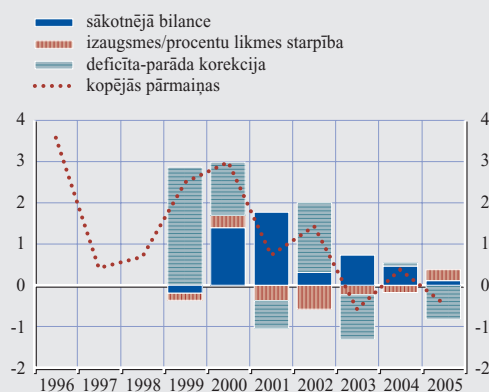
2. attēls. Valdības bruto parāds

(% no IKP)

a) Līmeņi

b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori

Avoti: Eiropas Komisija un ECB.

Piezīme. 2.b attēlā negatīvās vērtības liecina par attiecīgā faktora samazinošo ietekmi uz parāda rādītāju, bet pozitīvās vērtības – par palielinošo ietekmi uz to. Parāda dati pirms 1999. gada nav salīdzināmi ar parāda datiem, kas sniegti kopš 1999. gada, un deficīta dati pirms 2000. gada nav salīdzināmi ar deficīta datiem, kas sniegti kopš 2000. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

5. tabula. Valdības bruto parāds: strukturālās iezīmes

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kopējais parāds (% no IKP)	21.0	21.4	22.1	24.6	27.6	28.3	29.7	29.1	29.5	29.1
Valūtu struktūra (% no kopējuma)										
Vietējā valūtā	38.2	47.9	50.8	46.5	42.9	42.2	45.5	46.6	53.0	60.0
Ārvalstu valūtās	61.8	52.1	49.2	53.5	57.1	57.8	54.5	53.4	47.0	40.0
Euro ¹⁾	29.9	22.4	32.0	37.9	43.5	53.7	52.4	51.9	45.8	39.0
Citas ārvalstu valūtās	31.9	29.7	17.2	15.7	13.6	4.1	2.1	1.5	1.1	1.0
Iekšzemes turējumā (% no kopējuma)	-	-	-	53.3	50.4	51.3	59.2	62.4	68.6	72.6
Vidējais atlikušais termiņš (gados)	.	.	.	6.7	6.7	7.2	6.5	5.9	5.6	5.6
Termiņstruktūra ²⁾ (% no kopējuma)										
Īstermiņa (līdz 1 gadam ieskaitot)	0.1	0.1	2.3	3.0	5.0	5.9	7.7	7.2	5.5	4.9
Vidēja termiņa un ilgtermiņa (ilgāk par 1 gadu)	99.9	99.9	97.7	97.0	95.0	94.1	92.3	92.8	94.5	95.1

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

Piezīme. Dati gada beigās. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas. Parāda dati pirms 1999. gada nav salīdzināmi ar parāda datiem, kas sniegti kopš 1999. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

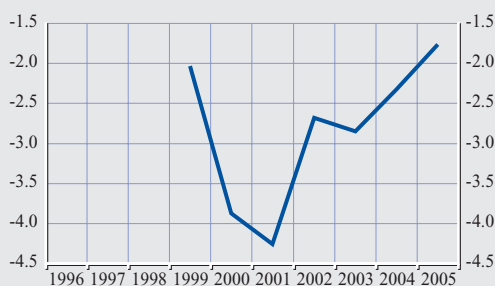
1) Ietver euro denominētu parādu (pirms 1999. gada – ekijos vai vienā no to dalībvalstu valūtām, kuras ieviesušas euro).

2) Sākotnējais termiņš.

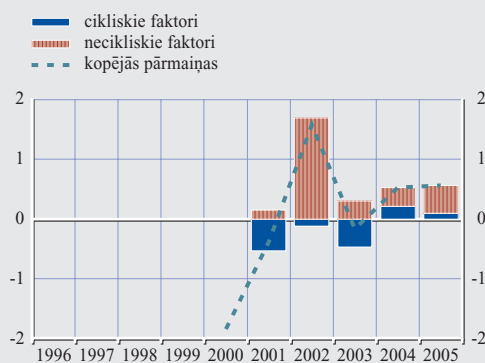
3. attēls. Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)

(% no IKP)

a) Līmeņi

b) Gada pārmaiņas un pamatfaktori

Avoti: Eiropas Komisijas un ECB aprēķini.

Piezīme. 3.b attēlā negatīvās vērtības norāda, ka deficīts pieaug, bet pozitīvās vērtības norāda uz tā samazinājumu. Deficīta dati pirms 2000. gada nav salīdzināmi ar deficīta datiem, kas sniegti kopš 2000. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

6. tabula. Valdības deficīta-parāda korekcija

(% no IKP)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Valdības parāda pārmaiņas	5.9	2.9	2.8	4.9	5.2	3.6	4.4	1.8	2.4	0.9
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)	-	-	-	-2.0	-3.9	-4.3	-2.7	-2.8	-2.3	-1.8
Deficīta-parāda korekcija	-	-	-	2.9	1.3	-0.7	1.7	-1.1	0.1	-0.8
Finanšu aktīvu neto pirkumi (+)/pārdošana (–)	-	-	-	0.9	0.6	-0.4	0.1	-2.2	2.0	-0.9
Nauda un noguldījumi	-	-	-	0.7	0.8	0.7	3.0	-1.1	0.3	-0.9
Aizdevumi un neakciju vērtspapīri	-	-	-	0.3	0.1	-0.2	0.7	-0.1	-0.1	0.2
Akcijas un citi kapitāla vērtspapīri	-	-	-	-0.1	-0.2	-0.2	-3.9	-0.7	-0.1	-0.6
Privatizācija	-	-	-	-	-0.9	-0.7	-3.6	-0.7	-0.6	-1.1
Ieguldījumi kapitālā	-	-	-	-	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Citi	-	-	-	-	0.7	0.5	-0.4	-0.1	0.5	0.5
Citi finanšu aktīvi	-	-	-	-0.1	0.0	-0.8	0.3	-0.3	1.9	0.4
Valdības parāda pārvērtēšanas pārmaiņas	-	-	-	0.8	1.1	0.7	1.1	0.3	-0.8	0.0
Ārvalstu valūtas turējumu guvumi (–)/ zaudējumi (+)	-	-	-	0.9	1.3	0.9	0.5	0.3	0.2	0.0
Cita pārvērtēšanas ietekme ¹⁾	-	-	-	-0.1	-0.2	-0.1	0.6	0.0	-1.0	0.0
Citas valdības parāda pārmaiņas ²⁾	-	-	-	1.2	-0.4	-1.0	0.5	0.9	-1.1	0.1

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

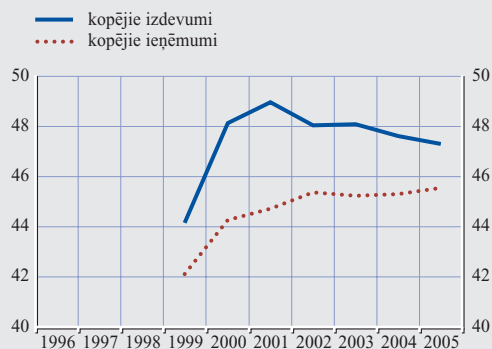
Piezīme. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas. Parāda un deficīta pārmaiņas pirms 2000. gada nav salīdzināmas ar parāda un deficīta pārmaiņām kopš 2000. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

1) Ietver attiecīgā valdības parāda nominālās un tirgus pārvērtēšanas starpību.

2) Darījumi saistībā ar citiem kreditoru parādiem (valdības saistības), sektora pārklasificēšana un statistiskās neatbilstības. Šis postenis var ietvert arī noteiktus parādu uzņemšanās gadījumus.

4. attēls. Valdības izdevumi un ieņēmumi

(% no IKP)

Avots: ECBS.

Piezīme. 2000. gada ieņēmumu un izdevumu dati nav salīdzināmi ar ieņēmumu un izdevumu datiem, kas sniegti kopš 2000. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

7. tabula. Valdības budžeta pozīcija

(% no IKP)										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kopējie ieņēmumi	-	-	-	42.1	44.3	44.7	45.4	45.2	45.3	45.5
Kārtējie ieņēmumi	-	-	-	41.9	44.1	44.5	45.2	45.1	45.1	45.3
Tiešie nodokļi	-	-	-	9.1	7.5	7.6	7.9	8.2	8.4	8.6
Netiešie nodokļi	-	-	-	16.2	16.3	16.1	16.4	16.6	16.2	16.2
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	-	-	-	14.3	15.0	15.2	15.1	15.0	15.0	15.2
Citi kārtējie ieņēmumi	-	-	-	2.3	5.3	5.5	5.8	5.4	5.5	5.3
Kapitāla ieņēmumi	-	-	-	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2
Kopējie izdevumi	-	-	-	44.1	48.1	49.0	48.0	48.1	47.6	47.3
Kārtējie izdevumi	-	-	-	39.4	43.2	44.3	43.8	43.3	43.0	43.1
Atbildība nodarbinātajiem	-	-	-	10.5	11.6	12.2	12.0	12.1	12.0	12.1
Sociālie pabalsti, kas nav natūrā	-	-	-	.	17.0	17.0	17.1	17.0	16.9	16.9
Procentu maksājumi	-	-	-	2.2	2.5	2.5	2.4	2.1	1.9	1.6
<i>t.sk. mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu ietekme</i>	-	-	-	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Citi kārtējie izdevumi	-	-	-	.	12.1	12.6	12.4	12.1	12.3	12.4
Kapitāla izdevumi	-	-	-	4.8	4.9	4.7	4.2	4.7	4.6	4.2
Pārpalikums (+)/deficīts (-)	-	-	-	-2.0	-3.9	-4.3	-2.7	-2.8	-2.3	-1.8
Sākotnējā bilance	-	-	-	0.2	-1.4	-1.8	-0.3	-0.7	-0.5	-0.1
Pārpalikums/deficīts, atskaitot valdības ieguldījumu izdevumus	-	-	-	0.7	-0.7	-1.1	0.3	0.5	1.1	1.5

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija.

Piezīme. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas. Procentu maksājumi, kas ietverti pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. Postenis "mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu ietekme" vienāds ar procentu (vai deficīta/pārpalikuma) starpību, kas definēta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā un EKS 95. Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2558/2001 par mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgto nākotnes darījumu norēķinu pārklasificēšanu. Ieņēmumu, izdevumu un pārpalikuma/deficīta dati pirms 2000. gada nav salīdzināmi ar ieņēmumu, izdevumu un pārpalikuma/deficīta datiem, kas sniegti kopš 2000. gada, jo mainījies metodoloģija un avoti.

8. tabula. Iedzīvotāju novecošanas izraisītā fiskālā sloga prognozes

(%)						
	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Apgādājamo veco cilvēku attiecība (iedzīvotāji vecumā no 65 gadiem un vecāki proporcionāli iedzīvotāju skaitam vecumā no 15 līdz 64 gadiem)	21.4	23.6	30.8	40.4	47.7	55.6
Ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valdības izdevumu pārmaiņas salīdzinājumā ar 2004. gadu (% no IKP)	-	-0.2	1.3	4.4	7.5	9.7

Avots: Eiropas Komisija (2006) "Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz valsts izdevumiem: pensiju, veselības aprūpes, ilgtermiņa aprūpes, izglītības un bezdarbnieku pabalstu aplēses ES25 dalībvalstīm (2004–2050)". Ziņojumu sagatavoja Ekonomikas politikas komiteja un Eiropas Komisija (Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts).

3. VALŪTAS KURSA NORISES

9. tabula. a) Valūtas kursa stabilitāte

Dalība valūtas kursa mehānismā (VKM II)		Jā
Dalība kopš		2004. gada 28. jūnija
Divpusējā centrālā kursa devalvācija pēc valsts iniciatīvas		Nē
Maksimālā augšupvērstā un lejupvērstā novirze ¹⁾	Maksimālā augšupvērstā novirze	Maksimālā lejupvērstā novirze
2004. gada 28. jūnijs–2006. gada 28. aprīlis		
Euro	0.1	-0.2

Avots: ECB.

1) Maksimālās novirzes no VKM II centrālā kursa (%). Dienas datu 10 dienu mainīgais vidējais rādītājs darbadienu diapazonā.

b) Valūtas kursa spiediena galvenie rādītāji Slovēnijas tolaram

(triju mēnešu vidējais rādītājs, ieskaitot norādīto mēnesi)

	2004			2005			2006	
	Jūl.	Okt.		Janv.	Apr.	Jūl.	Okt.	Janv.
Valūtas kursa svārstības ¹⁾	0.4	0.2	0.2	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
Īstermiņa procentu likmju starpība ²⁾	2.3	1.9	1.9	1.9	1.9	1.9	1.6	0.9

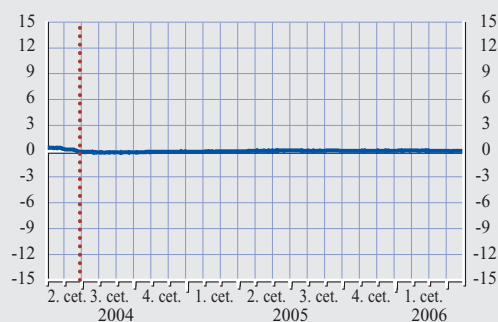
Avoti: valsts dati un ECB aprēķini.

1) Valūtas kursa attiecībā pret euro dienas procentuālo pārmaiņu uz gadu attiecinātā mēneša standartnovirze.

2) Triju mēnešu starpbanku procentu likmju un triju mēnešu EURIBOR starpība (procentu punktos).

5. attēls. Slovēnijas tolars: novirze no VKM II centrālā kursa

(dienas dati; novirze (%); 2004. gada 1. maijs–2006. gada 28. aprīlis)

Avots: ECB.

Piezīme. Vertikālā līnija norāda pievienošanās VKM II datumu (2004. gada 28. jūnijs). Pozitīva/negatīva novirze no centrālā kursa norāda, ka valūta ir stiprājā vai vājājā koridora pusē. Slovēnijas tolaram noteikts $\pm 15\%$ svārstību koridors. Pirms 2004. gada 28. jūnija novērotās svārstības attiecas uz Slovēnijas tolara centrālo kursu, kas noteikts, pievienojoties VKM II.

10. tabula. Slovēnijas tolars: reālā kursa norises

(mēneša dati; novirzes (%); 2006. gada aprīlis salīdzinājumā ar dažādiem etalonperiodiem)

	Vidējais kurss (1996. gada janvāris– 2006. gada aprīlis)	Vidējais kurss (1999. gada janvāris– 2006. gada aprīlis)
Reālais divpusējais kurss attiecībā pret euro ¹⁾	1.7	0.4
<i>Papildposteņi</i>		
Nominālais efektīvais kurss ²⁾	-12.2	-5.5
Reālais efektīvais kurss ^{1), 2)}	3.2	2.6

Avots: ECB.

Piezīme. Pozitīva vērtība norāda kāpumu, bet negatīva vērtība – samazinājumu.

1) Balstīts uz SPCI un PCI tendencēm.

2) Efektīvais kurss attiecībā pret euro zonu, ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm un 10 lielākajām tirdzniecības partnervalstīm.

11. tabula. Ārējās norises

(% no IKP, ja nav norādīts citādi)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tekošā konta un kapitāla konta bilance	0.2	0.3	-0.6	-3.3	-2.7	0.2	0.8	-1.0	-2.5	-1.5
Apvienotā tiešo investīciju un portfeļieguldījumu bilance ¹⁾	3.9	2.7	1.5	1.8	1.2	1.5	6.2	-1.4	-1.3	-4.6
Tiešo investīciju bilance	0.8	1.5	1.1	0.3	0.4	1.1	6.5	-0.5	0.8	-0.1
Portfeļieguldījumu bilance	3.1	1.2	0.4	1.6	0.8	0.3	-0.3	-0.9	-2.2	-4.5
Starptautisko investīciju bilance (saldo)	-2.7	-2.1	-4.6	-9.9	-12.5	-6.7	-2.6	-11.2	-16.2	-19.3
Preču un pakalpojumu eksports ²⁾	51.3	53.0	52.7	48.8	55.5	57.2	57.1	55.8	60.1	64.8
Preču un pakalpojumu imports ²⁾	52.2	53.7	54.1	52.9	59.0	57.8	55.6	55.8	61.3	65.3
Preču eksports uz euro zonu ^{3), 4)}	61.4	60.4	62.1	62.3	60.0	57.6	55.1	54.4	53.0	52.9
Preču imports no euro zonas ^{3), 4)}	63.7	63.2	65.1	63.4	62.5	63.5	64.0	63.5	69.1	66.7
<i>Papildposteņi</i>										
Preču eksports starp ES25 valstīm ^{3), 4)}	70.3	69.5	71.8	72.9	71.2	69.6	67.5	66.9	66.0	66.4
Preču imports starp ES25 valstīm ^{3), 4)}	74.2	74.9	76.1	76.4	75.9	76.1	76.4	75.6	81.3	78.2

Avoti: ECBS un Eiropas Komisija (*Eurostat*).

1) Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa atšķiras no kopsummas.

2) Maksājumu bilances statistika.

3) Ārējās tirdzniecības statistika.

4) Procentos no eksporta/importa kopapjoma.

4. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

12. tabula. Ilgtermiņa procentu likmes

(attiecīgajā periodā novērotā vidējā procentu likme; %)

	2005 Dec.	Janv.	2006 Febr.	Marts	2005. gada apr.– 2006. gada marts
Ilgtermiņa procentu likme	3.7	3.7	3.7	3.8	3.8
Atsauces vērtība ¹⁾					5.9
Euro zona ²⁾	3.4	3.4	3.6	3.7	3.4

Avoti: ECB un Eiropas Komisija.

1) Aprēķins 2005. gada aprīlim–2006. gada martam balstīts uz Polijas, Somijas un Zviedrijas procentu likmju nesvērto aritmētisko vidējo rādītāju, kam pieskaitīti 2 procentu punkti.

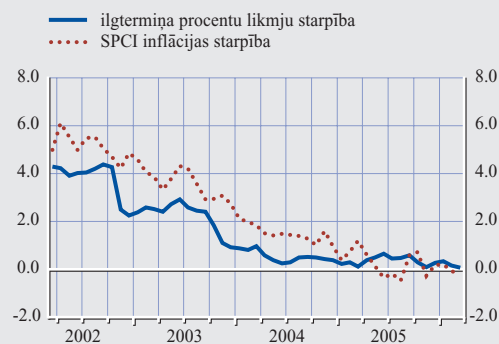
2) Euro zonas vidējais rādītājs iekļauts tikai informācijai.

6. attēls

a) Ilgtermiņa procentu likme
(mēneša vidējie dati; %)

b) Ilgtermiņa procentu likmes un SPCI inflācijas starpība
attiecībā pret euro zonu
(mēneša vidējie dati; procentu punktos)

Avoti: ECB un Eiropas Komisija.

Piezīme. Saskaņotās ilgtermiņa procentu likmes pieejamas tikai ar 2002. gada martu.

PIELIKUMS

KONVERĢENCES RĀDĪTĀJU STATISTIKAS METODOLOĢIJA

KONVERĢENCES RĀDĪTĀJU STATISTIKAS METODOLOĢIJA

Konverģences procesa novērtēšana lielā mērā atkarīga no izmantotās statistikas kvalitātes un integritātes. Statistisko datu, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošana un sniegšana nedrīkst būt atkarīga no politiskiem apsvērumiem. Dalībvalstis tiek aicinātas uzskatīt savas statistiskās informācijas kvalitātes un integritātes jautājumu par prioritāti, lai nodrošinātu, ka statistikas apkopšanā tiek izmantota atbilstoša pārbaudes un proporcionālītātes sistēma un noteikti procesa vadības un kvalitātes principi.

Paredzams, ka Nacionālo un Kopienas statistikas iestāžu prakses kodekss (tālāk tekstā – Kodekss) palielinās nacionālo statistikas iestāžu (NSI) neatkarību, integritāti un atbildību, kā arī palīdzēs radīt uzticību fiskālās statistikas kvalitātei.¹ Kodekss, kas ietver ne tikai minimālo standartu piemērošanas principus, NIS statistikas sagatavošanā iesaka noteiktus institucionālos un organizatoriskos pasākumus, kā arī paredz minēto statistisko datu kvalitātes uzlabošanu, veicinot labāko starptautisko statistikas principu, metožu un prakses izmantošanu.

Turpmāk, pamatojoties uz izmantotajiem statistiskajiem datiem, aplūkots galveno konverģences rādītāju kvalitāte un integritāte. Tas attiecas uz dažām institucionālām statistikas kvalitātes un integritātes iezīmēm un kopumā sniedz informāciju par konverģences rādītāju statistikas metodoloģiju un izmantoto statistisko datu atbilstību standartiem, kas izvirzīti konverģences procesa atbilstoši novērtēšanai.

1. UZ KONVERĢENCES PROCESA NOVĒRTĒŠANĀ IZMANTOTO STATISTISKO DATU KVALITĀTI ATTIECINĀMĀS INSTITUCIONĀLĀS IEZĪMES

Kodekss aplūko dažādus principus, kas jāīsteno, t.sk. institucionālās iezīmes, piemēram, profesionālo neatkarību, datu vākšanas pilnvarojumu, resursu pietiekamību, kvalitātes saistības, statistikas konfidencialitāti, neitralitāti un objektivitāti, kā arī statistiskos procesus un rezultātus.²

2005. gadā *Eurostat* un NSI veica sākotnēju pašnovērtējumu par savas darbības atbilstību Kodeksam, izmantojot aptauju. Pārskats par dažām uz statistisko datu kvalitāti attiecināmām institucionālām iezīmēm – NSI juridiskās neatkarības noteikšanu, iestādes administratīvo uzraudzību un budžeta autonomiju, informācijas vākšanas likumīgajām tiesībām un statistikas konfidencialitātes tiesiskajām normām – sniegts 1. tabulā.³

2. SPCI INFLĀCIJA

Šajā nodaļā aplūkots cenu norišu, īpaši saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI), novērtēšanas pamatā esošā metodoloģija un statistisko datu kvalitāte. SPCI veidots, lai veiktu salīdzinošo konverģences novērtējumu cenu stabilitātes jomā. Eiropas Komisija (*Eurostat*) publicē visu dalībvalstu SPCI.⁴ Kopš 1999. gada janvāra visas euro zonas kopējo SPCI izmanto par cenu attīstības galveno rādītāju ECB vienotās monetārās politikas vajadzībām.

Līguma 121. pantā minētā Protokola Nr. 21 par konverģences kritērijiem 1. pantā paredzēts, ka cenu konverģenci nosaka, izmantojot salīdzināmu patēriņa cenu indeksu, ievērojot nacionālo definīciju atšķirības. 1995. gada oktobrī ES Padome pieņēma Regulu Nr. 2494/95 par saskaņotajiem patēriņa cenu indeksiem. Turklāt SPCI saskaņošanai ieviestie pasākumi pamatojas uz vairākām ES Padomes un Komisijas Regulām. SPCI izmantota vienota pozīciju, teritoriju un iedzīvotāju aptvēruma sistēma (visi

- 1 Sk. *Recommendation of the Commission on the independence, integrity and accountability of the national and Community statistical authorities, COM (2005) 217 final*, Eiropas Komisija, Brisele, 2005. gada 25. maijs.
- 2 Principi, kas attiecas uz statistiskajiem procesiem, ietver pārbaudītu metodoloģiju, atbilstošas statistikas procedūras, mērenu respondentu noslogojumu un ekonomisko izdevīgumu. Ar statistisko rezultātu saistītie principi saskaņā ar *Eurostat* pozīciju atbilst datu kvalitātes parametriem. Tie ir atbilstība, precizitāte un drošums, savlaicīgums un punktualitāte, saskaņotība un salīdzināmība, pieejamība un skaidrība. Sk. <http://epp.eurostat.ec.eu.int> (2006. gada aprīlis).
- 3 Informācija par NSI institucionālo struktūru iegūta internetā: <http://epp.eurostat.ec.eu>, <http://www.std.it> un <http://www.stat.si> (2006. gada aprīlis).
- 4 SPCI metodikas aspektu sīkāku izklāstu sk. izdevumā *Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) – A Short Guide for Users*, Eiropas Kopienas Oficiālo publikāciju birojs, Luksemburga, 2004.

1. tabula. Galveno konverģences rādītāju kvalitāte un integritāte

	Lietuva	Slovēnija
Uz konverģences procesa novērtēšanā izmantoto statistisko datu kvalitāti un integritāti attiecināmās institucionālās iezīmes		
Nacionālās statistikas iestādes (NSI) juridiskā neatkarība	Saskaņā ar Likuma par statistiku 4. pantu statistikas pamatā ir objektivitātes, profesionālās neatkarības, metožu un metodoloģiju caurredzamības, atbilstības starptautiskajai klasifikācijai un standartiem un konfidencialitātes princips. NSI vadītājs, ko ieceļ Ministru prezidents, pamatojoties uz oficiālu atlases procedūru, ko regulē Likums par ierēdņiem; nenoteikts termiņš.	Saskaņā ar Nacionālā statistikas akta 2. pantu darbības nacionālās statistikas jomā jāveic atbilstoši neitralitātes, objektivitātes, profesionālās neatkarības, racionalitātes, statistikas konfidencialitātes un caurredzamības principam. NSI vadītājs, ko ieceļ Ministru prezidents, pamatojoties uz finanšu ministra rekomendāciju; noteikts termiņš (pieci gadi, iespējama atkārtota iecelšana amatā).
Administratīvā uzraudzība un budžeta autonomija	NSI ir Lietuvas valdības departaments. Tam ir autonomš budžets, kas pamatojas uz katru gadu piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem.	NSI ir valdības birojs, kas tieši pakļauts Ministru prezidentam. Tam ir autonomš budžets, kas pamatojas uz katru gadu piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem.
Likumīgās datu vākšanas tiesības	Likums par statistiku nosaka galvenos datu vākšanas principus.	Nacionālais statistikas akts nosaka galvenos datu vākšanas principus.
Tiesiskās normas attiecībā uz statistisko datu konfidencialitāti	Saskaņā ar Likuma par statistiku 13. pantu tiek nodrošināta statistisko datu konfidencialitāte. Sk. arī <i>Rules and Regulations for Data Acknowledgement as Confidential One and its Usage</i> (Likumi un noteikumi datu atzīšanai par konfidencialiem un to izmantošana) (<i>Statistics Lithuania</i>).	Saskaņā ar Nacionālā statistikas akta 34. pantu jānodrošina statistisko datu konfidencialitāte.
SPCI inflācija		
Minimālo juridisko standartu izpilde	<i>Eurostat</i> apstiprināts 2004. gadā (MFBK (Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komitejas), <i>Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics, CMFB</i>) 28. sanāksmē 2004. gada jūnijā, SPCI prasību izpildes pārraudzības progresa ziņojums) un 2006. gadā.	<i>Eurostat</i> apstiprināts 2004. gadā (MFBK 28. sanāksmē 2004. gada jūnijā, SPCI prasību izpildes pārraudzības progresa ziņojums) un 2006. gadā.
Citi jautājumi	2006. gadā Lietuva iesniedza pārskatītus SPCI datus par periodu no 1996. gada līdz 2000. gadam. Datu aptvērums un svāri atbilst standartiem, kas izmantoti, sākot ar 2001. gadu.	Slovēnija iesniedza iepriekšējos datus par periodu no 1995. gada līdz 1999. gadam attiecībā uz kopējo indeksu un 12 COICOP apakšindeksiem, pamatojoties uz PCI definīciju un datu aptvērums.
Valdības finanšu statistika		
Datu aptvērums	Ieņēmumu, izdevumu, deficīta un parāda dati sniegti par periodu no 1996. gada līdz 2005. gadam.	Ieņēmumu, izdevumu un deficīta dati nav sniegti par laiku pirms 1999. gada.
Aktuālas statistikas problēmas	Saskaņā ar pašlaik pieejamo informāciju šķiet, ka Lietuvā nav aktuālu statistikas problēmu.	Joprojām tiek apspriesta ietekme, ko izraisīja pārmaiņas pievienotās vērtības nodokļu grāmatošanā budžetā uz deficīta-parāda korekciju 2002. gadā.
Valdības finanšu statistikas konsekvence	Nekonsekvence nav novērota.	No 1999. gada līdz 2001. gadam rādītāji par finanšu aktīvu/saistību neto darījumiem neatbilst sniegtajiem datiem par aktīvu darījumiem un saistību darījumiem.
Deficīta-parāda korekcija	Būtiskas problēmas nav novērotas.	No 1999. gada līdz 2001. gadam Māstrihtas parāda darījumi tiek grāmatoti nominālvērtībā, nevis tirgus vērtībā. Tādējādi nav iespējama konsekventa salīdzināšana starp aizņemšanās nepieciešamību un parāda pārmaiņām šajos gados.
Atbildīgā institūcija par EDP datu sagatavošanu	NSI sadarbībā ar Finanšu ministriju apkopo reālos EDP datus, un Finanšu ministrija sniedz prognozes. NCB nav tieši iesaistīta šīs statistikas apkopošanā, bet rūpīgi seko apkopošanas procesam, piedaloties diskusijās par metodoloģiju.	NSI sadarbībā ar Finanšu ministriju apkopo reālos EDP datus, savukārt Finanšu ministrija sniedz prognozes. NCB nav tieši iesaistīta šo statistisko datu apkopošanā, bet cieši seko procesam ar metodoloģisko diskusiju palīdzību.

trīs faktori ir galvenais nacionālo patēriņa cenu indeksu (PCI) atšķirību iemesls). Vairākās citās jomās arī izveidoti vienoti standarti (piemēram, jauno preču un pakalpojumu traktēšana).

SPCI aprēķinā izmantoti katru gadu (vai retāk, ja tas ievērojami neietekmē indeksu) aktualizēti izdevumu svāri. Tie aptver visas preces un pakalpojumus, kas iekļauti mājāsaimniecību galapatēriņa monetārajos izdevumos (MGMI). Jēdziens MGMI atvasināts no nacionālo kontu mājāsaimniecību galapatēriņa izdevumu jēdziena, neietverot īpašumā esošo mājokļu izdevumus. Novērotās cenas ir mājāsaimniecību faktiski maksātās cenas par precēm un pakalpojumiem, veicot skaidrās naudas norēķinus, un tādējādi tās ietver visus produktu nodokļus (izņemot subsīdijas), piemēram, PVN un akcīzes nodokli. Attiecībā uz veselības, izglītības un sociālajiem pakalpojumiem tiek ietverti tikai tādi izdevumi, kurus mājāsaimniecības sedz "no savas kabatas" un kuri netiek atmaksāti.

2.1. VALSTU ATBILSTĪBA MINIMĀLAJĒM TIESISKAJIEM STANDARTIEM

2004. gada martā Eurostat apstiprināja Lietuvas un Slovēnijas atbilstību minimālajiem tiesiskajiem standartiem attiecībā uz SPCI. 2006. gadā, kad tika oficiāli atzīts administratīvi regulējamo cenu un – īpaši – enerģijas cenu traktējums, atbilstība tika apstiprināta atkārtoti. Saskaņā ar ES standartiem abu valstu SPCI ietver MGMI. Katru gadu tiek pārskatīti izdevumu svāri un produktu grozs. Panākta atbilstība arī citiem SPCI standartiem, piemēram, attiecībā uz publicēto cenu indeksu detalizētības pakāpi un publicēšanas laika grafiku. Tomēr sakarā ar to, ka SPCI saskaņošana norisējusi pa posmiem, SPCI pirms 2001. gada nav pilnībā salīdzināmi ar SPCI, kas pamatojas uz daudz jaunākiem datiem.

3. VALDĪBAS FINANŠU STATISTIKA

Šajā sadaļā novērtēta fiskālo norišu noteikšanā izmantotās statistikas metodoloģija un kvalitāte.

Valdības finanšu statistika balstīta uz nacionālo kontu jēdzieniem, un tai jāatbilst Eiropas Nacionālo un reģionālo kontu sistēmai Kopienā (EKS 95)⁵ un Padomes 1993. gada 22. novembra Regulai (EK) Nr. 3605/93 (kurā veikti grozījumi ar Padomes 2005. gada 12. decembra Regulu (EK) Nr. 2103/2005 par parādu). Protokols Nr. 20 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (EDP) kopā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 3605/93 par Protokola par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru piemērošanu un tās grozījumiem⁶ definē tādus jēdzienus kā "valdība", "pārpalikums/deficīts", "procentu izdevumi", "investīcijas", "parāds" un "iekšzemes kopprodukts (IKP)", atsaucoties uz EKS 95, kas ir saskaņota ar citiem starptautiskajiem statistikas standartiem, piemēram, Nacionālo kontu sistēmu 1993 (NKS 93). EDP statistika attiecas uz EKS 95 sektoru "valdība". Tā ietver centrālo valdību, pavalsts valdību (dalībvalstīs ar federālu struktūru), reģionālo vai vietējo valdību un sociālās apdrošināšanas fondus. Tā parasti neietver valsts sabiedrības.

EDP valdības budžeta deficīts (–)/pārpalikums (+) ir vienāds ar EKS 95 "neto aizdevumi (+)/neto aizņēmumi (–)" plus "mijmaiņas darījumu un ārpus biržas tirgoto nākotnes darījumu neto norēķini". EKS 95 neto aizdevumi (+)/neto aizņēmumi (–) ir vienādi ar "kopējie ieņēmumi" mīnus "kopējie izdevumi". Lai gan lielākā daļa valdības apakšsektoru darījumu nav konsolidēti, sadales darījumu procenti, pārējie kārtējie pārvedumi, ieguldījumu dotācijas un citi kapitāla pārvedumi ir konsolidēti. Valdības budžeta sākotnējais deficīts/pārpalikums ir valdības budžeta deficīts/pārpalikums, izņemot procentu izmaksas.

5 Padomes 1996. gada 25. jūnija Regula (EK) Nr. 2223/96 par Eiropas Nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Kopienā (OV L 310, 30.11.1996., 1.–469. lpp.).

6 Attiecīgie juridiskie teksti ietver Līguma 104. pantu; Līgumam pievienoto Protokolu par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (EDP); Padomes Regulu (EK) Nr. 3605/93 par Protokola par EDP piemērošanu; Stabilitātes un izaugsmes paktu, kurā iekļauta 1) Padomes (EK) Regula Nr. 1467/97 par EDP ieviešanas paātrināšanu un izskaidrošanu un 2) Padomes Regula (EK) Nr. 1056/2005, ar kuru grozīta Padomes Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un izskaidrošanu.

EDP valdības parāds ir saistību bruto kopsumma (nominālvērtībā) EKS 95 klasifikācijas kategorijās "nauda un noguldījumi", "neakciju vērtspapīri, izņemot atvasinātos finanšu instrumentus" (piemēram, valdības īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa parāda vērtspapīri) un "aizņēmumi". Tas neietver atvasinātos finanšu instrumentus, piemēram, mijmaiņas darījumus, kā arī tirdzniecības kredītus un citas saistības, kas nav atspoguļotas kādā finanšu dokumentā, piemēram, pārmaksātus nodokļu avansus. Tas neietver arī nosacītās saistības, piemēram, valdības garantijas un pensiju saistības. Līdz šim nav vienotas metodes visu iespējamo fiskālo saistību datu vākšanai un to novērtēšanai. To aplēsēm jābalstās uz visaptverošiem pieņēmumiem, un tās var būt ļoti atšķirīgas. Lai gan valdības parāds ir bruto jēdziens tādā nozīmē, ka no saistībām netiek atņemti ne finanšu, ne nefinanšu aktīvi, tas tiek konsolidēts valdības sektorā un tāpēc neietver citu valdības apakšsektoru turēto valdības parādu.

IKP, ko lieto, lai noteiktu valdības deficīta un parāda rādītājus, ir EKS 95 izmantotais IKP faktiskajās tirgus cenās.

2006. gada aprīlī Eiropas Komisija nosūtīja ECB datus par valdības finanšu pozīcijām (valdības budžeta deficīts/pārpalikums un parāds) no 1996. gada līdz 2005. gadam, kā arī prognozes 2006. gadam. Eurosistēmas nacionālās centrālās bankas (NCB) sniedz ECB detalizētu valdības finanšu statistiku saskaņā ar ECB Pamatnostādni par valdības finanšu statistiku (ECB/2005/5).⁷ Lai gan šī Pamatnostādne ir juridiski saistoša tikai euro zonas NCB, ārpus euro zonas esošās NCB iesniedz valdības finanšu statistikas datus ECB tajos pašos termiņos un saskaņā ar tādu pašu procedūru kā euro zonas NCB. Šī Pamatnostādne ne tikai pieprasa detalizētu informāciju par ieņēmumu un izdevumu sadali, bet arī par deficīta-parāda korekciju komponentiem. Turklāt tiek pieprasīti parāda dati instrumentu, sākotnējā un atlikušā termiņa un turētāju dalījumā.

3.1. VALSTU DATU APTVĒRUMS

Kas attiecas uz normatīvo aktu prasības izpildi par valdības finanšu statistikas iesniegšanu Eiropas Komisijai, Lietuva iesniegusi gada ieņēmumu, izdevumu, deficīta un parāda datus par laika periodu no 1996. līdz 2005. gadam. Slovēnija vēl nav iesniegusi gada ieņēmumu, izdevumu, deficīta un parāda datus par laika periodu pirms 1999. gada. Sakarā ar to, ka mainījusies metodoloģija un avoti, tās deficīta dati pirms 2000. gada nav salīdzināmi ar deficīta datiem, kas sniegti kopš 2000. gada. Attiecīgi parāda dati, kas sniegti pirms 1999. gada, nav salīdzināmi ar parāda datiem, kas sniegti kopš 1999. gada. Galvenais faktors, kas ietekmēja šīs statistikas salīdzināmību, ir atšķirīgais valdības sektora iedalījums.

3.2. AKTUĀLAS STATISTIKAS PROBLĒMAS

EDP statistikai jābūt atspoguļotai saskaņā ar EKS 95 pieņemtajiem *Eurostat* lēmumiem par īpašiem gadījumiem, kur iesaistīts valdības sektors. Detalizēts skaidrojums par *Eurostat* pieņemto lēmumu piemērošanu sniegts *Eurostat* EKS 95 rokasgrāmatā par valdības budžeta deficītu un parādu. Nesenie lēmumi attiecas uz fondēto pensiju shēmu klasifikāciju valdības atbildības vai garantijas gadījumā un militāro izdevumu grāmatošanu.

2004. gada 2. martā *Eurostat* pieņēma lēmumu par fondēto pensiju shēmu klasifikāciju, ja valdība iesaistīta vai nu kā iemaksu un pensijas pabalstu plūsmu pārvaldītājs, vai arī kā pensiju maksājumu neveikšanas riska garantijas sniedzējs. *Eurostat* pieņēma lēmumu, ka gadījumā, ja kāda valdības apakšstruktūra ir atbildīga par fondēto pensiju shēmu, ko finansē no noteiktām iemaksām un kurai nav nekādu valdības garantiju maksājumu neveikšanas riskam, kas aptvertu lielāko daļu dalībnieku, šo shēmu nacionālajos kontos nevar atspoguļot kā

⁷ ECB 2005. gada 17. februāra Pamatnostādne par ECB statistikas pārskatu sniegšanas prasībām un statistiskās informācijas apmaiņas procedūrām Eiropas Centrālo banku sistēmā valdības finanšu statistikas jomā (ECB/2005/5), kurā veikti grozījumi ar Pamatnostādni ECB/2006/2.

sociālās apdrošināšanas shēmu. Struktūrvienība, kuras pārvaldījumā ir šī shēma, jāklasificē kā valsts finanšu sabiedrība. Tāpēc iemaksu un pabalstu plūsmas shēmas ietvaros netiek grāmatotas kā valdības ieņēmumi un izdevumi, un tās neietekmē valdības budžeta deficītu/pārpalikumu. Shēmai, kas nav klasificēta kā sociālās apdrošināšanas shēma, valdības garantijas nav nosacījums, lai pārklasificētu pabalstu shēmu par sociālās apdrošināšanas shēmu.

Saistībā ar šā lēmuma ieviešanu *Eurostat* dažām dalībvalstīm piešķir pārejas periodu, kas noslēgsies ar 2007. gada pavasara notifikāciju. Sākot ar brīdi, kad notifikācija aptvers laika periodu no 2003. gada līdz 2007. gadam, dalībvalstīm, kas izmantojušas pārejas periodu, šā perioda beigās būs jāveic statistisko datu laikrindu apkopošana par iepriekšējiem periodiem.

Pensiju reformu ietekme uz valdības budžeta deficītu EKS 95 ietvaros rūpīgi jāanalizē saistībā ar konverģences procesu. Tāpēc pensiju reformu datu grāmatošanai jābūt pietiekami detalizētai, lai uzlabotu to datu ticamību, uz kuriem parasti balstās konverģences novērtējums. Pensiju reformu izmaksas jānosaka, balstoties uz pensiju shēmu kontu datiem. Jāsniedz dati par jaunizveidotās pensiju shēmas ieņēmumiem, izdevumiem un deficītu/pārpalikumu. Pensiju reformu izmaksas nosaka, aprēķinot starpību starp valdības datiem ar pensiju shēmu un bez tās.

2004. gadā Lietuvā tika izveidota noteiktu iemaksu shēma, un tā tika klasificēta ārpus valdības datiem. Arī Slovēnijas pensiju shēmas klasificētas ārpus valdības datiem.

Attiecībā uz militārajiem izdevumiem *Eurostat* 2006. gada 9. martā pieņēma lēmumu, nosakot grāmatošanas datumu un tādējādi arī ietekmi uz valdības budžeta deficītu/pārpalikumu. Privātā sektora organizēts militārā aprikojuma līzings uzskatāms par finanšu, nevis operatīvo līzingu. Ilgtermiņa līgumu gadījumā, kur iesaistītas kompleksas sistēmas, valdības izdevumi parasti

jāgrāmato atsevišķu un darbību nodrošināšanu iekārtu daļu, kas veido šo sistēmu, piegādes brīdī, nevis tad, kad līgums izpildīts. Līdz šim Lietuvas un Slovēnijas militārie izdevumi aprīkojumam ir samērā nelieli.

Slovēnijā 2002. gadā ieviesto PVN grāmatošanas pārmaiņu ietekme joprojām tiek apspriesta *Eurostat* un Slovēnijas institūcijās. Problēmas būtība ir jautājums par to, kurš deficīta-parāda korekcijas komponents tiks ietekmēts, ja valdības deficīts/pārpalikums nemainīsies. Šādā kontekstā NCB sagatavotie finanšu konti vēl netiek izmantoti, lai izveidotu deficīta-parāda korekcijas sadalījumu EDP notifikācijā.

3.3. VALDĪBAS FINANŠU STATISTIKAS KONSEKVENCE

Viens no Kodeksa principiem saistībā ar sniegtajiem statistiskajiem datiem attiecas uz datu kvalitātes loģiskās sakarības un salīdzināmības dimensiju, nosakot, ka Eiropas statistikai jābūt iekšēji un laikā konsekventai, salīdzināmai starp valstīm un tai jānodrošina iespēja kombinēt un kopīgi izmantot attiecīgos datus no dažādiem avotiem. Citiem vārdiem sakot, jāievēro aritmētiskās un grāmatvedības vienādības, un statistikai jābūt loģiskai vai saskaņojamai pieņemamā laika periodā, kā arī apkopotai, pamatojoties uz vienotiem standartiem attiecībā uz darbības jomu, definīcijām, vienībām un klasifikācijām dažādos apsekojumos un avotos. Lietuva ir iesniegusi visus valdības finanšu statistikas datus. Tomēr tālāk būtu jāstrādā pie nefinanšu un finanšu darījumu salīdzināmības, kā arī finanšu plūsmu datu saskaņošanas ar attiecīgajiem bilances datiem. Slovēnijai jāveic nefinanšu kontu datu saskaņošana ar nesen publicētās integrētās finanšu kontu sistēmas datiem par laiku no 2001. gada līdz 2004. gadam. Periodā no 1999. gada līdz 2001. gadam finanšu aktīvu/saistību rādītāji neto darījumiem neatbilst sniegtajiem datiem par aktīvu darījumiem un saistību darījumiem.

3.4. DEFICĪTA-PARĀDA KOREKCIJA

Valdības parāda atlikuma pārmaiņas gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu var ievērojami atšķirties no valdības budžeta deficīta attiecīgajā gadā. Piemēram, valdības parādu var samazināt, izmantojot ieņēmumus no valsts sabiedrību privatizācijas vai pārdodot citus finanšu aktīvus bez jebkādas (tūlītējas) ietekmes uz valdības budžeta deficītu. Starpības starp deficītu un pārmaiņām valdības parādā – "deficīta-parāda korekcijas" – izskaidrojums tiek uzskatīts par svarīgu rādītāju valdības finanšu statistikas kvalitātes un konsekvences novērtējumā.⁸ Šīs starpības komponenti ir finanšu aktīvu neto pirkumi, valdības parāda vērtēšanas pārmaiņas un citas parāda pārmaiņas. Lai apkopotu šos komponentus, jāizveido pilnīga EKS 95 finanšu kontu sistēma valdības sektoram (darījumi, citas plūsmas un krājumi) un jāsaskaņo ar nominālo parādu.

Pēc iesniegtajiem 1997. gada datiem, Lietuvas valdības budžeta deficīts sasniedza kulmināciju – 11.4% no IKP, galvenokārt sakarā ar pārmaiņām, grāmatojot konfiscētā īpašuma restitūciju un kompensāciju par iekrājumiem, ko zaudēja personas, kam bija noguldījumi rubļos. Šos noguldījumus iesaldēja, pārejot no rubļa uz litu.⁹ Šāds grāmatojums notika saskaņā ar *Eurostat* rekomendāciju grāmatot kapitāla pārvedumu gadā, kad valdība atzina šīs saistības, nevis brīdī, kad tika veikti reālie maksājumi māsaimniecībām, ar pretējo ierakstu postenī "citu kreditoru parādi". Vairākums šo saistību attiecās uz 1997. gadu.

Slovēnijas integrētā sistēma, kas ietver finanšu kontus "no-kura-kuram" un 2001.–2004. gada bilances, veicina attiecības starp valdības deficītu un parādu pilnīgu novērtējumu. No 1999. gada līdz 2001. gadam Māstrihtas parāda darījumi tiek grāmatoti nominālvērtībā, nevis tirgus vērtībā.

4. VALŪTU KURSI

Līguma 121. pantā minētā Protokola Nr. 21 par konverģences kritērijiem 3. pants nosaka, ko

nozīmē dalības kritērijs Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. 2003. gada 18. decembra politikas skaidrojumā ECB Padome paskaidroja, ka šis kritērijs attiecas uz valsts dalību Valūtas kursa mehānismā (VKM II) bez nopietnām problēmām vismaz divus gadus pirms konverģences novērtējuma, īpaši nemazinot savas valūtas kursu attiecībā pret euro.

Dalībvalstu divpusējie valūtas kursi attiecībā pret euro ir dienas atsaucē kursi, ko ECB fiksē plkst. 14.15 (pēc ikdienas saskaņošanas procedūras starp centrālajām bankām). Tie publicēti ECB interneta lapā. Reālie divpusējie kursi tiek aprēķināti, deflējot nominālā kursa indeksu ar SPCI vai PCI. Nominālie un reālie efektīvie valūtas kursi tiek aprēķināti, piemērojot partnervalstu tirdzniecības gala svarus (kas balstīti uz ģeometrisku svērumu) divpusējiem dalībvalstu valūtu nominālajiem un reālajiem valūtas kursiem attiecībā pret atsevišķu tirdzniecības partnervalstu valūtām. Gan nominālo, gan reālo efektīvo valūtas kursu statistikas datus aprēķina ECB. Šo indeksu palielinājums atbilst konkrētās dalībvalsts valūtas kursa kāpumam. Partnervalstu tirdzniecības gala svāri attiecas uz tirdzniecību ar rūpniecības precēm un tiek aprēķināti, ņemot vērā trešo valstu tirgu ietekmi. Efektīvā valūtas kursa indeksi balstās uz mainīgajiem svāriem laika periodā no 1995. gada līdz 1997. gadam un no 1999. gada līdz 2001. gadam, kas sasaistīti 1999. gada janvārī. Tirdzniecības partnervalstu grupa ietver euro zonu, ārpus euro zonas esošās

⁸ Sk. *Stock-flow adjustment for the euro-zone and the EU 25 2001 to 2004 reported in the second 2005 EDP notification*, Eurostat, 2005. gada 26. septembris; sk. <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (2006. gada aprīlis).

⁹ Sk. *First notification of deficit and debt data for 2004*, Eurostat 2005. gada 18. marta paziņojums presei STAT/05/39. Šajā paziņojumā presei norādīts, ka starp *Eurostat* un Lietuvu notikušas diskusijas par restitūcijas lietu grāmatošanu, kā rezultātā varētu tikt pārskatīts un samazināts valdības budžeta deficīts 2004. gadā un iepriekšējos gados. Lai gan *Eurostat* 2005. gada rudens paziņojums presei (120/2005; 2005. gada 26. septembris) par deficīta un parāda datu sniegšanu norādīja, ka valdības budžeta deficīta samazināšanās 2003. un 2004. gadā galvenokārt skaidrojama ar valdības veiktās zaudēto ietaupījumu un nekustamo īpašumu restitūcijas grāmatošanu, 2006. gada pavasara paziņojumā presei (48/2006; 2006. gada 24. aprīlis) šis jautājums nav skarts.

ES dalībvalstis, Austrāliju, ASV, Dienvidkoreju, Honkongu, Japānu, Kanādu, Ķīnu, Norvēģiju, Singapūru un Šveici.

5. ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMES

Līguma 121. pantā minētā Protokola Nr. 21 par konverģences kritērijiem 4. pants paredz, ka procentu likmes tiek noteiktas, izmantojot valdības ilgtermiņa obligācijas vai līdzīgu vērtspapīrus, ņemot vērā to, ka dažādās valstīs tās nosaka dažādi. Lai gan 5. pants paredz Eiropas Komisijas atbildību par statistisko datu sniegšanu Protokola piemērošanai, ECB, ņemot vērā tās profesionālo zināšanu bāzi šajā jomā, palīdz, nosakot reprezentatīvas ilgtermiņa procentu likmes, un savāc datus no NCB, lai tos nodotu Komisijai. Tas ir EMI veiktā darba turpinājums kā daļa no sagatavošanās procesa EMS trešajam posmam ciešā sadarbībā ar Komisiju.

Konceptuālā darba rezultātā tika noteiktas septiņas galvenās pazīmes, kas jāņem vērā, aprēķinot ilgtermiņa procentu likmes (sk. 2. tabulu). Ilgtermiņa procentu likmes attiecas uz nacionālajā valūtā denominētām obligācijām.

6. CITI FAKTORI

Līguma 121. panta 1. punkta pēdējā rindkopā noteikts, ka Eiropas Komisijas un ECB ziņojumos papildus četriem galvenajiem kritērijiem jāņem vērā arī Eiropas valūtas

vienības (ECU) attīstība, tirgu integrācijā gūtie sasniegumi, valsts maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un dinamika un pārskats par darbaspēka vienības izmaksām un citu cenu indeksu attīstību. Lai gan attiecībā uz četriem galvenajiem kritērijiem Protokols Nr. 21 paredz, ka Komisija nodrošinās datus, kas izmantojami kritēriju izpildes novērtēšanai, un sniedz šīs statistikas sīkāku aprakstu, tajā nekas nav minēts par statistikas sniegšanu par šiem "citiem faktoriem".

Valsts maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistiskos datus vāc NCB saskaņā ar jēdzieniem un definīcijām, kas noteikti SVF Maksājumu bilances rokasgrāmatas 5. izdevumā (MBR5), un ievērojot ECB un Eurostat izstrādātos metodoloģiskos standartus. Līdzīgi ECB 2004. gada Konverģences ziņojumam šajā ziņojumā aplūkota tekošā konta saldo un kapitāla konta saldo summa, kas atbilst visas tautsaimniecības tīrajiem aizdevumiem/tīrajiem aizņēmumiem. Turklāt ir lietderīgi atzīmēt, ka atšķirība starp kārtējiem pārvedumiem (tekošā konta apakškomponents) un kapitāla pārvedumiem (kapitāla konta apakškomponents) praksē ne vienmēr ir vienkārši nosakāma, jo tā ir atkarīga no tā, kā saņēmējs izlieto šo pārvedumu. Grūtības īpaši rodas, klasificējot tekošos un kapitāla komponentus pārvedumiem starp ES institūcijām un dalībvalstīm.¹⁰

¹⁰ Sīkāku informāciju sk. *European Union Balance of Payments/International Investment Position Statistical Methods* (ECB, 2005. gada novembris).

2. tabula. Statistikas pamatnostādnes ilgtermiņa procentu likmju noteikšanai konverģences procesa novērtēšanā

Jēdziens	Rekomendācija
Obligāciju emitents	Obligācijas jāemīt centrālajai valdībai.
Termiņš	Cik vien tuvu iespējams atlikušajam 10 gadu termiņam. Jebkādai obligāciju aizstāšanai jāminimizē termiņu novirze; jāņem vērā tirgus strukturālā likviditāte.
Kupona ietekme	Nav tiešu korekciju.
Nodokļi	Bruto nodoklis.
Obligāciju izvēle	Izvēlētajām obligācijām jābūt pietiekami likvidām. Šai prasībai jānosaka izvēle starp etalona vai izlases metodi atkarībā no attiecīgās valsts tirgus apstākļiem.
Peļņas formula	"Peļņa līdz termiņa beigām" ISMA formula "Peļņa dzēšanas brīdī".
Apkopošana	Ja izlasē ir vairāk nekā viena obligācija, lai noteiktu reprezentatīvu likmi, jāizmanto peļņas vienkāršais vidējais rādītājs.

Maksājumu bilances tekošajā kontā un kapitāla kontā gan kredīta, gan debeta darījumi tiek uzrādīti ar plusa zīmi. Neto darījumu atspoguļošana maksājumu bilances finanšu kontā (piemēram, tiešās investīcijas un portfeļieguldījumi) notiek saskaņā ar MBR5 principiem, kur mīnusa zīme atbilst vai nu neto aktīvu pieaugumam, vai neto pasīvu samazinājumam un plusa zīme – otrādi. Visbeidzot, plusa zīme starptautisko investīciju bilances saldo norāda uz neto ārējiem aktīviem (t.i., aktīvi pārsniedz pasīvus), savukārt mīnusa zīme – uz neto ārējiem pasīviem (t.i., pasīvi pārsniedz aktīvus).

Runājot par ražotāju cenu indeksiem, tie attiecas uz iekšzemes apgrozījumu visā rūpniecībā, izņemot būvniecību. Statistika tiek vākta, balstoties uz saskaņotības principu atbilstoši ES Īstermiņa statistikas Regulai.¹¹

Statistika par vienības darbaspēka izmaksām (ko aprēķina kā atlīdzības vienam nodarbinātajam attiecību pret IKP salīdzināmās cenās uz vienu nodarbināto) tiek iegūta no datiem, kas tiek iesniegti saskaņā ar EKS 95 transmisijas programmu.

DATU AKTUALIZĒŠANAS TERMIŅŠ

Šajā Konverģences ziņojumā ietvertie dati atbilst stāvoklim 2006. gada 28. aprīlī.

¹¹ Padomes 1998. gada 19. maija Regula (EK) Nr. 1165/98 par īstermiņa statistiku (OV L 162, 05.06.1998., 1. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 6. jūlija Regulu (EK) Nr. 1158/2005 (OV L 191, 22.07.2005., 1. lpp.).

2. NODAĻA

NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA LĪGUMAM

1. IEVADS

1.1. VISPĀRĪGĀS PIEZĪMES

Saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu ECB (un Komisijai) vismaz reizi divos gados vai pēc tādās dalībvalsts pieprasījuma, kurai piešķirts izņēmuma statuss, jā sagatavo ziņojums ES Padomei saskaņā ar 121. panta 1. punktā noteikto kārtību. Katrā ziņojumā jāiekļauj katras dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, novērtējums par atbilstību Līguma 108. un 109. pantam un Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem (tālāk tekstā – Statūti). Šādu Līgumā noteiktu pienākumu dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums, sauc arī par tiesisko konvergenci.

1.2. DALĪBVALSTIS, KAM PIEŠKIRTS IZŅĒMUMA STATUSS, UN TIESISKĀ KONVERĢENCE

Slovēnijai un Lietuvai, kuru nacionālie tiesību akti tiek vērtēti šajā ziņojumā, ir dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss. Akta par pievienošanās nosacījumiem¹ 4. pants nosaka, ka "Katra jaunā dalībvalsts no pievienošanās dienas piedalās Ekonomikas un monetārajā savienībā kā dalībvalsts ar izņēmuma statusu EK Līguma 122. panta izpratnē".

ECB izvērtējusi konverģences pakāpi Slovēnijā un Lietuvā, kā arī likumdošanas pasākumus, kas veikti vai kas tām jāveic, lai šo mērķi sasniegtu.

Tiesiskās konverģences vērtēšanas mērķis ir veicināt ES Padomes lēmumu par to, kuras dalībvalstis "izpilda nepieciešamos noteikumus vienotās valūtas ieviešanai". Tiesiskajā jomā šādi nosacījumi īpaši attiecas uz centrālās bankas neatkarību un NCB tiesisko integrāciju Eurosistēmā.

1.3. TIESISKĀ NOVĒRTĒJUMA STRUKTŪRA

Tiesiskajā novērtējumā kopumā ievērota iepriekšējo ECB un EMI tiesiskās konverģences ziņojumu – īpaši ECB 2004. gada Konverģences

ziņojuma (par Čehijas Republiku, Igauniju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Maltu, Poliju, Slovēniju, Slovākiju un Zviedriju), 2002. gada ziņojuma (par Zviedriju) un 2000. gada ziņojuma (par Grieķiju un Zviedriju), kā arī EMI 1998. gada Konverģences ziņojuma – uzbūve. Nacionālo tiesību aktu atbilstība aplūkota, ņemot vērā arī jebkādas tiesību aktu grozījumus, kas stājas spēkā pirms 2006. gada 27. aprīļa.

2. PIELĀGOŠANAS IESPĒJAS

2.1. PIELĀGOŠANAS JOMAS

Lai noteiktu jomas, kurās nepieciešama nacionālo tiesību aktu pielāgošana, tiek vērtēti šādi jautājumi:

- atbilstība NCB neatkarības noteikumiem Līgumā (108. pants) un Statūtos (7. un 14.2. pants), kā arī atbilstība konfidencialitātes noteikumiem (Statūtu 38. pants),
- atbilstība monetārās finansēšanas aizliegumam (Līguma 101. pants) un vienotas euro rakstības ievērošana, kas prasīta Kopienas tiesībās, un
- NCB tiesiskā integrācija Eurosistēmā (īpaši saistībā ar Statūtu 12.1. un 14.3. pantu).

2.2. "ATBILSTĪBA" PRETĒJI "SASKAŅOŠANAI"

Līguma 109. pantā noteikta nacionālo tiesību aktu "atbilstība" Līgumam un Statūtiem, tāpēc visas neatbilstības jānovērš. Šā nosacījuma izpildes nepieciešamību neietekmē ne Līguma un Statūtu prioritāte pār nacionālajiem tiesību aktiem, ne neatbilstību raksturs.

¹ Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV L 236, 23.09.2003., 33. lpp.).

Nacionālajiem tiesību aktiem izvirzītā "atbilstības" prasība nenozīmē, ka Līgums nosaka prasību "saskaņot" NCB statūtus *inter se* vai ar Statūtiem. Nacionālās atšķirības var turpināt pastāvēt tiktāl, ciktāl tās neapdraud Kopienas ekskluzīvo kompetenci monetārajos jautājumos. Statūtu 14.4. pantā tiešām noteikts, ka NCB atļauts veikt funkcijas, kas atšķiras no Statūtos noteiktajām funkcijām, ar noteikumu, ka to izpilde netraucē ECBS mērķu un uzdevumu izpildi. Nosacījumi, kas atļauj šādu papildu funkciju iekļaušanu NCB statūtos, skaidri atspoguļo situācijas, kurās var saglabāties atšķirības. Tāpat termins "atbilstošs" vairāk norāda, ka nacionālie tiesību akti un NCB statūti jākorrigē tā, lai novērstu neatbilstības Līgumam un Statūtiem un nodrošinātu NCB integrāciju ECBS nepieciešamajā līmenī. Īpaši jāmaina jebkādi nosacījumi, kas ierobežo Līgumā noteikto NCB neatkarību un tās kā ECBS neatņemamas daļas darbību. Tāpēc palaušanās vienīgi uz Kopienas tiesību aktu prioritāti pār nacionālajiem tiesību aktiem nav pietiekama, lai to panāktu.

Līguma 109. pantā noteiktais pienākums aptver vienīgi neatbilstību Līgumam un Statūtiem. Tomēr nacionālie tiesību akti, kas neatbilst Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem, ir ar tiem jāsaskaņo. Kopienas tiesību aktu prioritāte neskar nacionālo tiesību aktu pielāgošanas pienākumu. Šī vispārīgā prasība izriet ne vien no Līguma 109. panta, bet arī no Eiropas Kopienas Tiesas prakses.²

Līgums un Statūti neparedz veidu, kādā jāpanāk nacionālo tiesību aktu atbilstība. To var veikt, izdarot atsauces uz Līgumu un Statūtiem vai inkorporējot to nosacījumus un atsauces uz tiem, vai novēršot neatbilstības, vai apvienojot visas minētās metodes.

Turklāt Kopienas institūcijām un dalībvalstīm jāizmanto arī konsultācijas ar ECB par tās kompetencē saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu un Statūtu 4. pantu esošo tiesību aktu projektu nosacījumiem, lai nodrošinātu un saglabātu nacionālo tiesību aktu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Padomes 1998. gada

29. jūnija Lēmums 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem³ nepārprotami prasa dalībvalstīm veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šā pienākuma izpildi.

3. NCB NEATKARĪBA

Attiecībā uz centrālās bankas neatkarību un konfidencialitāti dalībvalstīs, kas ES pievienojās 2004. gadā, bija jāsaskaņo nacionālie tiesību akti, lai izpildītu attiecīgos Līguma un Statūtu nosacījumus un tie stātos spēkā 2004. gada 1. maijā. Zviedrijai nepieciešamā saskaņošana bija jāveic līdz ECBS nodibināšanai 1998. gada 1. jūnijā.

3.1. CENTRĀLĀS BANKAS NEATKARĪBA

EMI 1997. gadā izstrādāja centrālo banku neatkarības pamatpazīmju sarakstu (tas vēlāk detalizēti aprakstīts 1998. gada Konverģences ziņojumā), kas tolaik bija dalībvalstu nacionālo tiesību aktu, īpaši NCB statūtu, novērtējuma pamats. Centrālās bankas neatkarības jēdziens ietver dažādus neatkarības veidus, t.i., funkcionālo, institucionālo, personisko un finansiālo, kas vērtējami atsevišķi. Dažu pēdējo gadu laikā šo centrālās bankas neatkarības aspektu analīze precizēta ECB pieņemtajos atzinumos. Šie aspekti veido pamatu dalībvalstu ar izņēmuma statusu nacionālo tiesību aktu un Līguma un Statūtu konverģences pakāpes novērtējumam.

3.1.1. FUNKCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarība nav pašmērķis, bet gan līdzeklis tāda mērķa sasniegšanai, kam jābūt skaidri noteiktam un dominējošam salīdzinājumā ar jebkuru citu mērķi. Funkcionālai neatkarībai nepieciešams nepārprotami un juridiski precīzi noteikt katras NCB galveno mērķi un nodrošināt NCB ar līdzekļiem un instrumentiem, kas vajadzīgi šāda

2 Sk. arī Lietu 167/73 Eiropas Kopienas Komisija pret Francijas Republiku [1974] ECR 359 (*Code du Travail Maritime*).

3 OV L 189, 03.07.1998., 42. lpp.

mērķa sasniegšanai neatkarīgi no jebkuras citas institūcijas. Līguma prasība attiecībā uz centrālās bankas neatkarību atspoguļo vispārējo viedokli, ka galveno mērķi – cenu stabilitāti – vislabāk nodrošinās pilnīgi neatkarīga institūcija ar precīzi formulētām pilnvarām. Centrālo banku neatkarība pilnībā savienojama ar NCB atbildību par to pieņemtajiem lēmumiem, kas ir svarīgs aspekts, lai veicinātu uzticēšanos banku neatkarīgajam statusam. Tas ietver caurredzamību un dialogu ar trešajām personām.

Saistībā ar termiņiem Līgums nav precīzs attiecībā uz to, kad dalībvalstu ar izņēmuma statusu NCB jāatbilst galvenajam cenu stabilitātes mērķim, kas noteikts Līguma 105. panta 1. punktā un Statūtu 2. pantā. Zviedrijas gadījumā jautājums bija par to, vai šim pienākumam būtu jāsākas no ECBS nodibināšanas brīža vai no euro ieviešanas brīža. Attiecībā uz dalībvalstīm, kas ES pievienojās 2004. gada 1. maijā, jautājums ir par to, vai tam būtu jāsākas no šā datuma vai no euro ieviešanas brīža. Kaut gan Līguma 105. panta 1. punkts neattiecas uz dalībvalstīm, kurām piešķirts izņēmuma statuss (sk. Līguma 122. panta 3. punktu), Statūtu 2. pants attiecas uz šādām dalībvalstīm (sk. Statūtu 43.1. pantu). ECB uzskata, ka pienākums par NCB galveno mērķi noteikt cenu stabilitāti sākas no 1998. gada 1. jūnija Zviedrijas gadījumā un no 2004. gada 1. maija to dalībvalstu gadījumā, kuras šajā datumā pievienojās ES. Tas pamatojas uz to, ka viens no Kopienas pamatprincipiem, t.i., cenu stabilitāte (Līguma 4. panta 3. punkts), piemērojams arī dalībvalstīm, kurām piešķirts izņēmuma statuss. Tas pamatojas arī uz Līguma mērķi visām dalībvalstīm censties panākt makroekonomikas konvergenci, t.sk. cenu stabilitāti, kas ir šo regulāro ECB un Komisijas ziņojumu nolūks. Šāds secinājums balstās arī uz nepieciešamo centrālās bankas neatkarības *ratio legis*, kas ir pamatota tikai tad, ja vispārējais cenu stabilitātes mērķis ir prioritāte.

Valstu novērtējumi šajā ziņojumā balstās uz šiem secinājumiem par dalībvalstu ar izņēmuma statusu NCB pienākuma termiņu cenu stabilitātes kā galvenā mērķa noteikšanai.

3.1.2. INSTITUCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Institucionālās neatkarības princips nepārprotami pausts Līguma 108. pantā un Statūtu 7. pantā. Šo pantu nosacījumi aizliedz NCB un to lēmēj institūciju locekļiem lūgt vai saņemt norādījumus no Kopienas iestādēm vai institūcijām, no jebkuras dalībvalsts valdības vai kādas citas institūcijas. Turklāt tie aizliedz Kopienas iestādēm un institūcijām un dalībvalstu valdībām censties ietekmēt tos NCB lēmēj institūciju locekļus, kuru lēmumi var ietekmēt NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi.

Vienalga, vai NCB ir valsts institūcija, īpaša valsts tiesībām pakļauta institūcija vai tikai akciju sabiedrība, pastāv risks, ka īpašnieks, pamatojoties uz īpašumtiesībām, var ietekmēt tās lēmumu pieņemšanu attiecībā uz uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS. Šāda ietekme, kas īstenota vai nu izmantojot akcionāru tiesības, vai citādi, var ietekmēt NCB neatkarību, tāpēc tā jāierobežo ar likumu.

AIZLIEGUMS SNIEGT NORĀDĪJUMUS

Trešo personu tiesības sniegt norādījumus NCB, to lēmēj institūcijām vai šo lēmēj institūciju locekļiem nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

AIZLIEGUMS APSTIPRINĀT, APTURĒT, ANULĒT VAI ATLIKT LĒMUMUS

Trešo personu tiesības apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt NCB lēmumus nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

AIZLIEGUMS UZ LIKUMISKA PAMATA CENZĒT LĒMUMUS

Citu institūciju, izņemot neatkarīgas tiesas, tiesības uz likumiska pamata cenzēt lēmumus, kas saistīti ar ECBS uzdevumu izpildi, nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, jo šo uzdevumu izpildi nedrīkst politiski pārvērtēt. NCB prezidenta tiesības apturēt ECBS vai NCB lēmēj institūcijas likumīgi pieņemtu lēmumu izpildi un pēc tam tos iesniegt politiskām institūcijām galīgā lēmuma pieņemšanai būtu līdzvērtīgas norādījumu lūgšanai no trešajām personām.

AIZLIEGUMS AR BALSSTIESĪBĀM PIEDALĪTIES NCB LĒMĒJINSTITŪCIJĀS

Trešo personu pārstāvju dalība NCB lēmēj institūcijās ar tiesībām balsot par jautājumiem, kas skar NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi, pat ja šāda balss nav izšķiroša, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

AIZLIEGUMS EX ANTE SNIEGT IETEIKUMUS PAR NCB LĒMUMIEM

NCB ar likumu noteikts pienākums *ex ante* konsultēties ar trešajām personām nodrošina tām oficiālu mehānismu galīgā lēmuma ietekmēšanai, tāpēc nav savienojams ar Līgumu un Statūtiem.

Tomēr NCB un trešo personu dialogs, pat ja tā pamatā ir likumā noteikti pienākumi sniegt informāciju un apmainīties viedokļiem, atbilst centrālās bankas neatkarībai ar nosacījumu, ka:

- nenotiek iejaukšanās NCB lēmēj institūciju locekļu neatkarībā,
- pilnībā tiek respektēts NCB prezidentu kā ECB Ģenerālpadomes locekļu īpašais statuss,
- tiek ievērotas Statūtos noteiktās konfidencialitātes prasības.

NCB LĒMĒJINSTITŪCIJU LOCEKĻU PIENĀKUMU PILDĪŠANA

Statūtu nosacījumos attiecībā uz trešo personu (piemēram, valdību) īstenoto NCB lēmēj institūciju locekļu pienākumu izpildi (piemēram, saistībā ar pārskatiem) jāietver atbilstošas garantijas, lai šādas pilnvaras neaizskartu atsevišķa NCB locekļa spējas patstāvīgi pieņemt lēmumus par uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS (vai izpildīt ECBS līmenī pieņemtos lēmumus). Šajā nolūkā NCB statūtos ieteikts iekļaut skaidri paustu noteikumu.

3.1.3. PERSONISKĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarību aizsargā arī Statūtu noteikums par NCB lēmēj institūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu. Prezidenti ir ECB Ģenerālpadomes locekļi.

Statūtu 14.2. pantā noteikts: NCB statūtos īpaši jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Nodrošināta arī aizsardzība pret patvarīgu prezidentu atbrīvošanu no amata, nosakot, ka viņus var atbrīvot no amata tikai tad, ja prezidents vairs neatbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi pienākumu veikšanai, vai izdarījis smagu pārkāpumu, kā arī paredzot iespēju apstrīdēt lēmumu Eiropas Kopienų Tiesā. NCB statūtiem jāatbilst šim noteikumam, kā noteikts tālāk tekstā.

PREZIDENTU MINIMĀLAIS AMATA PILNVARU TERMIŅŠ

Saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu NCB statūtiem jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Tas neaizliedz ilgākus amata pilnvaru termiņus, savukārt neierobežotam amata pilnvaru termiņam nav nepieciešama statūtu pielāgošana, ja prezidenta atbrīvošanas no amata iemesli atbilst Statūtu 14.2. pantam. Ja tiek grozīti NCB statūti, tiesību aktam, ar kuru tiek veikti grozījumi, jānodrošina prezidenta un citu lēmēj institūciju locekļu, kuri var aizstāt prezidentu, amata pilnvaru termiņa aizsardzība.

PAMATOJUMS PREZIDENTU ATBRĪVOŠANAI NO AMATA

NCB statūtiem jānodrošina, ka prezidentus nevar atbrīvot no amata tādu iemeslu dēļ, kuri nav minēti Statūtu 14.2. pantā. Šīs prasības mērķis ir neļaut prezidentu apstiprināšanā iesaistītajām iestādēm, īpaši valdībai vai parlamentam, patvarīgi atbrīvot viņus no amata. NCB statūtos vai nu jāmin atbrīvošanas iemesli saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu, vai arī nav jāiekļauj atbrīvošanas iemeslu uzskaitījums, jo uz NCB tieši attiecas Statūtu 14.2. panta noteikumi.

PĀRĒJO AR ECBS SAISTĪTU UZDEVUMU IZPILDĒ IESAISTĪTO NCB LĒMĒJINSTITŪCIJU LOCEKĻU AMATA PILNVARU TERMIŅA NODROŠINĀJUMS

Personiskā neatkarība būtu apdraudēta, ja tādi paši noteikumi, kādi nodrošina prezidenta amata pilnvaru termiņu, netiktu piemēroti arī attiecībā uz citiem NCB lēmēj institūciju locekļiem, kuri veic ar ECBS saistītu uzdevumu

izpildi. Vienlīdzīgu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu nosaka vairākas Līguma un Statūtu normas. Statūtu 14.2. pantā nav noteikts, ka amata pilnvaru termiņa nodrošinājums attiecas tikai uz NCB prezidentiem, bet Līguma 108. pants un Statūtu 7. pants attiecas uz NCB "lēmēj institūciju locekļiem", ne tikai konkrēti uz NCB prezidentiem. Tas ir īpaši svarīgi, ja NCB prezidents ir "pirmais starp līdzīgiem" kolēģiem ar vienādām balsstiesībām vai ja šiem citiem locekļiem varētu nākties aizstāt amatā NCB prezidentu.

TIESĪBAS UZ LĒMUMU APSTRĪDĒŠANU TIESĀ

Lai ierobežotu politisko rīcības brīvību, vērtējot iemeslus atbrīvošanai no amata, NCB lēmēj institūciju locekļiem jāparedz tiesības neatkarīgā tiesā apstrīdēt jebkuru lēmumu par viņu atbrīvošanu no amata.

Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka no amata atbrīvoti NCB prezidenti šo lēmumu var apstrīdēt Eiropas Kopienas Tiesā. Nacionālajos tiesību aktos vai nu būtu jāiekļauj atsauce uz Statūtiem, vai arī nav jāmin tiesības apstrīdēt lēmumu Eiropas Kopienas Tiesā (jo Statūtu 14.2. panta nosacījumi ir tieši piemērojami).

Nacionālajos tiesību aktos arī jāparedz tiesības valsts tiesās apstrīdēt lēmumu par citu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmēj institūciju locekļu atbrīvošanu no amata. Šīs tiesības var būt gan vispārējo tiesību aktu jautājums, gan īpaša norma NCB statūtos.

NODROŠINĀJUMS PRET INTEREŠU KONFLIKTU

Attiecībā uz personisko neatkarību jānovērš arī jebkādu interešu konfliktu rašanās, pildot NCB lēmēj institūciju locekļu pienākumus NCB (NCB prezidentiem – arī ECB lēmēj institūciju locekļu pienākumus) un citas ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītu NCB lēmēj institūciju locekļu iespējamās funkcijas, kuras varētu apdraudēt šo locekļu personisko neatkarību. Principā dalība ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītā lēmēj institūcijā nav savienojama ar citām funkcijām, kas varētu izraisīt interešu konfliktu. Īpaši šādi lēmēj institūciju locekļi nedrīkst ieņemt amatus

vai viņiem nedrīkst būt intereses, kas varētu ietekmēt viņu darbību, pārstāvot likumdevēja institūcijas vai valdību, ieņemot amatus valsts izpildvaras vai likumdošanas institūcijās, reģionu vai vietējā līmeņa pārvaldes institūcijās vai komercorganizācijās. Sevišķi jāuzmanās, lai novērstu potenciālos interešu konfliktus saistībā ar lēmēj institūciju locekļiem, kuriem nav izpildfunkciju.

3.1.4. FINANSIĀLĀ NEATKARĪBA

Pat ja NCB ir pilnīgi nodrošināta funkcionālā, institucionālā un personiskā neatkarība (t.i., to garantē NCB statūti), tās kopējā neatkarība būtu apdraudēta, ja tā nevarētu savu pilnvaru pildīšanai (t.i., ar ECBS saistītu uzdevumu izpildei saskaņā ar Līgumu un Statūtiem) autonomi izmantot pietiekamus finanšu resursus.

Dalībvalstis nedrīkst pieļaut, ka to NCB nav pietiekamu finanšu līdzekļu ar ECBS vai Eurosistēmu saistīto uzdevumu veikšanai. Jāatzīmē, ka arī Statūtu 28.1. un 30.4. pants paredz prasīt NCB turpmāk veikt ieguldījumus ECB kapitālā un ieskaitīt papildu līdzekļus valūtas rezervēs.⁴ Turklāt Statūtu 33.2. pantā noteikts,⁵ ka gadījumos, kad ECB radušies zaudējumi, kurus nav iespējams pilnībā segt no vispārējo rezervju fonda, ECB Padome var pieņemt lēmumu norakstīt atlikušos zaudējumus no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli summām, kas piešķirtas NCB, nepārsniedzot šīs summas. Finansiālās neatkarības princips prasa, lai šo nosacījumu izpilde tomēr ļautu NCB netraucēti veikt savas funkcijas.

Turklāt finansiālās neatkarības princips nozīmē arī to, ka NCB rīcībā jābūt pietiekamiem līdzekļiem, lai veiktu ne tikai ar ECBS saistītos, bet arī nacionālos uzdevumus (piemēram, NCB pārvaldes un darbības finansēšanu).

Tāpēc finansiālās neatkarības koncepcija jāvērtē no viedokļa, vai kādai trešajai personai nav

4 Statūtu 30.4. pants attiecas vienīgi uz Eurosistēmas dalībniekiem.

5 Statūtu 33.2. pants attiecas vienīgi uz Eurosistēmas dalībniekiem.

iespējas tieši vai netieši ietekmēt ne tikai NCB funkcijas, bet arī tās spēju (gan cilvēkresursu, gan pietiekamu finanšu līdzekļu ziņā) īstenot savas pilnvaras. Šajā sakarā četri tālāk izklāstītie finansiālās neatkarības aspekti ir īpaši nozīmīgi, un daži tikai nesen ir precizēti.⁶ Tās ir finansiālās neatkarības iezīmes, un šajā ziņā NCB ir visneaizsargātākās pret ārējo ietekmi.

BUDŽETA NOTEIKŠANA

Ja trešajai personai ir tiesības noteikt vai ietekmēt NCB budžetu, tas nav savienojams ar finansiālo neatkarību, ja vien likumā nav iekļauts pants par aizsargmehānismu, paredzot, ka šādas tiesības neietekmē NCB ar ECBS saistīto uzdevumu veikšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus.

GRĀMATVEDĪBAS NOTEIKUMI

Pārskati jā sagatavo saskaņā ar vispārējiem grāmatvedības noteikumiem vai ar NCB lēmēj institūciju pieņemtajiem noteikumiem. Ja šos noteikumus noteikušas trešās puses, šiem noteikumiem vismaz jāņem vērā NCB lēmēj institūciju priekšlikumi.

Gada pārskati jāapstiprina NCB lēmēj institūcijām, piedaloties neatkarīgiem grāmatvežiem, un var arī pieprasīt, lai tos *ex post* apstiprina trešās puses (piemēram, akcionāri, valdība). NCB lēmēj institūcijām vajadzētu spēt neatkarīgi un profesionāli lemt par peļņas aprēķināšanu.

Ja NCB darbība pakļauta valsts revīzijas institūcijas kontrolei vai tādās līdzīgas iestādes, kurai uzticēts pienākums kontrolēt valsts finanses, kontrolei, tās apjomam jābūt skaidri noteiktam normatīvajos aktos un tās nedrīkst ietekmēt NCB neatkarīgā ārējā auditora darbību, kā to paredz Statūtu 27.1. pants. Valsts revīzija jāveic, balstoties uz nopolitiskiem, neatkarīgiem un tīri profesionāliem pamatiem.

PEĻŅAS SADALE, NCB KAPITĀLS UN FINANŠU NOSACĪJUMI

NCB statūti var noteikt, kā sadalāma peļņa. Ja šādu nosacījumu nav, lēmums par peļņas sadali būtu jāpieņem NCB lēmēj institūcijai, balstoties

uz profesionāliem pamatiem un neatkarīgi no trešo pušu ieskatiem, ja vien nepastāv nepārprotams aizsargmehānisma nosacījums, kas paredz, ka šie ieskati neietekmē finanšu līdzekļus, kuri nepieciešami, lai NCB varētu veikt ar ECBS saistītos uzdevumus.

Dalībvalsts nedrīkst noteikt NCB kapitāla samazinājumu bez NCB lēmēj institūciju *ex ante* piekrišanas; tas noteikts, lai nodrošinātu pietiekamu finanšu līdzekļu saglabāšanu NCB kā ECBS dalībnieces pilnvaru veikšanai saskaņā ar Līguma 105. panta 2. punktu un Statūtiem. Attiecībā uz finanšu nosacījumiem vai aizsardzības mehānismiem NCB jābūt tiesībām neatkarīgi izstrādāt finanšu nosacījumus, lai aizsargātu sava kapitāla un aktīvu reālo vērtību.

PĀRRAUDZĪBAS INSTITŪCIJU FINANSIĀLĀ ATBILDĪBA

Dažās dalībvalstīs finanšu pārraudzības institūcijas ir iekļautas NCB. Ja šīs institūcijas pakļautas NCB neatkarīgajai lēmumu pieņemšanai, problēmu nav. Tomēr, ja likums paredz, ka šīs pārraudzības institūcijas pieņem atsevišķus lēmumus, ir svarīgi nodrošināt, lai šie lēmumi neapdraudētu NCB finanses kopumā. Tādos gadījumos nacionālajiem tiesību aktiem jāparedz, ka NCB ir galīgā kontrole pār jebkuru pārraudzības institūciju lēmumu, kas varētu ietekmēt NCB neatkarību, īpaši tās finansiālo neatkarību.

6 Galvenie ECB atzinumi šajā jomā:

- 2002. gada 5. jūnija Atzinums CON/2002/16 pēc Īrijas Finanšu departamenta pieprasījuma par projektu 2002. gada likumam par *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland*;
- 2003. gada 15. oktobra Atzinums CON/2003/22 pēc Somijas Finanšu ministrijas pieprasījuma par valdības priekšlikuma projektu, kas groza *Suomen Pankki* normatīvo aktu un citus saistītos normatīvos aktus;
- 2003. gada 2. decembra Atzinums CON/2003/27 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma par federālā likuma projektu par Nacionālo Pētniecības, tehnoloģiju un attīstības fondu;
- 2004. gada 20. janvāra Atzinums CON/2004/1 pēc Somijas parlamenta Finanšu komitejas pieprasījuma par valdības priekšlikuma projektu, kas groza *Suomen Pankki* normatīvo aktu un citus saistītos normatīvos aktus.

3.2. KONFIDENCIALITĀTE

Profesionālās slepenības pienākums ECB un NCB darbiniekiem saskaņā ar Statūtu 38. pantu varētu radīt līdzīgus nosacījumus NCB statūtos vai dalībvalsts tiesību aktos. Kopienas tiesību aktu un saskaņā ar tiem pieņemto noteikumu prioritāte nozīmē arī to, ka nacionālie tiesību akti par trešo personu piekļuvi dokumentiem nevar būt iemesls ECBS konfidencialitātes režīma pārkāpumiem.

4. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTAS PIEKĻUVES AIZLIEGUMS

4.1. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS AIZLIEGUMS

Monetārās finansēšanas aizliegums ir noteikts Līguma 101. panta 1. punktā, kas aizliedz ECB vai dalībvalstu NCB sniegt konta pārtēriņa iespējas vai jebkāda cita veida kredīta iespējas Kopienas iestādēm vai organizācijām, centrālajām valdībām, reģionālajām, vietējām vai citām varas iestādēm, citām publisko tiesību organizācijām vai dalībvalstu valsts uzņēmumiem un aizliedz ECB vai NCB tieši pirkt no šīm valsts sektora struktūrām parāda instrumentus. Līgumā ietverti divi atbrīvojumi no aizlieguma: to nepiemēro valsts īpašumā esošām kredītiestādēm, uz kurām centrālo banku rezervju saņemšanas kontekstā jāattiecinā tādi paši noteikumi kā uz privātām kredītiestādēm (Līguma 101. panta 2. punkts), kā arī ECB un NCB var darboties kā iepriekš minēto valsts sektora struktūru fiskālie aģenti (Statūtu 21.2. pants). Monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas precīza joma ir norādīta Padomes 1993. gada 13. decembra Regulā (EK) Nr. 3603/93, kas precizē definīcijas Līguma 104. pantā un 104.b panta 1. punktā minētā privileģētā režīma aizlieguma piemērošanai⁷ (pašlaik 101. pants un 103. panta 1. punkts),

kurš nepārprotami nosaka, ka aizliegums aptver jebkuru valsts sektora pienākumu finansēšanu, izmantojot trešās personas.

Monetārās finansēšanas aizliegums ir ārkārtīgi nozīmīgs, lai nodrošinātu to, ka netiek ietekmēts monetārās politikas galvenais mērķis (proti, saglabāt cenu stabilitāti). Turklāt centrālās bankas veikta valsts sektora finansēšana mazina fiskālās disciplīnas ievērošanas nepieciešamību. Tāpēc, lai nodrošinātu aizlieguma striktu piemērošanu, tas jātulko paplašināti, pakļaujot tikai dažiem ierobežotiem atbrīvojumiem, kas noteikti Līguma 101. panta 2. punktā un Regulā (EK) Nr. 3603/93. ECB vispārējā nostāja saistībā ar nacionālo tiesību aktu atbilstību aizliegumam galvenokārt veidota, dalībvalstīm apspriežoties ar ECB par nacionālo tiesību aktu projektiem saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu.⁸

7 OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp.

8 Daži ECB atzinumi šajā jomā:

- 1995. gada 10. maija Atzinums CON/95/8 pēc Zviedrijas Finanšu ministrijas pieprasījuma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma ("Līgums") 109. panta f) punktu un EMI Statūtu ("Statūti") 5.3. pantu par valdības likumprojektu, ar ko nosaka monetārās finansēšanas aizliegumu ("Likums");
- 1997. gada 27. augusta Atzinums CON/97/16 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 109. panta f) punktu un EMI Statūtu 5.3. pantu, kas precizēts Padomes 1993. gada 22. novembra Lēmumā (93/717/EK) ("Lēmums"), par federālā akta projektu par Austrijas dalību Jaunajā aizņemšanās kārtībā no Starptautiskā Valūtas fonda;
- 2001. gada 11. oktobra Atzinums CON/2001/32 pēc Portugāles Finanšu ministrijas lūguma par likumprojektu, kas groza kredītiestāžu un finanšu sabiedrību tiesisko regulējumu;
- 2003. gada 2. decembra Atzinums CON/2003/27 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma par federālā likuma projektu par Nacionālo Pētniecības, tehnoloģiju un attīstības fondu;
- 2005. gada 3. februāra Atzinums CON/2005/1 pēc Itālijas Ekonomikas un finanšu ministrijas pieprasījuma par likumprojektu, kas groza 1999. gada 25. janvāra Likumu Nr. 7, kurš grozīts ar 1999. gada 25. marta Likumu Nr. 74, par steidzamiem noteikumiem Itālijas dalībai Starptautiskā Valūtas fonda intervencēs, lai novērstu smagas finanšu krīzes tā dalībvalstīs;
- 2005. gada 15. jūlija Atzinums CON/2005/24 pēc Čehijas Republikas Finanšu ministrijas pieprasījuma par likumprojektu par finanšu tirgus uzraugu integrāciju;
- 2005. gada 11. augusta Atzinums CON/2005/29 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma par federālā likuma projektu par Austrijas līdzdalības iemaksu Starptautiskā Valūtas fonda pārvaldītā trasta fondā zemu ienākumu attīstības valstīm, kuras skārušas dabas katastrofas; un
- 2005. gada 30. decembra Atzinums CON/2005/60 pēc *Lietuvos bankas* pieprasījuma par likuma, kas groza *Lietuvos bankas* normatīvo aktu, projektu.

**NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI, KAS TRANSPONĒ
MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS AIZLIEGUMU**

Kopumā nav nepieciešams transponēt Līguma 101. pantu, ko papildina Regula (EK) Nr. 3603/93, nacionālajos tiesību aktos, jo gan Līgums, gan Regula ir tieši piemērojami. Ja nacionālie tiesību akti tomēr atspoguļo šīs tieši piemērojamās Kopienas tiesību normas, tie nedrīkst sašaurināt monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas jomu vai paplašināt Kopienas tiesību aktos pieejamos atbrīvojumus. Piemēram, nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē dalībvalsts finansiālās saistības pret starptautiskajām finanšu iestādēm (kas nav SVF, kā noteikts Regulā (EK) Nr. 3603/93) vai trešajām valstīm, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

**VALSTS SEKTORA VAI VALSTS SEKTORA SAISTĪBU
PRET TREŠAJĀM PERSONĀM FINANSĒŠANA**

Nacionālie tiesību akti nevar prasīt NCB finansēt citu valsts sektora struktūru funkciju izpildi vai valsts sektora saistības pret trešajām personām. Piemēram, nacionālie tiesību akti, kas ļauj vai liek NCB finansēt tiesu iestādes vai līdzīgas tiesas struktūras, kas ir neatkarīgas no NCB un darbojas kā valsts iestādes, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

VALSTS SEKTORA SAISTĪBU PĀRŅEMŠANA

Nacionālie tiesību akti, kas prasa NCB pārņemt agrāk neatkarīgas valsts iestādes saistības kādu uzdevumu un pienākumu reorganizācijas rezultātā (piemēram, nododot NCB dažus uzraudzības uzdevumus, ko iepriekš veica valsts vai neatkarīgas valsts varas iestādes vai struktūras), iepriekš nenodrošinot NCB pret finanšu saistībām, kas izriet no citu uzraugu agrākajām aktivitātēm, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

**FINANSIĀLS ATBALSTS KREDĪTIESTĀDĒM VAI
FINANŠU IESTĀDĒM**

Nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē kredītiestādes citiem, ar centrālo banku

nesaistītiem uzdevumiem (piemēram, monetārā politika, maksājumu sistēmas vai īslaicīgas likviditātes atbalsta operācijas), īpaši, lai atbalstītu maksātnespējīgas kredītiestādes vai citas finanšu iestādes, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

**FINANSIĀLS ATBALSTS NOGULDĪJUMU
APDROŠINĀŠANAS UN IEGULDĪTĀJU
KOMPENSĀCIJAS SISTĒMĀM**

Direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām⁹ un Direktīva par ieguldītāju kompensāciju sistēmu¹⁰ paredz, ka noguldījumu garantiju sistēmu un ieguldītāju kompensāciju sistēmu izmaksas sedz attiecīgi pašas kredītiestādes un ieguldījumu sabiedrības. Nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē kredītiestāžu noguldījumu apdrošināšanas nacionālo publiskā sektora sistēmu vai ieguldījumu sabiedrību ieguldītāju kompensāciju nacionālo sistēmu, neatbilstu monetārās finansēšanas aizliegumam, ja tas nav īslaicīgi, neattiecas uz ārkārtas situācijām, netiek apdraudēta sistēmas stabilitāte un ja lēmuma pieņemšana nepaliek NCB ziņā.

4.2. PRIVILEĢĒTAS PIEKĻUVES AIZLIEGUMS

NCB kā valsts varas iestādes nedrīkst veikt pasākumus, kas valsts sektoram nodrošina privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm, ja šādi pasākumi nav balstīti uz piesardzības apsvērumiem. Turklāt NCB ieviestos noteikumus par parāda instrumentu mobilizāciju vai ieķīlāšanu nedrīkst izmantot, lai apietu privileģētās piekļuves aizliegumu.¹¹ Dalībvalstu tiesību akti šajā jomā nedrīkst noteikt šādu privileģēto piekļuvi.

9 23. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīvā 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām (OV L 135, 31.05.1994., 5. lpp.).

10 23. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīvā 97/9/EK par ieguldītāju kompensāciju sistēmām (OV L 84, 26.03.1997., 22. lpp.).

11 Sk. Padomes 1993. gada 13. decembra Regulas (EK) Nr. 3604/93, kas precizē definīcijas Līguma 104.a pantā [pašlaik 102. pants] minētā privileģētā režīma aizlieguma piemērošanai, 3. panta 2. punktu un 10. apsvērumu (OV L 332, 31.12.1993., 4. lpp.).

Šis ziņojums apskata gan NCB pieņemto nacionālo tiesību aktu, gan NCB statūtu atbilstību Līgumā noteiktajam privileģētās piekļuves aizliegumam. Tomēr šis ziņojums neskar vērtējumu par to, vai dalībvalstu normatīvie un administratīvie akti, aizbildinoties ar piesardzības apsvērumiem, tiek izmantoti, lai apietu privileģētās piekļuves aizliegumu. Šāds vērtējums pārsniedz ziņojuma darbības jomu.

5. EURO VIENOTA RAKSTĪBA

Euro ir to ieviesušo dalībvalstu vienotā valūta. Lai šī vienotība būtu acīmredzama, Kopienas tiesības prasa vienotu vārda "euro" rakstību vienskaitļa nominatīvā visos Kopienas un nacionālajos tiesību aktos, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu.

Savā 1995. gada 15. un 16. decembra sanāksmē Madridē Eiropadome nolēma, ka "Eiropas valūtas nosaukums būs euro", ka "nosaukumam .. jābūt vienādam visās oficiālajās Eiropas Savienības valodās, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu" un ka "īpašais nosaukums euro tiks lietots vispārīgā termina "ECU" vietā, ar kuru Eiropas valūtas vienību apzīmēja Līgums". Visbeidzot, Eiropadome secināja, ka: "piecpadsmit dalībvalstu valdības ir panākušas kopīgu vienošanos, ka šis lēmums ir galīgā attiecīgo Līguma noteikumu interpretācija". Šī vienprātīgā un galīgā dalībvalstu valsts un valdības vadītāju vienošanās ir apstiprināta visos Kopienas tiesību aktos, kas atsaucas uz euro un kas vienmēr lieto vienotu rakstību visās oficiālajās Kopienas valodās. Īpaši svarīgs ir apstāklis, ka euro vienotā rakstība, par ko vienojušās dalībvalstis, tiek lietota Kopienas monetārajās tiesībās.¹² Nesen pieņemtā Padomes 2005. gada 21. decembra Regula (EK) Nr. 2169/2005, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 974/98 par euro ieviešanu,¹³ apstiprina pareizo vienotās valūtas rakstību. Pirmkārt, Regula (EK) Nr. 974/98 visās valodu versijās nosaka, ka "Eiropas valūtas nosaukums ir

"euro". Otrkārt, Regulas (EK) Nr. 2169/2005 visu valodu versijas atsaucas uz "euro".

2003. gadā visas dalībvalstis, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā 2003. gada 21. martā, ratificēja Padomes lēmumu, ar ko groza Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 10.2. pantu,¹⁴ kurā vēlreiz – šoreiz tiesību aktā, kas ir primāro tiesību akts, – vienotās valūtas nosaukuma rakstība tiek noteikta identiska visās valodu versijās.

Šī vienprātīgā un galīgā dalībvalstu nostāja ir saistoša arī dalībvalstīm ar izņēmuma statusu. Akta par pievienošanās nosacījumiem 5. panta 3. punkts nosaka, ka "jaunās dalībvalstis ir tādā pašā stāvoklī kā esošās dalībvalstis attiecībā uz deklarācijām vai rezolūcijām, vai citām pozīcijām, ko pieņēmusi Eiropadome vai Padome, kā arī attiecībā uz deklarācijām, rezolūcijām vai pozīcijām, ko saistībā ar Kopienas vai Savienības, kopīgi vienojoties, pieņēmušas dalībvalstis; tās attiecīgi ievēro no šīm deklarācijām, rezolūcijām vai citām pozīcijām izrietošos principus un vadlīnijas un veic tādas pasākumus, kas nepieciešami to īstenošanas nodrošināšanai".

Pamatojoties uz šiem apsvērumiem un ņemot vērā Kopienas ekskluzīvo kompetenci noteikt vienotās valūtas nosaukumu, jebkādas novirzes no šā noteikuma neatbilst Līgumam un ir jānovērš. Lai gan šis princips attiecas uz visu veidu nacionālajiem tiesību aktiem, vērtējums valstu nodaļās aptver NCB statūtus un pārejas uz euro tiesību aktus.

12 Sk. Padomes 1997. gada 17. jūnija Regulu (EK) Nr. 1103/97 par dažiem noteikumiem saistībā ar euro ieviešanu (OV L 162 19.06.1997., 1. lpp.), Padomes 1998. gada 3. maija Regulu (EK) Nr. 974/98 par euro ieviešanu (OV L 139 11.05.1998., 1. lpp.) un Padomes 1998. gada 31. decembra Regulu (EK) Nr. 2866/98 par euro un dalībvalstu, kas ievieš euro, valūtu kursiem (OV L 359 31.12.1998., 1. lpp.), kas visas trīs tika grozītas 2000. gadā sakarā ar euro ieviešanu Grieķijā; sk. arī tiesību aktus, ko Kopiena 1998. un 1999. gadā pieņēmusi saistībā ar euro monētām.

13 OV L 346, 29.12.2005., 1. lpp.

14 OV L 83, 01.04.2003., 66. lpp.

6. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EUROSISTĒMĀ

Nacionālo tiesību aktu (īpaši NCB statūtu, kā arī citu normatīvo aktu) nosacījumi, kas varētu kavēt ar Eurosistēmu saistīto uzdevumu vai ECB lēmumu izpildi, nav savienojami ar Eurosistēmas efektīvu darbību, kad attiecīgā dalībvalsts būs ieviesusi euro. Tāpēc būtu jāveic nacionālo tiesību aktu pielāgošana, lai attiecībā uz Eurosistēmas uzdevumiem nodrošinātu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Lai atbilstu Līguma 109. pantam, nacionālie tiesību akti bija jāpielāgo tā, lai nodrošinātu to atbilstību līdz ECBS dibināšanas dienai (attiecībā uz Zviedriju) un līdz 2004. gada 1. maijam (attiecībā uz dalībvalstīm, kas pievienojās ES šajā dienā). Taču statūtu prasībām attiecībā uz kādas NCB pilnīgu tiesisko integrāciju Eurosistēmā jāstājas spēkā tikai tajā brīdī, kad tiek īstenota pilnīga integrācija, t.i., datumā, kad dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, ievieš euro.

Galvenās jomas, kas izvērtētas šajā ziņojumā, ir tās, kurās statūtu nosacījumi varētu kavēt kādu NCB izpildīt Eurosistēmas prasības. Tas ietver nosacījumus, kas var nepieļaut NCB piedalīšanos ECB lēmēj institūciju noteiktās vienotās monetārās politikas īstenošanā vai aizkavēt NCB prezidenta kā ECB Padomes locekļa pienākumu izpildi, vai arī tādus nosacījumus, kas neievēro ECB prerogātas. Atsevišķi analizētas šādas jomas: ekonomikas politikas mērķi, uzdevumi, finanšu nosacījumi, valūtas kursa politika un starptautiskā sadarbība. Visbeidzot tiek minētas citas jomas, kur NCB statūtos varētu būt nepieciešama saskaņošana.

6.1. EKONOMIKAS POLITIKAS MĒRĶI

Pilnīgai NCB integrācijai Eurosistēmā vajadzīga NCB statūtos izvirzīto mērķu atbilstība ECBS mērķiem, kas noteikti Statūtu 2. pantā. Tas *inter alia* nozīmē, ka statūtos noteiktie mērķi ar "nacionālām īpatnībām",

piemēram, gadījumi, kuros statūtu noteikumi atsaucas uz pienākumu īstenot monetāro politiku attiecīgās dalībvalsts vispārējās ekonomikas politikas ietvaros, ir jāpielāgo.

6.2. UZDEVUMI

Dalībvalsts, kas ieviesusi euro, NCB uzdevumi galvenokārt noteikti Līgumā un Statūtos, ņemot vērā NCB kā Eurosistēmas neatņemamas sastāvdaļas statusu. Lai nodrošinātu atbilstību Līguma 109. pantam, NCB statūtos ietvertie noteikumi attiecībā uz uzdevumiem jāsalīdzina ar attiecīgajiem Līguma un Statūtu noteikumiem un jebkuras neatbilstības jānovērš.¹⁵ Tas attiecas uz jebkuru noteikumu, kas pēc euro ieviešanas un integrācijas Eurosistēmā kavētu ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi, īpaši uz noteikumiem, kuros netiek atzītas ECBS pilnvaras atbilstoši Statūtu IV nodaļai.

Valstu tiesību aktu noteikumiem par monetāro politiku jānosaka, ka Kopienas monetārā politika ir uzdevums, kas jāveic visā Eurosistēmā.¹⁶ NCB statūti var ietvert noteikumus attiecībā uz monetārās politikas instrumentiem. Šādi noteikumi jāsalīdzina ar Līgumā un Statūtos ietvertajiem noteikumiem, un jebkura neatbilstība jānovērš, lai nodrošinātu atbilstību Līguma 109. pantam.

Nacionālo tiesību aktu noteikumiem, kas NCB piešķir ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes, jāatzīst, ka, ieviešot euro, ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības atļaut euro banknošu emisiju saskaņā ar Līguma 106. panta 1. punktu un Statūtu 16. pantu. Savukārt arī valsts tiesību aktu noteikumi, kas dod valdībām tiesības ietekmēt jautājumus, kuri saistīti, piemēram, ar euro banknošu nominālvērtību, izgatavošanu, apjomu un izņemšanu no apgrozības, atkarībā no situācijas jāatceļ vai tajos jānosaka ECB pilnvaras attiecībā uz euro banknotēm, kā izklāstīts iepriekš minētajos Līguma un Statūtu noteikumos. Neatkarīgi no atbildības sadalījuma

¹⁵ Īpaši sk. Līguma 105. un 106. pantu un Statūtu 3.–6. un 16. pantu.

¹⁶ Līguma 105. panta 2. punkta pirmais ievilkums.

starp valdībām un NCB attiecībā uz monētām attiecīgajos noteikumos jānosaka ECB pilnvaras apstiprināt euro monētu emisijas apjomu pēc euro ieviešanas.

Attiecībā uz ārējo rezervju pārvaldību¹⁷ dalībvalstis, kas ievieš euro un kas nepārskaita to oficiālās ārējās rezerves¹⁸ uz savām NCB, pārkāpj Līgumu. Turklāt trešās personas, piemēram, valdības vai parlamenta, tiesības ietekmēt kādas NCB lēmumus attiecībā uz oficiālo ārējo rezervju pārvaldību neatbilst Līguma 105. panta 2. punkta trešajam ievilkumam. NCB arī jānodrošina ECB ārējo rezervju aktīvi proporcionāli to daļām ECB parakstītajā kapitālā. Tas nozīmē, ka nedrīkst būt juridisku šķēršļu, lai NCB pārskaitītu ārējo rezervju aktīvus ECB.

6.3. FINANŠU NOSACĪJUMI

Statūtu finanšu nosacījumi ietver finanšu pārskatu¹⁹, revīziju²⁰, kapitāla parakstīšanas²¹, ārvalstu valūtas rezerves aktīvu nodošanas²² un monetārā ienākuma sadales noteikumus²³. NCB jāpilda šajos nosacījumos noteiktās saistības un attiecīgi jāatceļ jebkādi neatbilstoši valsts noteikumi.

6.4. VALŪTAS KURSA POLITIKA

Dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, var paturēt spēkā valsts tiesību aktus, kas nosaka, ka valdība ir atbildīga par dalībvalsts valūtas kursa politiku, nosakot NCB konsultatīvas vai izpildu funkcijas. Tomēr līdz brīdim, kad dalībvalsts ievieš euro, šādiem tiesiskajiem aktiem jāatspoguļo fakts, ka atbildība par euro zonas valūtas kursa politiku tiek nodota Kopienai saskaņā ar Līguma 111. pantu. Šajā pantā noteikta ES Padomes atbildība par šādu politiku ciešā sadarbībā ar ECB.

6.5. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Lai ieviestu euro, nacionālajiem tiesību aktiem jābūt sakrītīgiem ar Statūtu 6.1. pantu, kas

nosaka, ka ECB izlemj, kā ECBS tiek pārstāvēta starptautiskās sadarbības jomā, kas ietver Eurosistēmai uzticētos uzdevumus. Turklāt valstu tiesību aktiem jāatļauj NCB dalība starptautiskajās monetārajās iestādēs, saņemot ECB apstiprinājumu (Statūtu 6.2. pants).

6.6. DAŽĀDI

Papildus minētajiem jautājumiem attiecībā uz dažām dalībvalstīm ir citas jomas, kurās jāpielāgo valstu noteikumi (piemēram, klīringa un maksājumu sistēmu un informācijas apmaiņas jomā).

7. VALSTU NOVĒRTĒJUMS

7.1. LIETUVA

7.1.1. NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA (LĪGUMA 109. PANTS)

Lietuvos bankas pastāvēšanas un darbības tiesiskais pamats noteikts šādos tiesību aktos:

- Lietuvas Konstitūcijā²⁴ un
- Likumā par *Lietuvos bankas* (tālāk tekstā – Likums)²⁵.

¹⁷ Līguma 105. panta 2. punkta trešais ievilkums.

¹⁸ Izņemot ārvalstu valūtu kārtējos kontu atlikumus, ko dalībvalstu valdības drīkst paturēt saskaņā ar Līguma 105. panta 3. punktu.

¹⁹ Statūtu 26. pants.

²⁰ Statūtu 27. pants.

²¹ Statūtu 28. pants.

²² Statūtu 30. pants.

²³ Statūtu 32. pants.

²⁴ *Lietuvos Respublikos Konstitucija*, kas apstiprināta 1992. gada 25. oktobra referendumā (publicēta oficiālajā laikrakstā 10.11.1992., Nr. 31-953 un 30.11.1992., Nr. 33-1014) un pēdējo reizi grozīta ar 2006. gada 25. aprīļa likumu Nr. X-572.

²⁵ *Lietuvos banko įstatymas*, 1994. gada 1. decembra likums Nr. I-678, kas pēdējo reizi grozīts ar 2006. gada 25. aprīļa likumu Nr. X-569.

Ņemot vērā ECB 2004. gada Konverģences ziņojumu un ECB atzinumus,²⁶ Lietuvas parlaments 2006. gada 25. aprīlī pieņēma trīs likumus (tālāk tekstā visi kopā – tiesību akti, ar ko veic grozījumus). Šie likumi ir: likums, ar ko groza Konstitūcijas 125. pantu²⁷, likums, ar ko groza Likumu par *Lietuvos bankas*²⁸ (tālāk tekstā – Grozījumu likums), un likums, ar ko atceļ Likumu par naudas emisiju, Likumu, ar ko groza naudas vienību nosaukumus un daudzumus, Likumu par naudu un Likumu par lita uzticamību²⁹ (tālāk tekstā – Atceļošais likums). Tiesību akti, ar ko veic grozījumus, stāsies spēkā līdz dienai, kad Lietuvā tiks ieviests euro.³⁰

7.1.2. NCB NEATKARĪBA

Saistībā ar *Lietuvos bankas* neatkarību tiesību akti, ar ko veic grozījumus, paredz šādus pielāgojumus.

PERSONISKĀ NEATKARĪBA

ECB 2004. gada Konverģences ziņojumā tika atzīmēts, ka Konstitūcijas 75. pants un 84. panta 13. punkts neatbilst Līgumam un Statūtiem. Saskaņā ar šiem pantiem Lietuvas parlaments varēja atcelt Lietuvas parlamenta ieceltās vai izvēlētās amatpersonas,³¹ t.sk. *Lietuvos bankas* valdes priekšsēdētāju, ja parlamenta locekļu vairākums nobalsoja par neuzticības izteikšanu attiecīgajām amatpersonām. Šāds atbrīvošanas no amata iemesls – neuzticības balsojums – iepriekš neatbilda Statūtu 14.2. pantam un tāpēc bija attiecīgi jāgroza. Likums, ar ko groza Konstitūcijas 125. pantu, šo jautājumu risina, nosakot, ka *Lietuvos bankas* valdes priekšsēdētāja atlaišanas iemesli noteikti Likumā.

Lietuvas tiesību akti pietiekami skaidri nenoteica arī to, kuru tiesu kompetencē bija izskatīt lietas par priekšsēdētāja vietnieku un *Lietuvos bankas* valdes locekļu atlaišanu. Grozījumu likums šo jautājumu risina, nosakot, ka minētās amatpersonas saistībā ar viņu atlaišanu var vērsties Viļņas Apgabaltiesā.

7.1.3. EURO VIENOTA RAKSTĪBA

Likumprojektā par euro ieviešanu³² vienotās valūtas nosaukums bija rakstīts veidā, kas pašlaik neatbilst Kopienas tiesību aktiem. Turklāt 2004. gada 28. oktobrī Lietuvas Valsts valodas komisija nolēma, ka vienotās valūtas nosaukums visu oficiālo dokumentu lietuviešu valodas versijās jālieto tā pielāgotajā veidā. Pēc ECB viedokļa, attiecībā uz vienotās valūtas nosaukumu pastāv tiesiska prasība to visos nacionālajos tiesību aktos vienskaitļa nominatīvā konsekvēnti atveidot kā "euro".

Tiesību aktos, ar ko veic grozījumus, lietota pareizā "euro" rakstība, un tādējādi tie atbilst Līgumam.

ECB gaida, ka vārda "euro" pareizā rakstība tiks lietota visos pārējos nacionālajos tiesību aktos, īpaši likumā par euro ieviešanu.

7.1.4. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EUROSISTĒMĀ

Saistībā ar *Lietuvos bankas* tiesisko integrāciju Eurosistēmā Grozījumu likums ietver šādus

26 ECB 2005. gada 26. oktobra Atzinums CON/2005/38 pēc *Lietuvos bankas* pieprasījuma par likuma, ar ko groza Lietuvas Republikas Konstitūcijas 125. pantu, projektu un ECB 2005. gada 30. decembra Atzinums CON/2005/60 pēc *Lietuvos bankas* pieprasījuma par likuma, ar ko groza *Lietuvos bankas* normatīvo aktu, projektu.

27 *Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas*, 2006. gada 25. aprīļa likums Nr. X-572 (publicēts oficiālajā laikrakstā 29.04.2006., Nr. 48-1701).

28 *Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54(1), 55 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnų pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymas*, 2006. gada 25. aprīļa likums Nr. X-569 (publicēts oficiālajā laikrakstā 29.04.2006., Nr. 48-1699).

29 *Lietuvos Respublikos kai kurių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymas*, 2006. gada 25. aprīļa likums Nr. X-570 (publicēts oficiālajā laikrakstā 29.04.2006., Nr. 48-1700).

30 Konstitūcijas grozījumi stāsies spēkā 2006. gada 25. maijā; Grozījumu likums, izņemot divus tā pantus, stāsies spēkā dienā, kad tiks atcelts Lietuvas izņēmuma statuss; Atceļošais likums stāsies spēkā dienā, kad Lietuva ieviesīs euro.

31 Izņemot Lietuvas Konstitūcijas 74. pantā norādītās amatpersonas.

32 Sīkāku informāciju sk. ECB 2005. gada 14. jūnija Atzinumā CON/2005/21 pēc *Lietuvos bankas* pieprasījuma par likumprojektu par euro ieviešanu.

pielāgījumus, kuri novērš Likuma 7. panta 2. punkta neatbilstību Līgumam un Statūtiem.

EKONOMIKAS POLITIKAS MĒRĶI

Likuma 7. panta 2. punkts, kas noteica, ka *Lietuvos bankas*, "neierobežojot tās galveno mērķi, tās kompetences ietvaros atbalsta Lietuvas Republikas valdības īstenoto ekonomikas politiku", iepriekš neatbilda Līguma un Statūtu noteikumiem. Grozījumu likums paredz pārstrādātu Likuma 7. panta 2. punkta formulējumu attiecībā uz ekonomikas politikas mērķiem, un šis pārstrādātais formulējums atbilst Līguma un Statūtu prasībām.

7.1.5. UZDEVUMI

MONETĀRĀ POLITIKA

Lietuvos bankas monetārās politikas instrumentu piemērošana bija atkarīga no lita fiksētā kursa režīma un *Lietuvos bankas* pienākuma neierobežotā daudzumā mainīt litus pret euro kā piesaistes valūtu un mainīt piesaistes valūtu pret litiem. Likuma noteikumi par monetāro politiku, t.sk. 8. un 11. pants un 4. nodaļa, iepriekš neatzina ECB pilnvaras šajā jomā.

Grozījumu likums atzīst ECB pilnvaras šajā jomā.

BANKNOŠU EMISIJA

Lietuvas Konstitūcijas 125. panta 2. punkts, kas noteica, ka *Lietuvos bankas* ir ekskluzīvas tiesības emitēt naudu, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Likums, kas groza Konstitūcijas 125. pantu, novērš šo neatbilstību, atceļot *Lietuvos bankas* ekskluzīvās tiesības emitēt naudu.

Likuma 6. pants, kas arī paredzēja, ka *Lietuvos bankas* ir ekskluzīvas tiesības emitēt naudu Lietuvā, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums atzīst ECB pilnvaras šajā jomā.

Likums par naudu, kas uzticēja *Lietuvos bankas* ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes un monētas, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem, jo tas neatzina ECB pilnvaras šajā jomā. Atceļošais likums atceļ Likumu par naudu.

Likums par naudas emisiju, kas arī neatzina ECB pilnvaras banknošu un monētu emisijas jomā, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Atceļošais likums atceļ Likumu par naudas emisiju.

ĀRĒJO REZERVJU PĀRVALDĪŠANA

Likums, kas neatzina Eurosistēmas pilnvaras turēt un pārvaldīt oficiālās ārvalstu valūtas rezerves, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums risina šo jautājumu, nosakot, ka "*Lietuvos bankas* pārvalda, izmanto un atsavina ārējās rezerves, ievērojot principus un procedūru, kas atbilst Eiropas Savienības tiesību aktu prasībām".

7.1.6. INSTRUMENTI

Likuma 8. un 11. pants un 4. nodaļa, kas norādīja *Lietuvos bankas* pieejamos monetārās politikas instrumentus, bet neatzina ECB pilnvaras šajā jomā, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums atzīst ECB pilnvaras šajā jomā.

Likuma 11. panta 1. punkta 2. apakšpunkts un 30. pants par obligātajām rezervēm neatzina ECB pilnvaras šajā jomā un tāpēc iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums neierobežo ECB pilnvaras šajā jomā un tāpēc atbilst Līgumam un Statūtiem.

7.1.7. FINANŠU NOSACĪJUMI

FINANŠU PĀRSKATI

Likuma finanšu noteikumi, īpaši noteikumi par finanšu pārskatiem, revīziju (neatkarīgu ārējo revidentu iecelšanu), kapitāla parakstīšanu, ārvalstu valūtas rezervju nodošanu un monetārajiem ienākumiem neatbilda Kopienas un ECB pilnvarām šajā jomā un tāpēc iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu

likums atzīst Kopienas un ECB pilnvaras šajā jomā.

NEATKARĪGU ĀRĒJO REVIDENTU IECELŠANA

Likuma noteikumi par revīziju (neatkarīgu ārējo revidentu iecelšanu) neatbilda Kopienas un ECB pilnvarām šajā jomā un tāpēc iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums atzīst Kopienas un ECB pilnvaras šajā jomā.

ECB atzīmē, ka saskaņā ar Likumu par Valsts kontroli Valsts kontrole ir pilnvarota pārbaudīt, vai valsts īpašums tiek efektīvi pārvaldīts. ECB saprot, ka 1) uz Valsts kontroli attiecas arī Likuma 3. panta 2. punkts, kas nosaka vispārēju aizliegumu sniegt norādījumus NCB, 2) Valsts kontroles veiktā pārbaude aprobežojas ar *Lietuvos bankas* nekustamā īpašuma, aprīkojuma un kapitāla pārvaldību, izmantošanu un atsavināšanu, 3) Valsts kontrolei nav pilnvaru ietekmēt ne ārējo revidentu atzinumu, ne *Lietuvos bankas* ar ECBS saistītos uzdevumus.

Ņemot vērā minētās garantijas, Valsts kontroles pilnvaras nav pretrunā ar centrālās bankas neatkarību.

7.1.8. VALŪTAS KURSA POLITIKA

Likums par lita uzticamību un Likums par ārvalstu valūtu Lietuvas Republikā neatbilda Kopienas un ECB pilnvaras valūtas kursa politikas jomā un tāpēc iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Īpaši Likums par lita uzticamību noteica, ka visus apgrozībā esošos litus sedz *Lietuvos bankas* ārvalstu valūtas rezerves un ka oficiālo valūtas kursu nosaka starp litiem un piesaistes valūtu (euro). Atceļošais likums atceļ Likumu par lita uzticamību.

7.1.9. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Likums, kas noteica, ka *Lietuvos bankas* drīkst piedalīties starptautiskajās monetārajās institūcijās bez citu institūciju piekrišanas, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem, jo šādai dalībai saskaņā ar Statūtu 6.2. pantu

vajadzīga ECB piekrišana. Grozījumu likums atzīst ECB pilnvaras šajā jomā.

7.1.10. CITU TIESĪBU AKTU PIELĀGOŠANA

Attiecībā uz citiem tiesību aktiem ECB nav zināmas citas tiesību aktu normas, kuras būtu jāpielāgo saskaņā ar Līguma 109. pantu.

7.1.11. SECINĀJUMI

Pēc neseno grozījumu pieņemšanas Lietuvas Konstitūcija un Likums par *Lietuvos bankas* atbilst Līguma un Statūtu prasībām Ekonomikas un monetārās savienības trešajam posmam.

7.2. SLOVĒNIJA

7.2.1. NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA (LĪGUMA 109. PANTS)

Banka Slovenije pastāvēšanas un darbības tiesiskais pamats noteikts šādos tiesību aktos:

- Slovēnijas Konstitūcijā un
- Likumā par *Banka Slovenije* (tālāk tekstā – Likums)³³.

2006. gada 30. martā Slovēnijas parlaments pieņēma likumu, ar ko groza Likumu par *Banka Slovenije* (Grozījumu likums)³⁴, lai ievērotu Līguma un Statūtu prasības par *Banka Slovenije* neatkarību un integrāciju ECBS. Ar ECB notika apspriešanās par Grozījumu likumu, ko turklāt izstrādāja, ņemot vērā ECB 2004. gada Konverģences ziņojumu un ECB atzinumu.³⁵ Grozījumu likums stājās spēkā 2006. gada 14. aprīlī.

³³ *Zakon o Banki Slovenije* pieņemts 2002. gada 19. jūnijā, publicēts Slovēnijas Republikas oficiālajā laikrakstā, Nr. 58/2002 un 85/2002 (labojums).

³⁴ *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Banki Slovenije* pieņemts 2006. gada 30. martā, publicēts Slovēnijas Republikas oficiālajā laikrakstā, Nr. 39/2006.

³⁵ ECB 2006. gada 13. marta Atzinums CON/2006/17 pēc Slovēnijas Finanšu ministrijas pieprasījuma par likuma, ar ko groza Likumu par *Banka Slovenije*, projektu.

7.2.2. NCB NEATKARĪBA

Grozījumu likums nosaka šādus pielāgojumus attiecībā uz *Banka Slovenije* neatkarību.

INSTITUCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Likuma 27. panta 2. punkts, kas noteica, ka "*Banka Slovenije* un Finanšu ministrija panāk pamatvienošanos par veidu, apjomu un nosacījumiem darbību veikšanai Slovēnijas Republikas labā saskaņā ar šā Likuma 12. pantu", iepriekš nebija savienojams ar Līgumu un Statūtiem.

Likuma 27. panta 2. punkts varētu apšaubīt *Banka Slovenije* neatkarību attiecībā uz ārējo rezervju pārvaldību, jo tas nozīmē, ka *Banka Slovenije* jāsaņem Finanšu ministrijas piekrišana, lai lemtu par ārējo rezervju pārvaldības jautājumiem. Šis pants grozīts ar Grozījumu likuma 9. pantu, kas svītrot ārējo rezervju pārvaldību no 27. panta 2. punkta darbības jomas.

PERSONISKĀ NEATKARĪBA

Likumā iepriekš netika pilnībā atspoguļoti Līguma un Statūtu noteikumi par personisko neatkarību.

Likuma 39. panta 1. punkts (par pamatojumu *Banka Slovenije* prezidenta atbrīvošanai no amata), kurā noteikts, ka prezidentu var atbrīvot no amata, ja viņš izdarījis noziedzīgu nodarījumu, un bez nosacījumiem sodīt ar brīvības atņemšanu, nav savienojams ar Līgumu un Statūtiem. Grozījumu likuma 16. pantā šis pamatojums atcelts un pamatojuma formulējums 4. punktā (jaunais 3. punkts) par smagu pārkāpumu saskaņots ar Statūtu 14.2. panta formulējumu.

ECB saprot, ka atsauce uz interešu konfliktu 39.1. panta 2. punktā attiecas uz situācijām, kas definētas Likuma 38. pantā; Likumu tālākā nākotnē pārskatot, juridiskās precizitātes dēļ būtu vēlams savstarpēju atsauču iekļaušana.

Likums par korupcijas novēršanu³⁶ un tā iespējamā ietekme uz prezidenta personisko

neatkarību nav savienojama ar Līgumu un Statūtiem. Saskaņā ar Likumu par korupcijas novēršanu *Banka Slovenije* prezidentu var atbrīvot no amata arī tad, ja viņš nesniegtu vai neatjaunotu savu ienākumu deklarāciju vai informāciju par pārējām darbībām. Apstākļos, kad prezidents labprāt sadarbojas ar kompetentajām iestādēm, šis pamatojums atbrīvojumam no amata nebūtu savienojams ar Statūtu 14.2. pantu. Grozījumu likumā šī problēma pilnīgi atrisināta, jo tā 17. pants paredz, ka Likuma par korupcijas novēršanu vai Likuma par valsts ierēdņa amata nesavienojamību ar peļņu nesošu darbību noteikumi, kas attiecas uz priekšlaicīgu atbrīvošanu no amata, "neattiecas uz *Banka Slovenije* valdes locekļiem".

7.2.3. EURO VIENOTA RAKSTĪBA

Likumā netika izmantota vienotās valūtas nosaukuma pareizā rakstība un tika lietots nepareizais nosaukums "evro". Grozījumu likumā šī problēma atrisināta un neatbilstība novērsta. Šā likuma 1. pants paredz, ka Likumā par *Banka Slovenije* vārds "evro" visos gramatiskajos locījumos jāaizstāj ar vārdu "euro" attiecīgajā locījumā.

ECB gaida, ka vārda "euro" pareizā rakstība tiks piemērota arī visos pārējos nacionālajos tiesību aktos, īpaši Likumā par pāreju uz euro. Tikai tad, kad visos nacionālajos tiesību aktos būs izmantota vārda "euro" pareizā rakstība, Slovēnija būs izpildījusi Līguma prasības.

7.2.4. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EUROSISTĒMĀ

Attiecībā uz *Banka Slovenije* tiesisko integrāciju Eurosistēmā Grozījumu likumā paredzēti šādi pielāgojumi, lai novērstu dažas neatbilstības starp Likumu, no vienas puses, un Līgumu un Statūtiem, no otras puses.

³⁶ *Zakon o preprečevanju korupcije* pieņemts 2003. gada 19. decembrī, publicēts Slovēnijas Republikas oficiālajā laikrakstā, Nr. 2/2004.

EKONOMIKAS POLITIKAS MĒRĶI

Likuma 4. pants, kas noteica, ka, neierobežojot savu galveno mērķi – cenu stabilitāti –, *Banka Slovenije* "atbalsta vispārējo ekonomikas politiku un cenšas panākt finanšu stabilitāti", iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Šā sekundārā mērķa formulējums bija precīzāk jāsaskaņo ar Līguma 105. panta 1. punktu. Turklāt trešo mērķi vajadzēja nepārprotamāk pakārtot sekundārajam mērķim. Šis pants atbilstīgi grozīts ar Grozījumu likuma 2. pantu, kurā noteikts, ka, "neierobežojot cenu stabilitātes mērķi, *Banka Slovenije* atbalsta vispārējo ekonomisko politiku saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā noteiktajiem mērķiem".

7.2.5. UZDEVUMI**BANKNOŠU EMISIJA**

Likuma 58. panta 2. punkts, kas noteica, ka *Banka Slovenije* darbībai jābūt neatkarīgai un, veicot uzdevumus saskaņā ar Likuma 5., 6. un 9. pantu, 12. panta 2.–7. punktu un 23. un 27. pantu, to nedrīkst saistīt Statūtu noteikumi, iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem.

Likuma 58. panta 2. punkta formulējums bija tālāk jāpielāgo, lai nepārprotami noteiktu, ka uzdevumi saskaņā ar šiem pantiem jāveic, nekavējot Eurosistēmas mērķu sasniegšanu un uzdevumus. Grozījumu likuma 29. pants groza Likuma 58. panta 2. punktu, uzsverot Eurosistēmas mērķus un uzdevumus. Saskaņā ar šo normu ar dienu, kad Slovēnijā tiks ieviests euro, *Banka Slovenije* darbībai jāatbilst Līguma un Statūtu noteikumiem par monetārās politikas īstenošanu, ārvalstu valūtas operāciju veikšanu, oficiālo ārējo rezervju turēšanu un pārvaldību un maksājumu sistēmu raitas darbības veicināšanu.

Grozījumu likums maina Likumu arī attiecībā uz banknotēm un monētām. Grozījumu likuma 32. pants pievieno jaunu 60.a pantu, kurā noteikts, ka ar dienu, kad Slovēnijā tiks ieviests euro, *Banka Slovenije* "sāks laist apgrozībā banknotes saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 106. panta pirmo daļu".

Turklāt Grozījumu likums atceļ tos Likuma pantus, kuri pēc euro ieviešanas būs zaudējuši aktualitāti.

7.2.6. INSTRUMENTI

Likuma 15., 16., 17., 18., 19., 20. un 45. pants (par *Banka Slovenije* pilnvarām īstenot monetāro politiku) saistībā ar Likuma 11. nodaļu par euro ieviešanu Slovēnijā, kurā nebija pietiekami atzītas ECB pilnvaras šajā jomā, neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likums atcīnā šo jautājumu, grozot Likuma 61. pantu. Grozījumu likuma 3. pants nosaka, ka ar dienu, kad Slovēnijā tiks ieviests euro, īstenojot monetāro politiku, *Banka Slovenije* jāievēro Statūti un ECB lēmēj institūciju lēmumi. Turklāt noteikts, ka *Banka Slovenije* uzdevumi saistībā ar monetārās politikas izstrādi un īstenošanu (saskaņā ar 11. panta 1. un 3. punktu) un lēmumu pieņemšanu (saskaņā ar Likuma 15., 16., 17., 18., 19. un 20. pantu) ir ECBS kompetencē. Turklāt Grozījumu likuma 35. pantā noteikts, ka ar dienu, kad Slovēnijā tiks ieviests euro, 45. pants vairs nebūs spēkā.

7.2.7. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Likuma 48. pants, kurā bija noteikts, ka *Banka Slovenije* var sadarboties ar starptautiskajām finanšu iestādēm, nepārprotami nenoteica ECB pilnvaras šajā jomā saskaņā ar Statūtu 6.1. pantu un tāpēc iepriekš neatbilda Līgumam un Statūtiem. Grozījumu likuma 3. un 36. pants attiecīgi groza Likuma 12. pantu un pievieno jaunu 67.a pantu. Saskaņā ar 67.a pantu, ko pievieno Grozījumu likums, ar dienu, kad Slovēnijā tiks ieviests euro, *Banka Slovenije* "piedalīsies starptautiskajās monetārājās organizācijās, saņemot Eiropas Centrālās bankas apstiprinājumu".

7.2.8. CITU TIESĪBU AKTU PIELĀGOŠANA

Attiecībā uz pārējiem tiesību aktiem ECB nav ziņu par citiem likumu noteikumiem, kas būtu jāpielāgo saskaņā ar Līguma 109. pantu.

7.2.9. SECINĀJUMI

Pēc nesen veiktā grozījuma Likums par *Banka Slovenije* atbilst Līguma un Statūtu prasībām Ekonomikas un monetārās savienības trešajam posmam. Iepriekš aprakstīto juridiskās precizitātes iemeslu dēļ, Likumu turpmāk pārskatot, būtu vēlams Likuma par *Banka Slovenije* 39. panta 1. punkta 2. apakšpunkta tehniska pielāgošana.

TERMINU SKAIDROJUMS

Efektīvais kurss (nominālais/reālais) (*effective exchange rate (nominal/real)*) – nominālais efektīvais kurss ir kādas valsts valūtas divpusējo kursu pret tās tirdzniecības partnervalstu valūtām vidējā svērtā vērtība. Izmantotie svāri atspoguļo katras partnervalsts daļu attiecīgās valsts tirdzniecībā, ņemot vērā konkurenci trešo valstu tirgos. Reālais efektīvais kurss ir nominālais efektīvais kurss, kas deflēts ar ārvalstu un iekšzemes cenu attiecības vidējo svērtu vērtību.

Eiropadome (*European Council*) – nodrošina ES nepieciešamo stimulu tās attīstībai un nosaka tās vispārējās politikas vadlīnijas. Eiropadomē piedalās dalībvalstu vai to valdību vadītāji un **Eiropas Komisijas** prezidents (sk. arī **ES Padome (*EU Council*)**). Eiropadomei nav likumdevēja spēka.

Eiropas Centrālā banka (ECB) (*European Central Bank (ECB)*) – ECB ir **Eurosistēmas** un **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** centrs, un saskaņā ar Līgumu (107. panta 2. punkts) tā ir juridiskā persona. Saskaņā ar **ECBS Statūtiem** tā nodrošina Eurosistēmai un ECBS uzticēto uzdevumu veikšanu, izvēršot savu darbību vai arī ar NCB starpniecību. ECB pārvalda **Padome, Valde** un – kā trešā lēmēj institūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) (*European System of Central Banks (ESCB)*) – Eiropas Savienības centrālo banku sistēma. Sistēmā ietilpst **ECB** un visu 25 ES dalībvalstu NCB, t.i., tajā ietilpst ne tikai **Eurosistēmas** dalībvalstu, bet arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro. ECBS pārvalda ECB **Padome, Valde** un – kā ECB trešā lēmēj institūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Komisija (*European Commission*) – Eiropas Savienības institūcija, kas nodrošina **Līguma** nosacījumu piemērošanu. Komisija izstrādā Kopienas politiku, ierosina Kopienas tiesību aktus un īsteno pilnvaras konkrētās jomās. Tautsaimniecības politikas jomā Komisija izstrādā Integrētās vadlīnijas nodarbinātības un izaugsmes veicināšanai, kurās ietilpst Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas un Nodarbinātības vadlīnijas, un tā sniedz **ES Padomei** pārskatus par tautsaimniecības norisēm un politiku. Daudzpusējās uzraudzības ietvaros Komisija veic valsts finanšu uzraudzību un iesniedz ziņojumus ES Padomei.

Eiropas Kontu sistēma (EKS 95) (*European System of Accounts 1995 (ESA 95)*) – visaptveroša un integrēta makroekonomikas kontu sistēma, kuras pamatā ir starptautiski saskaņotu statistikas koncepciju, definīciju un uzskaites noteikumu kopums un kuras mērķis ir nodrošināt saskaņotu ES dalībvalstu tautsaimniecību kvantitatīvo aprakstu. EKS 95 ir Kopienas versija par pasaules Nacionālo kontu sistēmu 1993 (NKS 93).

Eiropas Monetārais institūts (EMI) (*European Monetary Institute (EMI)*) – pagaidu institūcija, kas tika izveidota 1994. gada 1. janvārī, uzsākot **Ekonomikas un monetārās savienības** otro posmu. Divi galvenie EMI uzdevumi bija stiprināt centrālo banku sadarbību un monetārās politikas koordinēšanu un veikt nepieciešamo sagatavošanos **Eiropas Centrālo banku sistēmas** izveidei, lai trešajā posmā īstenotu vienotu monetāro politiku un izveidotu vienotu valūtu. Pēc **ECB** nodibināšanas 1998. gada 1. jūnijā tas tika likvidēts.

Eiropas Parlaments (*European Parliament*) – Eiropas Savienības institūcija. Tajā ietilpst 732 dalībvalstu pilsoņu pārstāvji (2004. gada jūlijā). Parlaments piedalās ES likumdošanas procesā, lai gan ar atšķirīgām prerogatīvām, kuras atkarīgas no procedūrām, ar kādām ieviešams attiecīgais ES tiesību akts. Attiecībā uz monetāro politiku un **ECBS** Parlamentam ir galvenokārt konsultatīvas pilnvaras. Tomēr **Līgums** nosaka atsevišķas procedūras saistībā ar **ECB** demokrātisko atbildību attiecībā pret Parlamentu (ECB gada pārskata iesniegšana, t.sk. vispārīgs pārskats par monetāro politiku un komentāri kompetentām parlamentārām komisijām).

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) (*Economic and Monetary Union (EMU)*) – Līgumā aprakstīta EMS sasniegšana ES trijos posmos. EMS pirmais posms sākās 1990. gada jūlijā un ilga līdz 1993. gada 31. decembrim. Tam galvenokārt bija raksturīga visu iekšējo ierobežojumu atcelšana brīvai kapitāla kustībai starp ES dalībvalstīm. EMS otrais posms sākās 1994. gada 1. janvārī. Tajā tika nodrošināta **Eiropas Monetārā institūta (EMI)** izveide, aizliegums centrālajām bankām finansēt valsts sektoru, aizliegums valsts sektoram izmantot privilēģētu pieeju finanšu institūcijām un pārmērīga valdības budžeta deficīta novēršana u.c. Trešais posms sākās 1999. gada 1. janvārī, kad pilnvaras monetārajā jomā tika nodotas **ECB** un tika ieviests euro. EMS izveides procesu noslēdza euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gada 1. janvārī.

ES Padome (*EU Council*) – Eiropas Savienības institūcija, kuru veido dalībvalstu valdību pārstāvji, parasti – par izskatāmajiem jautājumiem atbildīgie ministri. ES Padomes sanāksmi, kurā piedalās ekonomikas un finanšu ministri, bieži dēvē par **ECOFIN**. Turklāt, lai pieņemtu īpaši svarīgus lēmumus, ES Padome rīko arī sanāksmes, kurās piedalās valstu vai valdību vadītāji. Šo institūciju nedrīkst jaukt ar **Eiropadomi**.

Eurogrupa (*Eurogroup*) – neformāla grupa, kurā apvienojas **euro zonas** valstis pārstāvošie **ECOFIN** dalībnieki. Grupa satiekas regulāri (parasti pirms ECOFIN sanāksmēm), lai apspriestu jautājumus, kas saistīti ar euro zonas valstu kopējiem pienākumiem attiecībā uz vienoto valūtu. Šajās sanāksmēs tiek regulāri aicināta piedalīties **Eiropas Komisija** un **ECB**.

Eurosistēma (*Eurosystem*) – euro zonas centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst **ECB** un to ES dalībvalstu NCB, kuras **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā ieviesušas euro (sk. arī **euro zona (*euro area*)**). Eurosistēmu vada ECB **Padome** un **Valde**.

Eurostat – Eiropas Kopienų Statistikų birojs. *Eurostat* ir daļa no **Eiropas Komisijas**, un tas ir atbildīgs par Kopienų statistikas sagatavošanu.

Euro zona (*euro area*) – zona, kurā ietilpst ES dalībvalstis, kuras saskaņā ar **Līgumu** ieviesušas euro kā vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienota monetārā politika, par ko atbild **ECB Padome**. Euro zonā pašlaik ietilpst Beļģija, Vācija, Grieķija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Portugāle un Somija.

Fondēto un nefondēto pensiju shēmas (*funded and unfunded pension schemes*) – fondētajās pensiju shēmās pensiju saistības tiek segtas, izmantojot iemaksu rezultātā uzkrātos aktīvus. Turpretī nefondēto pensiju shēmas, ko bieži dēvē par kārtējo iemaksu principa sistēmām, ir shēmas, kurās kārtējās pensiju iemaksas tiek nekavējoties izlietotas, lai izmaksātu pensijas pašreizējiem pensionāriem. Tādējādi kapitāls netiek uzkrāts.

Ģenerālpadome (*General Council*) – viena no **ECB** lēmēj institūcijām. Tās sastāvā ir ECB prezidents un viceprezidents un visu pašreizējo **Eiropas Centrālo banku sistēmas** dalībvalstu NCB vadītāji.

Ieguldījumi (*investment*) – kopējā pamatkapitāla veidošana saskaņā ar **Eiropas Kontu sistēmas (EKS 95)** definīciju.

Iespējamās saistības (*contingent liabilities*) – valdības saistības, kas rodas tikai tad, ja īstenojas konkrēti notikumi (piemēram, valsts garantijas).

Intervence intervenču koridorā (*intra-marginal intervention*) – centrālās bankas veikta intervence, lai ietekmētu attiecīgās valūtas kursu valstij noteiktajās **VKM II svārstību robežās**.

Intervence pie intervenču koridora robežām (*intervention at the limits*) – obligāta centrālās bankas veikta intervence, ja valsts valūta sasniedz attiecīgajai valstij paredzēto **VKM II svārstību robežu** apakšējo vai augšējo robežu.

Izaugsmes un procentu likmes starpība (*growth-interest rate differential*) – starpība starp nominālā IKP gada pārmaiņām un valdības parāda atlikuma vidējo nominālo procentu likmi ("efektīvo" procentu likmi). Izaugsmes un procentu likmes starpība ir viens no valdības parāda attiecības pārmaiņas noteicošajiem faktoriem.

Kārtējie pārvedumi (*current transfers*) – valdības pārvedumi uzņēmumiem, mājsaimniecībām un pārējām valstīm, no kuriem atskaitīti no pārējām valstīm saņemtie pārvedumi un kuri nav saistīti ar kapitālizdevumiem. Šeit ietilpst ražošanas un importa subsīdijas, sociālie pabalsti un pārvedumi ES institūcijām.

Konverģences kritēriji (*convergence criteria*) – Līguma 121. panta 1. punktā minētie kritēriji (kas sīkāk izstrādāti 121. pantā minētajā Protokolā par konverģences kritērijiem), kas katrai ES dalībvalstij jāizpilda, pirms tā var ieviest euro. Kritēriji attiecas uz sniegumu tādās jomās kā cenu stabilitāte, valsts finanšu stāvoklis, valūtas kursi un ilgtermiņa procentu likmes. **Eiropas Komisijas** un **ECB** ziņojumos, kas sagatavoti saskaņā ar 121. panta 1. punktu, analizēts, vai katra dalībvalsts panākusi augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, pamatojoties uz šo kritēriju izpildi.

Konverģences programma (*convergence programme*) – programma, kurā ietilpst valdības vidējā termiņa plāni un pieņēmumi par galveno ekonomisko mainīgo lielumu dinamiku, nodrošinot atbilstību Līgumā norādītajām **atsauces vērtībām**. Raksturoti arī fiskālo bilanču konsolidācijas pasākumi un to pamatā esošie tautsaimniecības scenāriji. Parasti konverģences programmas aptver nākamos 3–4 gadus, tomēr šajā laikā tās regulāri aktualizē. Programmas izskata **Eiropas Komisija** un **Ekonomikas un finanšu komiteja**, uz kuru ziņojumu pamata **ECOFIN** sagatavo novērtējumu. Pēc **Ekonomikas un monetārās savienības** trešā posma uzsākšanas ES dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, turpina iesniegt konverģences programmas, bet euro zonas dalībvalstis saskaņā ar **Stabilitātes un izaugsmes paktu** katru gadu iesniedz stabilitātes programmas.

Korekcija (*realignment*) – VKM II dalībvalsts valūtas **centrālā kursa** pārmaiņas.

Līgums (*Treaty*) – Eiropas Kopienas dibināšanas līgums ("Romas līgums"). Līgums vairākkārt grozīts, īpaši, noslēdzot līgumu par Eiropas Savienību ("Māstrihtas līgums"), kurš izveidoja **Ekonomikas un monetārās savienības** pamatus un kurā ietilpa **ECBS** Statūti.

Necikliskie faktori (*non-cyclical factors*) – ietekme uz valdības budžeta bilanci, ko nerada cikliskās svārstības (sk. **budžeta bilances cikliskais komponents (*cyclical component of the budget balance*)**). Tāpēc šos faktorus var izraisīt gan strukturālas (t.i., pastāvīgas) budžeta politikas pārmaiņas, gan **pasākumi ar īslaicīgu ietekmi**.

Padome (*Governing Council*) – augstākā **ECB** lēmēj institūcija. Padomes sastāvā ir visi **ECB Valdes** locekļi un euro ieviesušo ES dalībvalstu NCB vadītāji.

Parāda rādītājs (valdības) (*debt ratio (general government)*) – valdības parāds definēts kā nesamaksātais kopējais bruto parāds tā nominālvērtībā gada beigās, kas konsolidēts starp valdības sektoriem un to ietvaros. Valdības parāda attiecība pret IKP ir valdības parāda attiecība pret IKP pašreizējās tirgus cenās. To aplūko viens no fiskālajiem kritērijiem, saskaņā ar kuru nosaka pārmērīga budžeta deficīta esamību, kā noteikts **Līguma** 104. panta 2. punktā.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (*excessive deficit procedure*) – **Līguma** 104. pantā un Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanu izklāstītā norma prasa ES dalībvalstīm nodrošināt budžeta disciplīnu, definē kritērijus, saskaņā ar kuriem kāds budžeta stāvoklis uzskatāms par pārmērīgu budžeta deficītu, un nosaka, kādi pasākumi jāveic pēc tam, kad konstatēta budžeta bilances vai valdības parāda prasību neizpilde. To papildina Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ievieša Padomes 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005), kas ir viens no **Stabilitātes un izaugsmes pakta** elementiem.

Pasākumi ar īslaicīgu ietekmi (*measures with a temporary effect*) – visu veidu necikliska ietekme uz fiskālajiem mainīgajiem lielumiem, kas 1) samazina (vai palielina) **valdības** budžeta deficītu vai bruto parādu (sk. arī **parāda rādītājs (*debt ratio*)** un **deficīta rādītājs (*deficit ratio*)**) tikai noteiktā periodā (vienreizēja ietekme) vai 2) uzlabo (vai pasliktina) budžeta stāvokli konkrētā periodā uz nākotnes budžeta stāvokļa rēķina (vai tam par labu; "pašapvēršanas" ietekme).

Ražošanas apjoma starpība (*output gap*) – starpība starp tautsaimniecības faktisko un potenciālo ražošanas apjomu procentos no potenciālā ražošanas apjoma. Potenciālo ražošanas apjomu aprēķina, pamatojoties uz tautsaimniecības izaugsmes tendenci. Pozitīva ražošanas apjoma starpība nozīmē, ka faktiskais ražošanas apjoms pārsniedz tendenci jeb potenciālo ražošanas apjomu, un norāda uz iespējamu inflācijas spiediena parādīšanos. Negatīva ražošanas apjoma starpība nozīmē, ka faktiskais ražošanas apjoms ir mazāks par tendenci jeb potenciālo ražošanas apjomu, un norāda uz iespējamu inflācijas spiediena neesamību.

Sākotnējā bilance (*primary balance*) – valdības tīrie aizņēmumi vai tīrie aizdevumi, izņemot procentu maksājumus par valdības konsolidēto parādu.

Saskaņotais patēriņa cenu indekss (SPCI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – **Eurostat** aprēķināts patēriņa cenu pārmaiņu rādītājs, kas saskaņots visām ES dalībvalstīm.

Saskaņotās ilgtermiņa procentu likmes (*harmonised long-term interest rates*) – **Līguma** 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 4. pants nosaka, ka procentu likmju konverģenci mēra, izmantojot valdības ilgtermiņa obligāciju vai līdzīgu vērtspapīru procentu likmes un ņemot vērā to, ka dažādās valstīs tās nosaka dažādi. Lai izpildītu **Līguma** nosacījumu, ECB veikusi konceptuālu darbu, saskaņojot ilgtermiņa procentu likmju statistiku, un sadarbībā ar **Eiropas Komisiju (*Eurostat*)** un tās uzdevumā regulāri apkopo NCB datus. Šajā ziņojumā, aplūkojot konverģenci, izmantoti pilnībā saskaņoti dati.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (*Stability and Growth Pact*) – Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķis ir **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā nodrošināt stabilas valdības finanses, lai stiprinātu cenu stabilitātes un spēcīgas, ilgtspējīgas nodarbinātību veicinošas izaugsmes nosacījumus. Lai sasniegtu šo mērķi, pakts paredz, ka dalībvalstīm jānosaka vidēja termiņa budžeta mērķi. Tas ietver arī **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** konkrētas specififikācijas. Pakts ietilpst Amsterdamas Eiropadomes 1997. gada 17. jūnija Rezolūcija

par Stabilitātes un izaugsmes paktu un divas Padomes Regulas: 1) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1055/2005) un 2) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005).

Starptautisko investīciju bilance (s.i.b.) (*international investment position (i.i.p.)*) – kādas valsts tīro finanšu prasību (vai finanšu saistību) pret pārējām valstīm atlikuma vērtība un sastāvs. Tīrā s.i.b. tiek saukta arī par tīro ārējo aktīvu pozīciju.

Statūti (*Statute*) – attiecas uz Protokolu par Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem, kas pievienots kā pielikums Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, kurā izdarīti grozījumi ar Amsterdamas līgumu, Nicas līgumu, Padomes lēmumu 2003/223/EC un Aktu par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā.

Tiesiskā konverģence (*legal convergence*) – process, kurā ES dalībvalstis pielāgo savus normatīvos aktus, lai nodrošinātu atbilstību **Līgumam** un **Statūtiem** ar nolūku 1) integrēt savas NCB **Eiropas Centrālo banku sistēmā** un 2) ieviest euro un nodrošināt, ka to NCB kļūst par neatņemamu **Eurosistēmas** sastāvdaļu.

Tīrie kapitālizdevumi (*net capital expenditure*) – valdības gala kapitālizdevumi (t.i., kopējā pamatkapitāla veidošana plus zemes un nemateriālo aktīvu tīrās iegādes, plus krājumu pārmaiņas) un maksātie tīrie kapitāla pārvedumi (t.i., ieguldījumu dotācijas plus neatmaksātie valdības sektora maksātie pārvedumi, lai finansētu konkrētus kopējā pamatkapitāla veidošanas postņus citos sektoros, mīnus kapitāla nodokļi un citi valdības sektora saņemtie kapitāla pārvedumi).

Valde (*Executive Board*) – viena no **ECB** lēmēj institūcijām. Valdes sastāvā ir ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ euro ieviešu dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties.

Valdība (*general government*) – **Eiropas Kontu sistēmā (EKS 95)** definēts sektors, kurā ietilpst rezidentu iestādes, kas galvenokārt nodarbojas ar privātam un kolektīvam patēriņam paredzētu netirgus preču un pakalpojumu ražošanu un/vai nacionālo ienākumu un līdzekļu pārdali. Šeit ietilpst centrālās, reģionālās un vietējās valdības iestādes, kā arī sociālās apdrošināšanas fondi. Šeit neietilpst valsts īpašumā esošas iestādes, kas veic komercdarbību (piemēram, valsts uzņēmumi).

Valūtas kursa svārstīgums (*exchange rate volatility*) – valūtas kursu mainīguma rādītājs, kura aprēķina pamatā parasti ir uz gadu attiecinātā dienas procentuālo pārmaiņu standartnovirze.

VKM II (Valūtas kursa mehānisms II) (*ERM II (exchange rate mechanism II)*) – valūtas kursa režīms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursa politikas jomā starp **euro zonas** valstīm un ES dalībvalstīm, kuras nepiedalās **EMS** trešajā posmā. VKM II ir daudzpusēja vienošanās par fiksētiem, bet koreģējamiem **centrālajiem kursiem** un $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Lēmumi par centrālajiem kursiem un, iespējams, šaurākiem svārstību koridoriem tiek pieņemti, savstarpēji vienojoties attiecīgajai ES dalībvalstij, euro zonas valstīm,

ECB un citām ES dalībvalstīm, kuras piedalās šajā mehānismā. Visiem VKM II dalībniekiem, t.sk. ECB, ir tiesības uzsākt konfidenciālu procedūru, lai pārskatītu centrālos kursus (sk. arī **korekcija** (*realignment*)).

VKM II svārstību robežas (*ERM II fluctuation margins*) – zemākā un augstākā robeža, starp kurām pieļaujamas VKM II dalībvalstu valūtu svārstības attiecībā pret euro.

ISSN 1725942-8

9 771725 942005